303 g 23

Р13Ср II 831.2

БИБЛИОТЕКА
4064
МАТИЦЕ СРПСКЕ

# ДУШАНИЈА.

СПЈЕВАО ЈЕ

ЈОКСИМ НОВИЋ ОТОЧАНИН.

БИБЛИОТЕКА
4064
МАТИЦЕ СРПСКЕ

Издала

МАТИЦА СРБСКА.

У БУДИМУ,

у књигопечатњи кр. свеучилишта пештанског

1863.

# ДУШАНИЈА

или

## ЗНАТНИ ДОГАЂАЈИ ЗА ВРЕМЕНА СРПСКОГ ЦАРСТВА, И ТАКИ ПО ЊЕМУ.

Спјевао је

ЈОКСИМ НОВИЋ ОТОЧАНИН.

БИБЛИОТЕКА КЊ. СРП. 35. МАТИЦЕ СРПС

Издала

МАТИЦА СРБСКА.

БИБЛИОТЕКА 7064 МАТИЦЕ СРПСКЕ

У БУДИМУ,
у књигопечатњи кр. свеучилишта пештанског.
1863.

# АЛЬБОМЪ

# 1. Душан узе од Грка Маћедонију.

Мили Боже дивне воље твоје!
Благо оном на кога си вољан,
Тешко оном, за кога не знадеш!
Воља твоја чолемо нам чудо,
Умље нам је, да помишља, кратко,
Шта си вољом наканио јаком,
Шта л' управом смјераш по свијету.
С твоје воље и управе мудре
Има пуно по свијету чуда:
Ево чудо приповиједа се,
Кад постаде Српска краљевина
Изненада силна царевина.
Душан сипак краља Дечанина
Обладао Српском краљевином,
Преузевши круну у бабајка.
Тој намјери бјеше узрок главни:
Одвећ главит Душан јунак бјеше,
Мило га је било погледати;
Ко га гледи, тај се и загледи,
Све обаје милокрвно лице,
И данас се прича по свијету,
Да му не би лика ни узраста,
Што удара у очи јуначке,
А женскиње воле у јунака;
Ни срчана на погледу зора,
Пред ким свако снебити се мора,
Е чини се, власт је богодана;

Ни јуначког срца на међдану,
Од кога су најжешћи јунаци,
Осим једног Мрњавчевић' Марка,
Зазирали, и уклањали се;
Ни бесједе рјечите и мудре,
Што јој нико одољет' не мога,
Ни довит' се, нити отказати;
У свој земљи, што небо закрива,
Не бјеше му слике ни прилике,
Е вас ваљан и врсноћа сама,
Како чудо, кад Бог створи дивно,
Моћном својом и великом вољом,
Нека има бољих од другијех,
Нек се јави на видјелу св'јету,
Шта ј' врлини и љепоти језгра,
Ја којој се нико не надиви.
За младости племенита дара
Заноси се и мудро и лудо,
Некмол не ће силна госпоштина
Обузети своје подручнике,
За највеће главније јунаке,
Војсковође, војводе јуначне,
Четовође, младе капетане,
Што на сабљи господство добили,
Те Душана извикаше краља,
А баба му дигли с пријестола,
Те од дерта премину зловољан
У звечану крај Косова граду,
Тако дође од оца на сина
Српска круна, влада и господство.
У ког' има доста пријатеља,
Хоће бити много и душмана,
Те се таре срећа и несрећа,
На врсноћу насрће биједа,

На доброту пакост порегује.
Тешко сваком брату на свијету,
У ког није тога ниједнога.
Што је Срба по земљи Србији,
Црној Гори и Херцеговини,
Далмацији, Лици и Крбави,
И у Босни и равну Сријему,
Славонији, до Јадранска мора,
И Бугара по свој Бугарији,
Све то воли свога младог краља,
Та воли га како своју душу.
Зато му је околина страшна,
Завидљива и пакостна му је,
И сусједство са четири стране:
С југа Грци, с истока Татари,
Ружан му је сјевер од Мађара,
На западу зли су му Латини.
Вазда гори на бољега мрзи.
Но Душану зато ни хабера,
Како, брате, силну са ситнижа;
Не боји се краља ниједнога,
Не стиди се ни цара Грчкога,
И сви скупа да на њега пођу
У чуду би с' нашли и запари.
Силна земља са силна је краља,
Све што има за славу ће дати,
Међ свијетом да је у првенству.
Гдје је лоше, лоше се и даје,
Јер напретка поуздана не ма.
Нијесу се Грци поуздали
У оружје и срећу јуначку,
Но лукавством мисле да накнаде,
Што јунаштвом не бијаху кадри.
Измудрише и подло и тајно

Да заваде Србе са Србима,
Да им слави напријед не даду,
Што се јави у години првој,
Како Душан сједе на пријестол,
Јер им срећа попузнула бјеше,
Нестајати славе је почело.
Подлој згоди довити се ласно,
Јер је мучна опачина леже,
Те злу није сана ни умора,
Но све ради, кога да ојади.
Мисли Грци, ево згоде живе,
Кад одметну бана Босанскога,
Стјепа бана, што је Босни глава,
И раздвоје Босну од Србије,
А раставе Србе од Србаља,
Пак кад Србе позаваде љуто,
Онда могу свашто учинити,
Понизити Српску краљевину,
Нек потавни круна Душанова.
Али Душан мудра бјеше глава,
И имаше добре вијећнике,
Те су добро увардали били,
Од куда их љута пеца гуја.
Како Душан Грку у траг уђе,
И поуздан хабар ухватио,
Гдје цар Грчки о миру не ради,
И да Грци збиља наумише
Слави Српској да стану на пута,
Да је врате нека не порасте,
А танану ласно ј' затомити.
Те се силан Душан подигао,
Да убије Грчку опачину,
Што му круни хоћа да досади.
Кликну силан силну Србадију

На оружје под барјака свога:
„ Дижите се Срби на оружје,
„ Боље да сте мени под барјака!
„ Имаћемо рата са Грцима,
„ Са Грцима нашим сусједима,
„ Што су једне браћа с нама вјере,
„ И што један закон узимамо.
„ Та су браћа, како безвјерници,
„ Нама данас грдни завидљивци;
„ Они нама о злу страшну раде,
„ Хоће од нас да отметну бана,
„ Стјепа бана, што је Босни глава,
„ Да раставе Босну од Србије,
„ И раздвоје Србе од Србаља,
„ Пак кад тако Србе позаваде,
„ Онда могу свашта учинити,
„ Понизити Српску краљевину,
„ Нек потавни круна Душанова.
„ Преправни смо, Богу милом хвала!
„ Те можемо на душмане поћи,
„ Питати их на њину огњишту:
„ Ја шта траже, ја шта данас муте
„ На јабани и по земљи туђој?
„ Када желе на јабани кавге,
„ Нек је брже на свом дому нађу.“
Кад то зачу силна Србадија,
Што јунаци тешко дочекали,
На јуначку да крајину пођу
Уза свога јуначкога краља.
Пјевајући латише оружје,
Оставише миле своје мајке,
Оставише рођене сестрице,
Оставише жене и дјечицу,
Оставише својте и родбине,

И кумове, своје пријатеље,
Па весели ка' Призрену хите
По ријечи честитоме краљу.
У сваком је срце оживљело,
На мејдану да се сад покаже;
Ев' пјевају и попијевају
Ка' на славу да ће, ја весеље,
Или кад се куми ил' дјевери.
Пјевајући коње појахују,
Што им сеје, неком вјерне љубе
Из подрума чиле изведоше.
Што остаје, сретна пута виче,
А остаде сјетно и весело
Све на дому, милој постојбини,
Јера сваком нешто срце каже,
Да ће Српска напредоват' војска,
И сретно се опет повратити.
Кад у равну Метохију дође,
Начети се код Призрена војска.
Јунаци су рахат у логору,
Коморе им свега донијеле,
Једу, пију и попијевају
Уз тамбуре ситне и шаркије;
А колане коњма попустише
И ситну им устакоше зопцу.
Одмарају с' коњи и јунаци,
Надају се путу далекоме;
Посједише, докле починуше.
А кад Душан одморио војску,
Диже силу, те отиде шњоме
Боље к југу а мало к истоку.
Брзо дође под Планину Стару,
И преко ње у Маћедонију,
Те наљезе на државе Грчке.

Сто педесет тисућа је војске
У Душана у Српскога краља.
Кол'ко силан толико и мудар
На петеро подијели војску,
Све по тридест тисућа јунака.
Пет је чета, пет је человођа,
Међанџија, што их жешћих не ма,
Да их тражиш по свему свијету;
Првој чети даде поглавицу
Највећега на гласу јунака,
По имену Мрњавчевић' Марка,
Што никоме на ум не падаше,
Да се само успореди шњиме;
Другој чети другу поглавицу,
Другог главног Србина јунаке
Силна бана од Косовске Бањске,
По имену Бановић' Страхињу;
Трећу чету даде зету своме,
Некаквоме војводи Воину
Од бијела Вучитрна града,
Што је земљи трећи јунак био;
А четвртој тури поглавара
Од Пазара Рељу Крилатицу,
За кога се казује и прича,
Да је само друговао с Марком,
И да Марко никуд не хођаше
Без својега Реље побратима,
Како ваљан, како честит бјеше;
Петој бјеше человођа војсци
Силан јунак Момчило војвода
Од бијела Пирлитора града,
Што је ујак Мрњавчеву Марку,
Па рекоше: турио се Марко
На ујака, Момчила јунака.

То су биле краљеве војводе;
Ко се не би био узнијео,
Кад помисли, с киме на бој пође!
Добила би срце кукавица,
А јунак се посилити мора.
А краљ Душан војсци по сриједи
С вијећником својим Југ Богданом
И рођаком Немањићем Лазом
Полазио, те управља њоме.
Надалеко Срби ударише
Кроз државе цара Цариградског,
Широм иду, пуно освајају,
Прихватише сву Маћедонију,
Да им нико на пут не стајаше
До Солуна у Приморју града.
Кад су били надомак Солупа,
Сукоби их Цариградска војска.
Ето Србу копце у сусрећу
Грчадије двијеста тисућа;
Гдје се срели, ту се и побили,
Но послушај боју започетка:
Како су се Грци помолили
Широкијем пољем под Солуном,
Пред њима се јунак угледао
На бујину на коњу кулашу,
Измакао бјеше пред Грцима,
Тешко би га довикао гласом,
Видјела се сила самовољна,
И бијаше чудо на очима:
Црне масти голема узраста,
А окошта створа јуначкога.
Мрка ока, дивљега погледа,
Рамена му прошли мрки брци,
Бјеспоћа му и мука на лицу;

Цин страховит поноси се холо,
Јер га храни цар у Цариграду
Дике ради, да мејдан дијели,
Е не бјеше боја ни разбоја,
Нит' цар мога узбити крајине
Без цинова зора големога,
Без јунаштва поноса својега.
Мучна сила далеки глас дала,
На све стране страшна цина хвале.
И сад иде уз цареву војску
Са Србима да чини јунаштво,
И сломије силу Душанову.
Кад се хала Србима приближи,
Громовито у Србе дозива,
Све се поље уздрма од гласа:
„ Да ли има у Срба јунака,
„ Је л' га на бој опремила мајка,
„ Данас са мном мејдан да дијели,
„ Да свијету каже на видику,
„ Да ј' јуначку сису посисао,
„ Те је кадар на мејдан изаћи,
„ Својој браћи образ осветљати?"
Кад глас пуче по тој Српској војсци,
Да виш, брате, чуда великога,
Кол'ко војске, толико јунака
У Србина, силних мејданција.
Утјече се један пред другога,
Сваки каил мејдан дијелити,
Сваки каил име стећи славно.
Али Душан на глас даје војсци,
Нека знаде краљеву замјену,
Од Дробњака војводу Момчила,
Цину слика он је сваколика,
Што почесто рађа Херцеговка.

Момчилу је Душан говорио:
„ О јуначе, Момчило војвода!
„ У тебе се могу поуздати,
„ Да ћеш мејдан данас отворити,
„ Погубити Грку заточника.
„ Ну опреми крилата Чилаша,
„ Пођи с Богом на мејдан јуначки,
„ Није т' први, зар не ће ти бити,
„ Ако Бог да, овај ни потоњи.“
Мило било војводи Момчилу,
Што му Душан пошту учинио,
Те обрао њега у све војске,
Да изађе, да га замијени
На мејдану са џином на гласу,
Душану се поклонио краљу
И лијепу казао захвалност:
„ Хвала теби, господине краљу!
„ Код толиких силнијех јунака,
„ Што ме данас замјеника нађе.
„ Ако буде среће богодане,
„ Какво ми је срце и десница,
„ Што у Грка имаде јунака,
„ Све поредом да на мејдан дођу,
„ Био б' готов шћима до довече.
„ А с џином ћу прије готов бити,
„ Него што ћеш помислити, краљу.“
То тек рече, пак се поклонио,
И отиде Чилу крилатоме,
Што му вазда готов за мејдана,
А Момчила познаваше сама,
Те му сеиз прићи не смијаше.
Опрема га, док га зажвалио,
И од седла колан притегао,
Пак онда му скочи на рамена,

И одигра преко поља равна
Ка зла срећа Грку међанџији,
Гдје га скоби, да га и погуби.
Кад се један другом прикучише,
Тек поједином Бога поменуше,
А већ копља полећеше бојна,
Да из седла подигну јунаке;
Но јунаци држе топузине,
Дочекаше копља звиждалице,
Оба бојна прснула на перју,
Јунацима ране не задаше.
Кад су бојна копља сактисали,
Тад макоше сабље од бедара,
А јуриши један на другога,
Један другом да у очи гледи,
И да види и да се увјери,
Ко је круђа ока и погледа.
Колико се силни уоштрили,
Кол'ко жељан један другог крвце,
Замахнуше сабљама у трку,
Један другог да прекине гвожђем.
Би се оба иштетила била
Од велика зора и хитрине,
Да се сабље њине не шчекаше,
Те се силно ошинуше бритке,
Прекидоше обје по сриједи.
Но јунаци кивни и помамни
Истекар се бише с одломцима;
Но како ће досадит' одломци,
Кад читаве сабље не могаху.
А када се сабље искидаше
До балчака челична браника,
Тад сподбише тешке топузине,
Те удари јунак на јунака,

Намјери се силан на бијесна
Херцеговац на цина Грчкога.
Страшиво је у њих погледати,
Ја немило како замахују,
Немилије још се ударају;
Јунаштво их чисто ослијепи,
Те не гледе како удараше.
По њихову судећ' замашају,
На мртвац се силни пребијаху.
Тукоше се дуго и за много,
Челикли су штитови им били,
Но топуз их смрви у млијево,
Док и њему просуло се перје,
А јунаци држе се јуначки,
Ударац им од топуза тешка,
Наудити не мога никако,
Оној гвожће не одоље снази.
Што бој дуљи, то жешћи јунаци.
Једног мора мејдан усмртити,
Када узму народно поштење
Заточници на своје јунаштво.
Није ино, мријет' једном ваља,
Но ко ли ће кога савладати,
Силан мучну како дохакати,
Поједнаке снаге и вјештине,
А готово осташ' без оружја?
Негдје суди срећа ја несрећа,
(Тешко неком, гдје се оне сретy)
Негдје суди срце јогунасто,
Негдје правда, што пропасти не да
Ко је брани како добра нада,
Понајвише забуна досади,
Забун – глава мртва на мејдану;
То и Грчку дође цину главе.

Нешто њему чудновато бјеше,
Што Момчило ништа не попушта,
Већ силнији бива и снажнији,
А и Чиле на његова кула
Насрташе, сатрти га кани с'
Као силан лоша противника.
Мислећ' на се, мислећ' на Момчила
Злу омјеру учинио по се,
Заблену се, себе изгубио,
(Тадај њему час умрли дође,
Те се њему смрче пред очима,)
Не опази тешку топузину
Пред очима према челу своме,
Кад Момчило замахнуо њоме,
Те г' догоди повише повија,
На злу мјесту рану отвори му,
Од куд црна не удари крвца,
Већ покуља мозак од јунака,
Страшна рана, што лијека не ће,
Узме душу и срце умртви.
Мртав јунак у седлу се њиха,
И по души још имаше снаге,
Што га држи самртника грдна
На кулашу коњу од мејдана.
Кад се смрзну срце у њедрима
А усахну по жилама снага,
Тад клонуше кости на земљицу.
И Момчило са свог Чила сиђе,
И повади ножа од појаса,
Те одвоји од јунака главу,
А хвати му дебела кулаша,
Господарску привеза му главу
У терћију за хратове златне,
Одведе га у Српску ордију,

И приказа краљу поноситу.
Краљ Момчилу поклони кулаша,
Уз кулаша Пиву до Дробњака,
Како држе воде обадвије,
Валовита и Пива и Тара,
Но Дробњаци његови су били,
Јер војводи иду у подручје.
Краљ тијелу повратио главу,
Нек је скупа јуначко тијело,
Без зазора нека се сахрани.
Мало било дуго не стајало,
Док и Грчка пристасала војска,
Те се одмах силне ударише.
Нуто јада и жалости тешке!
Кад сукнуше копља и стријеле,
Ведро небо и сунце потавње.
Кад се сломи и када се строши
То ситније дрвено оружје,
Стаде звекет бриткијех сабаља,
Зајечаше челични штитови
Од ударца добра замашаја
Буздохана силна шестоперца,
А удари мука у јунаке.
Црна земља зар је ожедњела,
Не ће своје да загаси жеђи
Плахом даждом нити росом тихом,
Но накана крви од јунака.
Није шала само помишљати,
Ја какав је мучан окрш ондје,
Гдје се свијет таре и тамани,
Како да је земљи отежао.
Црна тече на све стране крвца,
И комаће одлијеће меса,
И јунаке остављају главе

Као туђе, да су отежале
Раменима као мучан намет.
Ту је земља крви пропиштала,
Погибао кад снађе јунаке,
По мејдану покољ отвори се,
И створи се поље у ограшје,
А људи су силени војници
По мејдану мртци и лешеви.
Тако бјеше дуго и задуго,
Од уранка до ужине мале.
Није шала Цариградска војска,
Штоно држи Грчку царевину!
Није шале она Српска војска
За времена онаких јунака!
Марко свога погледује краља,
Али Душан ни мукает није;
Исто гледе војводе остале,
Хоће л' Марко дати вољу Шарцу
Угазити за се у ограшје.
Но када се досадило Марку
Држати се војничкога реда
И кораком мејдан отимати,
Зубма шкрипну добра Шарца дирну
Пусти дизген на вољу му даје,
Нек' га носи куда њему драго.
Какав ли је Марко на Шарину,
А какав је и Шарац под Марком?
Два се, брате, чуда састанула,
Што но једно другом одговара,
Хоћеш растом, а хоћеш ли снагом,
Хоћеш срцем, хоћеш дајанлуком,
Што још није било на свијету,
И што, Бог зна, више бити не ће.
Кад се воље дочепао Шарац,

Те већ знаде, шта му хоће Марко,
Ста га вриска, да поље зајечa,
Сва се Грчка упањила војска
Од страхоте од великог зора,
Кроз мозак јој она вриска прође,
А кад спази на Шарину Марка,
Како хала немило насрну,
И пође их бити и тлачити,
С мјеста срце изгубила била,
Страх наиђе и брига за главу,
Те помишља, да ј' изнесе само,
А мејдан је сишао с памети
Јер бити се ни на уму не ма.
Жао бјеше и мука Душану
На јунака самовољна Марка,
Е мишљаше Грке уништити
Све из тиха ондје на мејдану.
А кад Марко онако јуриши,
И војводе за њиме остале,
Тад и Душан, ка' јунак на гласу,
Остави се мудровања свога,
И за својим срцем поведе се,
Те угази у ту Грчку војску.
Сокаци се одмах отворише,
Куд јунаштво прокрчило пута.
Препала се Грчка војска била
Од једнога на Шарину Марка,
Како не би од свијех јунака
И побјегла с главом без обзира.
Није шала онака страхота,
Гдје лешеве црпа плави крвца,
Гдје се плаве лешеви по крви.
Бјеже Грци, да изнесу главу,
За њима се Срби натурили,

Ради гласник цару да не дође,
Гонише их до мркога мрака,
Нагнаше их на море Солунско.
Ал' су Грци елије на мору,
Што се воде докопало само,
То поскака и отплива морем
До шкољева, другијех јалија.
Тако нешто Грчадије уђе,
Но и то је мукама сморено,
Поломљено грђе бит' не може,
Како кад се на мејдану страда.
Отален се Душан подигао,
Те отиде с војском на лијево,
Оде силан правце Цариграду.
И њега би био прихватио,
Но цар прати меште силне војске
Преда њ, брате, светог патриарха
С поповима са богомољцима,
Који носе књиге јеванђеља,
А уз књиге крст од частног древа.
Са светињом Србе забунише,
Што убојним нијесу оружјем
Ни јунаштвом могли учинити.
Тад су људи побожнији били,
А не бјеше силне политике,
Што отима земље без оружја.
Бога ради Срби не хоћаху
Грке бити, Цариград узети.
Тако Срби узмакоше војску,
И здраво се дома повратише.
Краљ је Душан земљу раширио,
Те је јачи пуно и снажнији
И од цара и свијех краљева,
Царску круну натаче на главу,

И назва се: Силним цар' Стјепаном
Од Србије и Херцеговине,
Од Приморја и од Далмације,
Тесалије и Маћедоније,
(Што од Грка сада задржао,)
Славоније и равна Сријема,
Од Баната све до Караблашке,
Од Бугарске и Карабогданске.
Још начини Српског патриарха,
Да не иште благосов' у Грка,
Кад му ваља куда на бој поћи,
И почети штогођ и дочети.
Онда било, пак се запамтило,
А по данас нек се попијева,
Нек се боље и знаде и памти,
Какови је по старини Србо,
Нек се и сам види и погледи.
Бог је дава', Бог је и узео,
И опет ће дати Србадији,
Кад се моли, и када га хвали.
И ја велим: Господе помози!
Ми смо, Боже, твоји, ка' и били.

---

## 2. Силни цар Стјепан и бан од Босне.

Срдио се силан цар Стјепане
На ту Дрину на ту воду ладну,
Што му земље раздваја ријека
Босну земљу од земље Србије,
И растављa Србе од Србова.

Срдио се, пак је бесједио:
„ Свако море и свака ријека
„ На мјесту је благосовна своме.
„ Са ријека државе су дичне,
„ Рад испуста лака и доласка
„ Својим путем без помоћи туђе.
„ Ти се нашла ка' уз пркос, Дрино,
„ Ни с једне ти, не ма тога, стране,
„ Да се хвали пак да се поноси
„ С тобом данас и с тебе користи,
„ Већ те куне, и клеће те скако,
„ Што беспутно земљу поцијепа."
Цар је по се тако бесједио,
Е жао му било ударати
На онога Босанскога бана,
Што му био Босну одметнуо,
Јер је ружно куда прође војска,
Нек је својски, ма и своја била,
Некмол кад се да прихвати пође
Своја земља, што реве на страну;
Ту су муке, јади свакојаки,
И још већа него на јабани
Са противне воље пизма бива.
Ко је вазда у непријатељству
Том' се пакост и највећа прашта
Много лакше него пријатељу,
Изненада кад нас изневјери.
Цар не мисли Босне ојадити,
Нити мисли порушити бана,
Одметницу мисли покорити,
И невјерна научит' памети.
Што је срдит говорио Дрини
Нико њега чути не могаше,
Осим једне планинкиње виле,

Која пази, која Босну чува,
А дознаје да је цару крива,
Пак и сама на зло мисли вила,
И боји се може дослутити,
Е са царем не бијаше шале,
Те покликну с Јавора планине,
Довикује силна цар' Стјепана:
„ Силни царе, земљи господаре!
„ Не карај се, не гријеши душе,
„ Не псуј воде, не вичи на правду.
„ Што доселе не бијаше Дрина
„ Теби, царе, тако јако крива,
„ Што протјече куд јој Господ рече?
„ Вазда мила Дрина ти је била
„ Између Босне и између Србије,
„ Те си и сам говорио често:
„ „ Брегове ћу раширити Дрини
„ „ Кривотине све јој исправити,
„ „ И дубине њојзи уредити,
„ „ Нека тиша и снажнија бива,
„ „ Нека прима ка' и Сава лађе,
„ „ Нек се њоме трговина креће
„ „ Од Гусиња и богата Хаса,
„ „ Од Подлимља и Влаха Старога,
„ „ Нека сину обале на Дрини,
„ „ Од тржишта нек су трговишта,
„ „ Нек се дижу вароши од села,
„ „ Од вароша бијели градови.
„ Силни царе, то су твоје биле
„ Племените и славне ријечи.
„ Сад ти Дрина по нечему крива
„ За честито око ти запела!
„ Зар је Дрина тако међа тврда
„ Да не можеш у Босну корачит'?

„ Како мислим, и сви мисле људи,
„ Да твом срцу и твојој памети
„ Ни градови ништа не сметају,
„ Кад наумиш, да их прекорачиш.
„ Колико си пребродио вода,
„ Колико ли прешао планина,
„ Колико ли згазио градова,
„ Док у Грка узе Тесалију
„ Тесалију и Маћедонију,
„ И Кестену док силну прије̓ће,
„ Те се спусти граду Дринопољу?
„ Шта је теби и Дрина и Сава,
„ Шта ли ти је широко Дунаво,
„ Шта ли ти је сиње море само,
„ И пучина морска сваколика,
„ Кад наумиш, царе, и надмудриш
„ Сваку сметњу, те се некуд кренеш,
„ А срећа те од Бога послужи?
„ Док је руке Божије на теби,
„ Под твојом ће бити свијет руком,
„ И ништа ти на пут стати не ће.
„ Ал' ти хоћу ријеч говорити:
„ Не мој данас, царе, иштетити,
„ Ни кварити лијепога гласа,
„ Што отиде за те по свијету,
„ Знаш ли, царе, зашто се одраћа
„ Босна земља, уза свога бана,
„ Од Србије, те реве од тебе?
„ Почуј мало, силан не пресили!
„ Што су Грци теби завидили,
„ Бојали се силе и наглости,
„ Да им јунак како не досадиш,
„ Те хоћаху тебе забунити,
„ Одметнувши Босанскога бана,

„ Кога ласно наговорит' бјеше,
„ Јер се и сам доста убојао
„ И дрхтао, кад на те помишља,
„ То су Грци већ платили скупо,
„ Изгубили онакову војску
„ Тесалију и Маћедонију,
„ Те си данас јачи и чувениј'
„ Од свакога и цара и краља,
„ Пак и сједе на пријестол царски;
„ Еда Бог да, да ти сретно буде,
„ Кол'ко сретно тол'ко дуговјечно!
„ Само Босне не мој цвијелити,
„ Ни газити оне сиротиње,
„ А земља ће доћи теби сама
„ Са својијем несретником баном;
„ Та не има никуда од тебе,
„ Нит' имаде од тебе пречега
„ Пријатеља нити господара.
„ А ти си је, царе, оптекао
„ И онако са четири стране,
„ Испуста јој ни од куда не ма.
„ Не може јој нико данас прићи,
„ По њој поћи ни из ње изаћи
„ Док од тебе не ма допуштења.
„ Твоја ријеч и данас јој света,
„ Те за свашто суди и пресуди.
„ Што је мало полудјео бане,
„ Те ка' неки противник се јавља,
„ Одмеће се и реве на страну;
„ То су њега Грци омахнули,
„ Занијели и заслијепили,
„ Те од носа даље не виђаше.
„ Но и он ће опет к себи доћи
„ И биће ти, ка' и бјеше, вјеран,

„ Да бољега не маш подложника.
„ Та не ваља ни заптом ни страхом
„ Натјерати, да ко кога воли;
„ Блага ријеч и царева милост
„ Привућиће пак ће привољети
„ Невјерију и од кости туђе,
„ Како не би своје присвојила,
„ Што тек мало како пехотице
„ Посрнуло, а отпало није.
„ Обазри се на прадједа свога,
„ На Уроша краља великога,
„ Како онај земљом управљаше,
„ Какови је спомен оставио,
„ Што се никад заборавит' не ће;
„ Доброј влади не умире хвала.
„ Од тебе се Босна препанула,
„ Јер Бошњаци ни су Србијанци,
„ Тише крви и срца мекшега,
„ Те не иду радо под барјака,
„ Мирни људи, ни су убојници,
„ Да за бојем гину и мејданом,
„ Бошњаци су ријетки јунаци
„ Већ попови добри богомољци.
„ Ка' у крви да је Србијанцу
„ Јуначит' се, мејдан дијелити,
„ Чим се роди на оружје гледи,
„ Од малоће мисли на мејдане,
„ Кад ко прича и приповиједа
„ Ил' уз гусле казује јунаке,
„ Прислушкује, туви и запамти,
„ Како расте све боље помишља
„ На дједове на јунаке старе,
„ Пак њиховим одмах пође трагом.
„ И теби је бој срце и душа,

„ И то воле сви твоји ратници
„ Но да иду на пир и весеље.
„ Други свијет хоће да ј' на миру,
„ Те се тога клони ка' биједе.
„ И с тога те Босна запајвеће
„ Одустаје, јер те с' боји јако,
„ Да не дигнеш земљу у хордију
„ И на покољ собом не одведеш.
„ Ну мани се хала и бјелаја,
„ Остави се муке и мејдана,
„ Подржи се мира и љубави,
„ Нареди се с Босном на лијепо,
„ Пак остави Бошњаке на миру,
„ Они ће ти бити измећари
„ И ратари добри, аргатари,
„ Коморџије пак и дрводјеље,
„ Неимари, красне занатлије,
„ И трговци, силне кириџије,
„ Што преносе робу и хеспапе
„ Од једнога мора до другога.
„ Храна ваља и цару и мраву
„ А без рада не ма залогаја;
„ Мач и сабља, копље убојито,
„ Када земљи до невоље дође,
„ Нек се нађе у јуначкој руци,
„ А јунака ваља оснажити
„ Добром храном, чистим одијелом;
„ То ће радин дати му у руке,
„ Што и себи и њему заради,
„ Докле јунак мејдан дијељаше,
„ Да одбије од земље насиље
„ И немило туђе господарство,
„ Те и себе и њега одбрани,
„ Постојбини одржа првенство.

„ Осим војске, што се отпадила
„ Од свакога посла домаћега,
„ Свијету је мирна влада драга,
„ Уза њ иде и вјера и тврђа,
„ А то ти је темељ госпоштина.
„ Шта би било од веселе владе,
„ Да јој чврста није поуздања
„ По народу са љубави праве?“
Тако вила пријатељовала,
И силнога цара сјетоваше,
Да разгрне с Босном на лијепо,
Нек је људи мирнијех на миру,
Нек је цару са милости хвала.
Све цар чује, по глави се бије,
Како би му онајлакше било
Да приволи Босну и посвоји,
А никако да му не попушта
То јуначко и царско поштење.
Цар имаде чудне вијећнике:
Првог кажем Мрњавчевић' Марка,
Што је цару и војвода прва,
Јер је бољи од другијех људи
У свачему, с које хоћеш стране,
Мудром главом и срцем јуначким,
Исто снагом и милости красном
Све је друге надмашио Марко,
С тога цару сједи уз кољено,
Те се шњиме договара својски.
Ево другог кажем вијећника
Вукашина баба Марковога,
А за њиме Гојка и Угљешу,
Што су оба Марку стрица била.
За овијем два су Сојевића:
Једно бјеше Грбљановић Лазо

Друго таст му Југ-Богдан бијаше.
А седми је Бановић Страхиња,
Југ-Богдану што је други зето;
А осми му вијећник бијаше,
Омучевић Реља Крилатица;
Обојица силни су јунаци
И војводе цару страховите,
Е по Марку њино је првенство
На разбоју на сваком мејдану.
Цар се бије по својој памети,
Пак призива к себи вијећнике,
Те је честит савио вијеће,
На вијећу 'вако бесједио:
„ Чујете ли моји вијећници
„ И војводе, ви главни јунаци!
„ Ваљада сте чули и дознали,
„ Бан од Босне да се одметнуо,
„ И бјежао под окриље туђе,
„ Нудио се дужду од Мљетака,
„ Но Латинин примит' не хтијаше,
„ Бојао се за своје Приморје,
„ Да у наше не дође му руке,
„ Те да милост не стане га скупо,
„ Одметника, туђег подложника
„ Када прими под скут и окриље,
„ То б' немила заћевица била,
„ И могла би ласно уздрмати
„ Госпоштине, што су од старина
„ У љубави и у пријатељству.
„ Нудио се и Дубровчанима,
„ Но и они одбише га брзо,
„ Све од нашег страха великога.
„ Нудио се и цару Грчкоме,
„ Ал' га ни он примит' не смијаше,

„ Е ваља му прије саставити
„ Мало бољу, но што бјеше, војску,
„ Јербо му је цркло поуздање,
„ Да ће нам се моћи улагати,
„ И онако женски излагати;
„ Све имамо, што има у њега,
„ Не морамо ништа поискати
„ Ни у цркви нити изван цркве.
„ Још злосретник нудио се био
„ Мацарима нашим душманима,
„ Но и они шта ће да му раде,
„ Како ли би помоћи му могли,
„ Кад им ваља узети Сријема
„ И лијепе земље Славоније,
„ У сусједство да му само дођу;
„ Зато ваља мејдан дијелити
„ Дијелити, и одржати га,
„ Присвојити двије земље туђе,
„ Пак истекар уговарат' шњиме
„ Ка' с нашијем јадним подложником,
„ И несретним данас одметником.
„ Ту је мало нама загрмјело,
„ Исто може бити у Ердељу,
„ А тамо би и лоше и грдно
„ По Мацара било свакојако,
„ Ја са наше међе Каравлашке,
„ Кад би хтјели таке противнике
„ Под окриље наше узимати.
„ То би била пакост и срамота,
„ Што пагрди господско поштење.
„ Јер ако је госпоштина крива,
„ Устануће њезино подручје,
„ Ком је криво, пак ће разгрнути
„ На огњишту по правици своме

„ Са неправдом са силецијама;
„ Ту јабани не имаде пута
„ Да кметује томе, ни да суди.
„ Јоште, браћо, да вам једну кажем,
„ И ако се занијео бане,
„ Те душмански нама помишљаше,
„ Зар узрочна земља бити не·ће;
„ Ниј' вриједно на њу завојштити,
„ Да се плаши свијет од војника,
„ Који никад ни у сну не сања,
„ Да нам буде по нечем невјеран,
„ Акамо ли о невјери ради,
„ Те да собом одмеће се лудо
„ Од својега царског пријестола,
„ Што је дика сад свему Славенству.
„ Сјетујте ме данас понајбоље,
„ Како Босну да вратимо нашу,
„ Покоримо ону кукавицу,
„ Што заблуди, те не зна шта ради,
„ Сиротињи да не буде квара,
„ Да нашинца не заболи глава.“
Рече Марко цару силеноме:
„ Господине, силан цар' Стјепане!
„ Лијепо је срце милостивно,
„ Болећа је племенита душа,
„ Доброта је понос човјечанству,
„ То никоме тако не пристаје
„ Као теби, цару и јунаку.
„ Ал' и другу хоћу проговорит':
„ Непокорност ка' и опачење
„ По невољи, опростит' се мора;
„ Без невоље кад је од бијеса,
„ Те лакомац по душманској р'јечи
„ Позабави својој госпоштини,

„ И одмеће од ње подложнике,
„ Што нијесу премислити кадри,
„ Шта им може бити до пошљетка
„ Поводљиви кад тако застране,
„ Тога, судим, ваља покорити,
„ Нека за страх и старијег знаде,
„ Пак несретна опет покорника
„ Помиловат' подобривши му се,
„ И за милост нека знаде царску.
„ Али војсци изван замашаја
„ Нек остане народ, и на миру,
„ Нека свијет на дому не страда,
„ А војска се сачува гријеха,
„ Е невине бојати се крвце,
„ Што ће вапит' Богу праведноме,
„ И страхоту с клетве узрочити.
„ Честита си срца и памети,
„ Учити те није ми тријебе.
„ Но још једну проговорит' морам:
„ Ако буде махнита свијета,
„ Те пристане уз невјерна бана,
„ И градове теби господару
„ Узакрати, и бити се пође
„ С тобом, царе, својом госпоштином,
„ Тад биједу ваља побиједит',
„ Надвладати силом противнике,
„ Макар стало глава и градова,
„ Пред свом Босном и пред нашом војском,
„ Потомцима нека за примјера,
„ Да за лудом и несташном главом
„ На зло своје више не тумаре."
Тако Марко цара сјетоваше,
А сви други знаду вијећници,
Од како је и цара и Марка,

Да се њине вазда слажу мисли,
Што науми један и други ће,
Ништа силан цар не квари Марку.
И сада се по цару видјело,
По вољи му бесједјаше Марко,
Ка' из срца да му извадио.
Сви су ријеч прихватили Марку,
А цар силан накастио бјеше,
Да позове на предају бана,
Те да види и промукаети,
Како му је по тој бановини,
Је л' уз бана много ускочило,
И гдје ли се нахођаше бане,
И има ли гдјегођ тврда станка
У којему у тврдоме граду?
То му ваља, мисли, дознавати,
И зато је ријеч отпочео,
На вијећу бесједјаше своме:
„ Браћо моја! добро збори Марко,
„ Ка' и досад што се не вараше,
„ Тако и сад шта нам треба, знаде,
„ Пак ми ваља послушати Марка,
„ Да никоме не учиним кривде;
„ Нит' сам злорад нит' сам злопамтило,
„ Да иједно и пакостно радим,
„ И млађега свога слабијега
„ По несрећи газим и злоставим
„ Дике ради, да се хвалим само.
„ Понајприје понудићу бана
„ На покорност и на послушање,
„ Нек се смири, нека легне буна,
„ Ка' у Босни да није ни била.
„ Још ми ваља неког поуздана
„ Запратити, нек Босну обиђе,

„ И да види, шта је тамо било,
„ Је л' се пуно одметнуло св'јета,
„ Уз невјеру је л' ко ускочио,
„ И гдје ли се одметник настани,
„ И има ли свога правог станка
„ У којему у тврдоме граду?
„ Да знадемо, шта би започели,
„ Добровољно ако нам невјерник
„ По ријечи на предају не ће,
„ Те на силу до невоље дође,
„ Да оружјем нагнам непослушна
„ У покорност ка' млађега свога."
Још је силан био у ријечи,
А јави се хитра књигоноша
Од Мостара и Херцеговине,
Од Андрије брата Марковога,
Гдје од скора тамо господари,
И Приморје чува од Латина.
Кад цар узе и отвори књигу,
Те разгледа, шта се у њој пише,
Запламти се ка' од огња жива,
Вијећници, што су на вијећу,
Погледују цара силенога,
И погледа један у другога,
Но говорит' нико не хоћаше,
Ни својега цара упитати:
Са шта пламен образ му запали?
Само Марко, што је царству душа,
Проговори и цара упита:
„ Господине, силан цар' Стјепане!
„ Та је књига од Мостара града
„ Од мојега брата Андријаша,
„ Зар је тако непогодна гласа,
„ Да и теби образе запали?

„ Усколеба цара најсилнија
„ На његову чврсту пријестолу?
„ Зар Латини нијесу на миру,
„ Ударили на наше Приморје;
„ Ил' Дубровник од њих пострадао,
„ Што прибјеже под твоје окриље,
„ Да је само миран од Латина?“
Но цар књигу доваваше Марку:
„ Ето, Марко, књиге од Андрије,
„ Прегледај је и на глас проучи,
„ Нек и ову браћу разумљује,
„ Нека знаду, шта ме данас срди.
„ Накрај срца никад био нисам,
„ Нити једљив, ни, брате, осорљив
„ С какве танке муке, ја невоље
„ Са јабане, или зађевице,
„ Гдје међдани пријестолу суде,
„ И по њима круне се дијеле.
„ Богу хвала! лијепе смо снаге,
„ Да се сложе три четири краља,
„ Да се дигну на нас и завојште,
„ Имамо их дочекати шћиме,
„ Да се чуде, и крвави врате
„ Ја по срећи изнесавши главу.
„ Али чујте! шта ме озлосрди
„ Те ме мука и јед обузео
„ Са милости и доброте моје,
„ Што се данас погазило срамно.“
Тадај Марко књигу прегледаше,
И на глас је учи на вијећу,
Те сви чуше, шта Андријаш пише:
„ Силни царе, мили господине!
„ Немилу ти данас књигу пишем,
„ И ето ти по њој ружна гласа,

„ Жао ми је, што бољега не ма.
„ По Босни је мучно и несретно,
„ Бан невјерни заша' по свијету,
„ Те одмеће и на силу људе,
„ Утврђује бијеле градове,
„ И спрема се на бој с царевином;
„ Мучно хода, мучно опада те,
„ И народу лаже свакојако.
„ Грдно ми је, царе, написати
„ Бљувотине, нескладне ријечи,
„ Што опадач сије по свијету.
„ Три је главна утврдио града:
„ Острвицу крај Уне ријеке,
„ И град Травник насред бановине,
„ Трећи Маглај на Босни ријеци;
„ У њих спрати своје узданице.
„ Вољан буди, казати ти морам,
„ Ако, царе, дуго узатраје
„ Те штоприје не удариш с војском
„ На невјерна Босанскога бана,
„ Да напријед крочити не дадеш
„ Невјернику, нека свијет види,
„ Гдје је снага, гдје је госпоштина,
„ Нек се тако и обавијести:
„ Да је лажа, да је варалица
„ Тај одметник, што их на зло буни,
„ Да страдају главом и имањем
„ Уз дрнова, неваљалца грдна,
„ Што потеже, свијет да искварн,
„ И у дружбу проклету му дође,
„ И учини бруку од себека,
„ Да га браћа пљују и проклињу
„ Ка' невјеру и ка' издајицу."
Кад је Марко књигу проучио,

Те дочула сва господа редом,
Шта се ради по тој бановини,
Како она јадна кукавица
Пркосаше силној госпоштини,
И навраћа и одмеће свијет,
Да се срами и да се застиди,
Да у очи шиком не погледи,
Кад изгуби државно поштење,
Постојбину невјером нагрди,
А поруши своју омлађину; —
Кад дознаше царски вијећници,
За чудо им нимало не бјеше,
Што се и цар био ражљутио,
Но ипак им сумња била друга,
Не хотија цара сјетовати
Баш ниједан, осим једног Марка,
Што на њега и цар погледао,
Шта ће рећи, те шта да се ради
Са невјером по лијепој правди,
Ни с јабане да не буде мане,
Не забави ни своје подручје.
Зла се боји по свијету гласа,
Јер се чудно може поскитати
На тисуће по гробу година,
Те остане кађав довијека,
Црно име свијету за укор,
Да њим плаши мучне господаре.
Но Марко се домислио брзо,
Своме цару рече на вијећу:
„ Чудна књига и чудна је гласа,
„ Јер је мало рано изненада,
„ Да порасте тако опачење,
„ И да дође до толике злоће.
„ Та већ знамо, ништа горе не ма,

„ Од сироте, што милујеш, холе,
„ Од богата, што гладиш, лажљивца,
„ Од властника удворна блудника,
„ Јер је мазан у свог старијега,
„ Пак оштети своје подложнике,
„ Што га мисле првог доглавника.
„ То је, царе, покварило бана,
„ Миловао и неговао си
„ Удворицу, те је осилила;
„ А народ се за силом поваља,
„ Док јој јачи како не доскочи.
„ Сад штоприје ваља ти са војском
„ Опколити Босну са свих страна,
„ Затворити, да нико не прође,
„ Нека не ма никаква гласа.
„ А ти, царе, пођи по сриједи,
„ Прими народ како дјецу драгу
„ И на срце и у њедра твоја,
„ И смилуј се на слабачку страну.
„ А невјерна додаће ти бана
„ Исти свијет, што за њим залута,
„ Јер му види јадну залудницу,
„ И крива га нађе невјерника.
„ Тако мислим, царе господине,
„ Да учиниш, не би криво било.
„ Теке не мој дуље одгађати,
„ Док је мала, нек се ватра гаси,
„ И да свијет не обузме сумња,
„ Те се може озловиједити,
„ И падати заман у кривицу.
Тако Марко цару говораше,
А цар ријеч пофермао Марку:
„ Благо Србу, благо царевини,
„ Благо свима, док је нама Марка!

„ С тобом ми је ласно царовати.
„ Човјештво ти јаче од јунаштва,
„ Од захвале јача ти је правда,
„ То се никад заборавит' не ће,
„ И остаћеш у народу први
„ По доброти ка' и по јунаштву.
„ Хоћемо те послушати, Марко,
„ Ка' доселе тако и одселе.
„ У нас има силнијех ратника,
„ Што оружјем свашто пресуђују;
„ Али није пажње ни љубави
„ У оружја, до силе једине,
„ И са силе ропске покорности;
„ Сила с умом договора не ма,
„ Она хоће да се јави страшна,
„ Сила хоће, шта се другом не ће.
„ Ја осјећам и сам у себика
„ Силовито и срце и душу,
„ И ја знадем, да би ласно било
„ Наговорит' мене на насиље,
„ Да ми није сјета Марковога,
„ Што ми сваке јаде запријечи,
„ Те ми не да цару поклизнути,
„ Ни горем се мени наругати,
„ Пред свијетом када скриви царство."
Тако рече силан цар Стјепане
На захвалу Мрњавчеву Марку,
Пак се диже, да подигне војске.
Прву диже војску од Сријема
Крајем Саве и од Славоније,
Те је даде Грбљановић' Лазу,
Да опаше Босну од сјевера.
Другу диже у Подрињу војску,
И даде је своме Југ-Богдану,

Нек узапти Босну са истока,
Од зелена Лима пак до Саве.
Трећу војску диже од Пазара,
Од Ариља и од Суходола,
Те је даде Рељи Крилатици,
Нек ухвати гору Романију,
Нек затвори Босну од те стране.
Четврту је подигао војску
Од Косова и од Метохије,
И даде је силну Страхиљ' бану,
Цар и Марко шњим ће полазити,
Походити Босну по сриједи.
Пету диже Пиву и Дробњаке
Арбанасе до мора јунаке,
Те је даде војводи Момчилу,
С јужне Босну да узапти стране.
Шесту војску, дише Крајишнике
До сињега мора Јадранскога,
И додаде силне Херцеговце,
Пак је даде брату Марковоме
Андријашу од Мостара града,
Нек узапти Босну са запада.
Кад је тако уредио био,
Те да нико маћи не могаше,
Оде с Марком дели Страхиљ' бану,
А бан своју подигао војску,
Те одоше граду Вишеграду,
Задужбина гдјено мост имаде
Преко Дрине, што га више није,
И ту Дрину прије̑ђоше с војском,
Ударише Босни по сриједи.
Свога цара кад опази народ,
Притече му, обисну о њему
Ка' о оцу и свом господару.

Куд цар прође никога не нађе,
Да се клони ја реве на страну.
А кад дође до Маглаја града,
Што на Босни на десном бријегу
Невјера је утврдила била,
И турила граду на обрану
Све злочинце и зломишљенике,
Скитачине и бескућанике,
Што су земљи и онако тешки,
Мисли жаљан биће од помоћи,
И браниће ка' јунаци града,
Ка' што су му тврду вјеру дали.
Но цар Стјепан добро премишљаше:
За ким нико проплакати не ће,
Тај се не ма нашто обзирати,
Јер он гледи само своју главу,
Томе вазда бива поједнако,
Ма у чијем остајао најму,
Гдје је боље заостаће дуље.
Знаде Стјепо за ту врсту људи,
Пак он на њих да удари не ће,
А да зове не ће на предају,
Нит' им своје пушташе ријечи,
Да их зове к себи у војнике.
Зато крену Момчила војводу,
Те остави њега код Маглаја,
Да на њ пази, док се својевољно
Не преда му, и не покоре се
Те злосреће, што у њему стане.
А сам оде бијелу Травнику,
Да г' обиђе, да се види шњиме,
И да дозна за Босанског бана,
Гдје се бави мучан и невјеран.
Кад надомак већ Травника бјеше,

Поуздана добио је гласа,
У Травнику да сједи невјерник,
И да чека цара силенога,
Да се бије у Травнику шњиме.
Кад цар Стјепан прими тога гласа,
Страхињ' бану говораше своме:
„ Ништа љепше ни путније није,
„ Но нек сада бан уд'ри на бана.
„ Ето теби дели – Страхињ' бане,
„ На мејдану и славе и хвале,
„ Ако тога зовнеш невјерника,
„ Ако зовнеш на мејдан јуначки,
„ Али да га не погубиш, бане,
„ Веће жива да ми даш у руке;
„ Да га питам: са шта је невјеран,
„ Шта је њему мањкало код мене?“
Мило бјеше дели – Страхињ' бану,
Што ће неки мејдан отворити
По ријечи и по жељи царској,
Те је цару бесједио своме:
„ Хвала теби, царе господине!
„ Што ми чиниш пошту на захвалу,
„ Ако Бог да, додаћу ти, царе,
„ Невјерника покорна у руке.“
Насмија се Мрњавчевић Марко,
Насмија се пак им говораше:
„ Прођ' се, царе, прођ' се Страхињ' бане!
„ Од куд мејдан с оном кукавицом
„ Да Страхиња јуначки дијели?
„ Помало је данас на свијету
„ Јуначина, да на мејдан дођу
„ Страхињ' бану, да се мјере шњиме.
„ Та не смије злопак извирити
„ Ни из града помолити главе,

„ А камо ли на мејдан изићи
„ Ни лошију, некмо л' Страхињ' бану,
„ Што га данас знаду по свијету,
„ Да је сила на мејдану страшна,
„ Што толике већ стопи јунаке,
„ Што су мејдан дијелили шњиме.
„ Ни тај данас полудјети не ће,
„ Навалице да у пропаст скаче.
„ Но другу ћу проговорит', царе,
„ Да бијели опашемо Травник,
„ Да измаћи не може нам нико;
„ Од Маглаја друкчији је Травник,
„ У Маглају не ма становника,
„ Осим оне бећарије војске;
„ У Травнику има варошана
„ Пуно више но што има војске,
„ Пак ће свијет војску невјерничку
„ Ил' побунит' на ону неправду,
„ Ил' скочити, пак је надвладати,
„ Теби цару отворити врата,
„ И предати невјеру и града."
Тако рече Мрњавчевић Марко.
Но Страхиња био навалио,
Да зазове невјернога бана
Под Травником на мејдан јуначки,
Травничани нек очима гледе,
Шта имаду у својему граду:
Ако дође, да мејдан дијели,
Видјеће му јуначкога стида,
Ако л' један не смије изаћи,
Видјеће га, да је страшивица,
И да уза њ није пристајати.
Види Марко, попустит'му ваља,
Двојица су била на једнога.

Кад дођоше под бијели Травник,
Страхиљ' бан је послао телала
У по поља, да у град дозива
Поглавицу, оног одметника,
Да му иде на мејдан јуначки,
Њих двојица данас да разгрну,
Да не гине свијет бадаваде,
Да не страда свијет по Травнику.
Гласовито телал довикује:
„ Чујеш, море, бане Бошњанине!
„ Поздрав ти је од Страхиње бана,
„ Да му идеш на мејдан јуначки.
„ Вас два бана данас разгрните,
„ Да не буде покоља по граду,
„ Да не страда свијет по Травнику."
Тако телал вика и привика
Оног дана три-четири пута,
Ал' се њему нико не одзива,
Нит' се јави, ни шта одпоручи,
Погодио Мрњавчевић Марко,
Како рече онако се стече,
Кукавица не смједе изаћи.
Још некако и цар погријеши,
Одмах није опасао града,
Ни вргао какве тврде страже,
Што би биле барем на опазу,
Те би вид'ле, ко им у град уђе,
И вид'ле би, ко из града пође.
Но цар Стјепан ни сањао није,
Да ће брже утећи невјерник;
Ал' је њему за невољу било,
Јер кад свијет угледа из града
Царску војску и цара пред војском,
Око цара Марка и Страхињу,

А Страхиљ' бан на међдан зазива
Невјерника, цару противника,
Тад грађани устадоше сами,
Да капије отворе на граду
И својему цару поклоне се.
Е тадај су очима видјели,
Да их она лажа преварила,
И од цара одметнула свога;
Што никада не би учинила
Без несретне своје госпоштине.
А кад видје бане Бошњанине,
Да ће њега свијет оставити
И предати силну цар' Стјепану;
За мало се био забунио,
Кад помисли, да му игра глава,
Невоља је сјетовање брзо,
Те с' домисли и преуми нагло,
Доброга се коња дохватио,
Те побјеже на коњу ваљану
Наоколо, горе на Грахово,
Звијезду је воду пребродио,
Пак се прими Тичева планине,
Са Тичева паде у Кунору,
Од Куноре уз Крајину љуту,
Док је тако заварао трага,
Уђе тевдил, весела му мајка!
Јер обиђе цареве четнике,
Те им сретно иза леђа дође,
Још га добра срећа послужила,
Прокраде се граду Острвици
Омахнувши оне љуте гује
Крајишнике и Приморце мудре,
Те осване једнош у свом граду.
Но ту бјеше среће свакојаке:

Кад грађани усташ' Травничани
Те на оно навалише војске,
Што тобоже уз бана је било,
И пођоше да поиште бана,
Да заједно с градом га предаду;
Ал' невјерник отхладио бјеше,
И нигдје му не нађоше трага,
Како да је у земљу пропао.
Но ко знаде, онај и издаде,
Знаде за њ'га капетан од војске,
И знао је куд је побјегао,
Те доказа, да ј' у Острвици,
Е на другу не ма куда страну.
Тад грађани отворише врата,
И пред цара отидоше свога
А за њима оно мало војске,
Бановаца, било пристануло,
И положи пред царем оружје.
Цар милостив на њих смилова се,
Све опрости и под скута прими
Како дјецу, коју миловаше;
Но кад зачу за невјерна бана,
Брже прати ријеч Андријашу,
Нека војску Острвици крене,
Нек је узме и доведе бана.
Страшна била у Андрије војска,
Чак од оне ломне Горе Црне,
И Требињци до њих Мостарани,
Од Грахова и од Колашина,
Од Котора, Рисна и Новога,
Далмације, Лике и Крбаве,
Крајишници, убојице љуте,
Који не ће и не желе мира,
Но све муте, заћевице траже,

Око кавге и ходе и раде,
Пуста свађа иде им од руке,
Крајина је занат Крајишнику;
Под пусатом расте и матори,
Оружје га храни и сахрани.
Пред њима су четобаше страшне,
Што са боја не долазе дома,
Што им милиј' пусат од родбине,
А кућа им струка и планина,
На бој теже, а од срца желе,
Да се збиљска отвори крајина,
Гдје ко ваља, да га и цар види.
Но сад хабар када њима дође
Од Андрије брата Марковога,
Да му дођу под барјака царска,
Те ће уза њ на невјерна бана,
Што одметник и грдан противник
Хотијаше Босну да одвоји
Од велике Српске царевине.
Кад Андријаш Острвици дође,
Ноћу дође, оптече до дана,
Да се нико маћи не могаше,
Пак позива на предају града
И онога невјернога бана.
Зликоваца у њега бијаше,
Харамије горе од горијех,
Што су давно прокоцкали главе
Зла чинећи по земљи царевој,
Ка' тумаре крију' се од суда,
Да што дуље наносе се главе;
А сада им свеједно бијаше,
Ил' се били, или се предали,
За главу је њима свакојако,
Како су се затекли у граду,

Те не могу у планину ући,
Гдје им лоше становање бјеше.
Ка' зољеви злићи поскакаше,
Када чуше ријеч од предаје,
Несретнику своме господару
Пријете се, хоће да кидишу,
Ако рече, да предаде града.
За муку је невјершику било,
Кад већ види, да убјећи не ће,
Нити може одбранити града
Од Маркова брата Андријаша,
А милост му на ум паде царска,
Пак се боји боја и покоља,
Да још жешће цара не расрди,
Те се на њ'га смиловати не ће.
Од како је од цара отпао,
Ту на њ прво кајање наиђе,
Види дјело да учини црно.
Благо кривцу, који себе криви,
Те на другог кривице не баца,
Тога није посве нечовјештво
Обузело, ка' злочинца правог,
Те се и сам може повратити,
К себи доћи, и исправит' криво.
Тако бјеше с баном Босанскијем,
Он се каје од свег срца свога,
Ал' не може ништа исправити,
Није властан да предаде града,
Није властан на предају доћи,
Из града се маћи не могаше,
Нити би га пропустили жива.
Тек се нечем био домислио,
Војводи је писа' Андријашу:
„ Чуј ме тужна, царева војводо!

„ Чуј ме данас грдна злосретника!
„ Ја се кајем, шта сам учинио,
„ И не могу ништа исправити,
„ Предати ти не могу ни града
„ Од плоклете и злоћудне војске,
„ Нит' ти могу на предају доћи,
„ Да се цару сад покоран кажем,
„ Ја се маћи не могу из града:
„ Сада видим, куд сам забраздио,
„ И какво је око мене друштво,
„ Све зликовци, горске харамије,
„ Што мучнијих у свој земљи не ма,
„ А то ми је несретна дружина,
„ Што је давно проиграла главу
„ Зла чинећи по земљи царевој,
„ Ка тумаре крију' се од суда,
„ Да што дуље наноси се главе;
„ А сада јој бива поједнако,
„ Ил' се била, или се предала,
„ За главу је њојзи свакојако
„ Од како се затекла у граду,
„ Те не може у планину ући,
„ Гдје је лоше злићу становање.
„ Ка зољеви на ме поскакаше,
„ Кад ми чуше ријеч од предаје,
„ Пријете се, хоће да кидишу,
„ Ја сам не знам, шта би учинио,
„ И шта ли ћу сад од своје главе.
„ Ево града, а ево менека,
„ Ја се, брате, с тобом бити не ћу,
„ Ни на цара своје дићи руке,
„ А желим ти срећу и напредак,
„ Те да узмеш и мене и града,
„ Пак шта Бог да, и наш цар нареди,

„ Поднијећу као кривац прави.“
Кад је таку књигу начинио,
Додаде је попу испоснику,
Који живи гори у пећини,
Те могаше изићи из града
Да зазорно ником не бијаше,
Бан се њему био намолио,
Те понесе књигу Андријашу.
Калуђер је свјеровао красно,
Додао је књигу Андријашу.
Кад је јунак књигу проучио,
Савио је и цару опреми,
Нека знаде, како му је бану.
Док Андријаш одморио војску,
И од цара доби одговора,
Цар милостив овако поручи:
„ Андријашу, моје поуздање!
„ Узми града, но чувај ми бана,
„ И закажи твојој силној војсци,
„ Нека сваки пази на јуришу
„ Изненада да зло не учини,
„ Не погуби кајућег' се бана,
„ Јер се њему ваља подобрити,
„ На покорна вазда смиловати.
„ И зликовце треба пожалити,
„ Да видимо, какови су кривци,
„ И како је који загустио,
„ По гријеху виђао сам људи
„ Исправе се и честити буду.“
Кад Андријаш царску књигу прими,
Како треба заказао војсци,
А по оном попу калуђеру,
Који у град у цркву иђаше,
Те Божији закон свршаваше,

Поручио бану Босанскоме,
Нек' се чува боја и покоља,
Нек се склони ма куда на страну,
И од своје причува се војске,
Докле град му не падне у руке.
Ја кад тако уредио бјеше,
Диже војску, те на град јуриши.
Поуздана то је била војска,
И вјешта је превећ на јуришу,
Ев' не иште стуба ни љестава,
Већ се јунак диже по јунаку,
Те се створи граду на бедему,
С мало крвце Острвицу прими,
И похвата сву банову војску,
Узапти је у околу своме.
Бан Босански пред војводу дође,
Пред ноге му сабљу положио,
А веригу врга' око врата,
У ропство се њему предаваше.
Ал' Андријаш опрости га гвожђа,
Поврати му сабљу и слободу,
И одведе цару честитоме.
Цар је силан, но је и милостив,
Кад опази бана Босанскога,
Ја како се јадан порушио:
Лице му је мрко потамњело,
Очи су му упале у главу,
А пола га неста у тијелу,
А невоља понос замијени;
Жао цару госпоштине бјеше.
А кад паде на кољена бане,
И кроз сузе цару проговори:
„ Силни царе, ево роба твога,
„ Што несретну диже на те руку,

„ Погази ти и милост и љубав. “
То говори а жалост га дави,
Но у срце дирну цара свога,
Те га диже и на њ смилова се,
Опрости му, и све заборави,
Поврати му опет бановину.
Смилова се сила на несрећу,
У страху је живот најлошији,
Има страха гдјегод игра глава,
А глава се узме невјернику;
Све то милост поравнала царска
И закачку сваку загладила.
Што је било, може опет бити,
То велимо, да боље памтимо
Наше старе и времена стара.

---

## 3. Силни цар Стјепан и краљ Људевит.

Збор зборила силна Мађарија
У Будиму граду бијеломе.
На збор дошле силне поглавице
Од Мађарске земље свеколике,
Како држе Карпатске планине
Са сјевера пак до воде Драве,
И до оног равнога Баната,
Е до некле и Тамиш међаши,
И од оне од земље Ердељске,
Што Крајина њима са истока

Каравлашка и Карабогданска,
Буковина до Русије славне,
Са запада Лајта и Штаерска.
Поглавари великаши били,
То су биле земаљске спахије,
Сојевићи и Племићевићи,
И владике и митрополити,
И барони земаљски грофови,
И кнезови силни господари,
Богаташи и Кољеновићи,
Што су земљи смиље и босиље.
Међу њима и краљ од Мађарске,
Што га зову Људевитом првим,
Он тобоже збору старјешује.
Збор зборише дуго и за много,
Како, брате, гдје старијег није,
Што је млађе надмашити кадар
Жешћим срцем и бистријом главом,
Да од њега млађи се застиди,
И да гори бољему не смета.
Добра није нити му се надај,
Гдје је махнит мудријему раван,
И гдје свако, што м' на уста дође
И закера и језиком лупа,
Не мислећи шта је блебетао,
Као сваки зановјеташ пусти,
И гдје пуно будала поквари,
Што најмудриј' не зна поправити.
Ту помена није од вијећа,
Ни разлога мудра ни потребна,
Што би земљи од користи било,
Јер се гложе силни и бијесни
Саможиви по вољи и ћуди,
И свак своју корист само гледи.

Збор зборише три године дана
По својему вазда обичају,
И још ништа за напредак нису
Измудрили, некмол' догодили.
Сиротиња јадна и чемерна,
Измећари, весела им мајка!
Тужна раја у невољи љутој
И на муци мисли, и нада се:
По њу хоће биједну ваљано
Госпоштине нешто израдити,
Да јој буде нека олакшица
У тешкоме туђем аргатлуку,
И у страшну од свачега данку,
Што заради кукавица сиња,
И прискрби злопатом и трудом.
Тако мисли у злу великоме,
Те се бољем ма откуда нада,
И откида од својијех уста,
А бијесној даје госпоштини,
Да похарчи пјана и силовна
И да бјешња бива и мучнија,
И све више да иште од раје.
Тирјапину, што за зло не знаде,
Пуно срце и весело бива,
Кад му раја гола боса хода,
И онда му буражина расте;
И лој му се око срца црна
Онда хвата, кад уздише раја.
Силне новце тај заједа сабор,
Јер из чпага иду сиротињска;
Пак господе што је тамо зборне
На збориштy, ништа не осјећа,
Е у своје не дираше благо,
Већ о туђем тамо трошку стани,

И пирује и збори за себе,
Да се с већим благом и госпоством
Дома врати, и са жешћим правом
Да објаше и ујарми рају,
По вољи му да на измет дође.
Ни је, брате, чуда никакова,
Што су прошле три године дана
И четврта што је настанула!
А још збора прекинули нису,
Што му права ни почетка не ма
По краљеву лијепу позиву,
Како ће му данас краја бити?
Сам Бог знаде, још би потрајао,
Да се нису силене спахије
Са својијем посвађале краљем,
И попови и сви великаши,
Што су тадај земљи били главе,
Ев' искаше у збора и краља
Веће власти без сваке ријечи,
Да јој зато одговора не ма,
Кад подручје глобе, и злоставе
Подложнике, што их хљебом хране;
Да су силни хоће по свијету,
Самовољни земљи господари.
Краљ је био младијех година,
Али зреле бијаше памети,
И срца је био врло блага,
Милостива и богабојећа,
Одмах позна, шта су наумили,
А и куда ошибују клети,
Да су силни договорни били,
Власт краљеву да преузму на се,
А од краља да начине лутка,
Сиротиња да обране не ма

Још једине у својега краља,
Крвопијам' паднувши у руке,
Да им милост ја немилост д'јеле
Својевољно пак и самовољно,
А краљ чудо да очима гледи,
Почем су му савезане руке
Сад на збору, а његовом снагом.
Но краљ не да никоме преда се,
Веће збору силан заказао,
Да ће с мјеста краја учинити,
Разагнати самовољне људе,
Што дирају данас у светињу
Апостолска од Мађарске краља.
Ја да видиш срца малоснажна,
Кокошија, и мачије душе
У онијех силних зипарала!
Кад у краља опазише снагу,
Одусташе од ријечи листом,
Ка' да није ни помена било,
Да се јагме и гину за власти.
Но лукави преумише брзо,
Да забуне млађанога краља,
И заплету њега у ратове,
Те потреба до невоље дође,
Да помоћи и у њих потражи.
Онда мисле на збору другоме
Оно стећи, што сад ни су кадри,
Кад на свом је данас селамету,
Те мож' за њих ништа да не знаде.
Зато другу ријеч окренуше,
Завикаше сложно, договорно:
„ Господине од Мађарске краљу!
„ Видиш данас силна цар' Стјепана
„ Како земље држави присваја,

„ Како шири силну царевину,
„ Ено узе од Грчког ћесара
„ Двије земље до мора сињега:
„ Тесалију и Маћедонију,
„ Цариграда ено му у руци,
„ Што Азију за Европу веже,
„ Те се зове кључем од свијета;
„ Кадгод хоће, може га узети,
„ Одбранити Грци не могу га
„ Од онога силна цар' Стјепана.
„ Ми очима данас да гледамо,
„ Како сила све силнија бива,
„ Докле редак и на тебе дође,
„ Да му дадеш коју земљу равну.
„ Та и нама било би вријеме,
„ Да дахнемо и ми мало душом
„ Из тјесноће, како из околца,
„ Да иштемо од цара Српскога
„ Банат равни до тиха Дунава,
„ Те би барем земљу утврдили
„ Добром међом Дунавом ријеком,
„ И били би од Србаља мирни,
„ Од насиља, њина насртања.
„ Ако Срби не ће добровољно
„ Дати нама равнога Баната,
„ Ми смо на њих завојштити кадри,
„ Јер цар Стјепан није у љубави
„ Ни с Грцима ни са Латинима,
„ А ни дома није баш на миру
„ Са онијем баном Босанскијем;
„ И доста је њега стало војске,
„ Док је Грке тако придобио,
„ Да му даду оне земље двије:
„ Тесалију и Маћедонију,

„ И докле је бана Босанскога
„ Покорио, Босну умирио,
„ Да му буде, ка' што му је била.
„ А силна му данас треба војска
„ По међама и по Крајинама,
„ Да сачува себе од душмана,
„ Од ускока Грчких и Латинских,
„ Те не може пуно дићи војске
„ На јабану, да Баната брани,
„ Далеко је занијет' јунаке
„ Преко воде широка Дунава,
„ А напусто земље оставити,
„ Што су туђе до јуче и биле;
„ Гдје је Тамиш, гдје Солунско море?
„ Свуд се не мож' цар разастријети,
„ Требало би м' милиона војске!
„ С тога нама Банат дати мора."
Ни то мило не бијаше краљу,
Е без пута није каил кавзи,
С околином бјеше у љубави;
А чуо је и дознавао је,
Да са царем није ласно било
Играти се, међан дијелити,
Акамо ли од њега силнога
Преузети равнога Баната.
Но зборције на њег навалише,
Памет своме окренуше краљу,
Те и сам се збиља премислио,
И на земљу полакоми туђу,
И да стече себи име славно,
Кад придоби силног' цар' Стјепана
И присвоји равнога Баната.
А краљ јадан није помишљао,
Гдје се сумња, да не прима сјета,

Нити да се по ријечи влада.
Тако на зло наметнуше краља,
Сиротињу уцв'јелише страшно,
Јер геаку ваља војевати,
И за своје гинут' господаре.
Краљ крајину да отвори мора,
И на силна Српска цар' Стјепана
Да завојшти заман по неправди.
На збору је мудровала била
Мађарија, и довијећала:
Да напишу једну ситну књигу
И да прате силну цар' Стјепану,
И да ишту земљу на лијепо,
Пак ако им жељу не испуни
Да га зову на мејдан јуначки,
Јер им треба Банат до Дунава.
Оваку су књигу написали,
И пратили бијелу Призрену
У столицу цару на кољено:
„ Господине, силан цар' Стјепане!
„ Ти се ширић, и земље освајаш
„ На истоку, југу и западу,
„ Три си досад ухватио мора:
„ Господариш над Јадранским морем,
„ Исто, царе, над морем Солунским,
„ И Црно ти у рукама море,
„ Ка' и што је Цариград бијели,
„ И његове згоде свеколике,
„ Што Азију за Европу вежу,
„ Те се зове кључем од свијета.
„ Ми ти зато на пут не стајемо,
„ И Азију, силан, да прихватиш.
„ Зато ваља да на нас помишљаш,
„ Да и нама ваља поживјети

„ У сусједству с тобом у љубави.
„ Ми ћемо се задовољит' малим,
„ Дај нам само онај Банат равни,
„ Нек је међа то тихо Дунаво
„ Од малене до Карпата Борче,
„ Нек су донде међе обаљене.
„ Ако тако испунити не ћеш,
„ Ти се спреми боју и мејдану,
„ Да оружјем земље дијелимо;
„ Од воље ти и рок и рочиште.“
Када књига у Призрена дође,
Дадоше је у цареве руке.
Код цара се био придесио
Само сила Мрњавчевић Марко,
Без њега се цару не стијаше,
Осим сана, живјети никако.
Кад је силан књигу проучио,
Грохотом се на њу насмијао,
Смијући се говораше Марку:
„ Куме Марко, да виш неке шале
„ Од сусједа нашијех Мађара!“
Пак му даде, да проучи књигу,
А када је разгледао Марко,
Луђењу се и сам насмијао:
„ Пало им је на ум брукати се
„ Пред свијетом и својим и туђим.“
Опет рече силан цар Стјепане:
„ Позвани смо на мејдан јуначки,
„ Ваља нам се боље преправити,
„ Изненада Мађар да не дође,
„ И да на наш Банат не насрне,
„ Силном војском земљу не ојади.
„ Већ ти, куме, призови писаре,
„ Нека режу нек заоштре пера,

„ Нека пишу, шта ћу говорити,
„ Хоћу звати војске изокола,
„ Што су ближе равноме Банату,
„ Да идемо потражит' Мађара."
Ко је јунак, за страх и не знаде,
Честит међан живот је јунаштву.
Силан бој је мио цару силну,
Кад га само не помета правда.
Набљудује и од срца жели,
Да године не прођу му снажне
Царујући у слави, живећи
На узуру и у беспослици.
А Марко је призвао писаре,
Те овако књиге отпочеше,
По књигама цар виче јунаке:
„ Ну почујте моји соколови!
„ Мађар не ће са Србином мира,
„ Иште од нас Банат до Дунава,
„ Да му зато данас поклонимо,
„ Што у Грка земље преузесмо
„ Војујући и бојак бијући
„ Од Србије до сињега мора.
„ Да је просто, вели Мађарија,
„ И Цариград и земљу Азију
„ Да узмемо и да присвојимо,
„ Она нама ништа сметат' не ће,
„ Само Банат да јој зато дамо
„ У накнаду, шта ми добијамо.
„ Али не ће да расуди клета,
„ Да гинути ваља, пак узети;
„ Без покоља и без погибије
„ Не ма царству снаге ни првенства.
„ А Мађар би ширио се мукте,
„ Ка' трговац ћарио без новца.

„ Но ипак се по нечем јуначи,
„ Јер нас одмах и на бој позива,
„ Ако њему не би испунили
„ Добру жељу и Банат му дали,
„ Да оружјем земљу дијелимо.
„ Иште Мађар земље у Србина
„ И без муке, и без боја тешка,
„ И без јада свога и нашега.
„ Но Мађари кад подадријеше,
„ (Да не реку људи по свијету:
„ Цар је силан, иде на свакога,
„ Сад се баци с мора на Мађара,)
„ Хоћу нек се чује по свијету,
„ Хоћу боја, изван земље моје,
„ На Моришкој да учиним равни.
„ Ту ће Мађар, силан биљадија,
„ Да размота своју катанију;
„ Нек се шњоме наши коњаници,
„ Што су сада од новога реда,
„ Ударају, срећу окушају,
„ Хоће л' бити на коњу јунаци,
„ Како што је наша пјешадија,
„ Што је више у свијету не ма.
„ Бог ће дати, и срећа од Бога,
„ Наш ће мејдан остати и хвала,
„ Те можемо ону Шумадију
„ Од Арада горе до Варада
„ Преузети, и уцијенити,
„ Нек је од нас откупе за благо,
„ Олакшају својим ризницама,
„ Нека ни су толико бијесни.
„ Но ми ријеч чујте, и слушајте!
„ Диж'те војске хитре коњанике,
„ Под јунаке добре коње дајте,

„ А на коња све добра јунака,
„ Што је вичан бојў и оружју,
„ Што не преза, кад свијет мијења;
„ Поуздано диж'те и ваљано,
„ Невјештаке не водите луде,
„ Да забуне не чине по војсци.
„ Нек омање буде пјешадије,
„ Два коњика на једног пјешака.
„ С војском хајд'те Куличу бијелу,
„ Малом граду на Моравском ушћу.
„ Ондје да сте до недјеље пете,
„ Ја до свеца, до Петрова дана."
Куда треба књиге отискоше
Војводама и војсковођама,
И главнијем Српским јунацима.
Цар се онда договара с Марком,
Мађарији књигу да отпише.
Књигу пишу, књигу управљају
На онога краља Људевита.
Цар у књизи говораше краљу:
„ Господине од Будима краљу!
„ Ја шта смјера твоја Мађарија?
„ Зар се тако земље поклањају,
„ Као мираз уз удату шћеру?
„ То је говор како у трабуни.
„ У мене сте земље поискали,
„ Пак ако вам не дам добровољно,
„ Зовете ме на мејдан јуначки,
„ Да оружјем земљу дијелимо.
„ Накан сам вам вољу испунити,
„ Хоћемо се огледати, краљу,
„ На мејдану, гдје Бога молећи,
„ Правда суди и јунаштво право.
„ Но како си од Мађарске глава,

„ Мађари те својим краљем вичу,
„ А и јасам од Србије глава,
„ Те ме свијет зове царем силним,
„ А оба смо најбољих година,
„ Мислим, да је путно и праведно,
„ Да се нас два мало огледамо
„ На међану војсци на погледу,
„ И од једне ондје пресудимо:
„ Који падне ил' лошији буде,
„ Нек изгуби царство ил' краљевство;
„ Нек од двијех једна буде страшна
„ Царевина Српска ја Мађарска.
„ То је боље, но да гипе војска
„ Тек за вољу својих господара,
„ Грабљиваца, што готова посла
„ На узуру гледе, и чекају
„ Да с' наберу проклете користи.
„ А када сте тако силовити,
„ Да ја бирам и рок и рочиште,
„ Ево хоћу до осам недјеља
„ Да те нађем на Моришкој равни.
„ Ако дође, да није на ино,
„ Веће да се наше бију војске,
„ Тамо ти је жива згода, краљу,
„ Поноситој твојој катанији,
„ Те се може с мојим огледати
„ Коњаницим' од новога реда,
„ Што сам их ја обучио, краљу."
Таку књигу цар је оправио
У Будима од Мађарске краљу.
Но Марко се мало насмијао,
Пак је цару говорио своме:
„ Св'јетла круно, Српски цар' Стјепане!
„ Морадох се теби насмијати,

„ Гдје ти краља на мејдан зазиваш!
„ Ја колико имаде јунака
„ На свијету под овијем сунцем,
„ Да ти смију на мејдан изаћи?
„ Ти си био још танко дијете,
„ Не бјеше ти ни двадесет љета,
„ Кад погуби Бугарина краља,
„ Зета свога онаког јунака
„ На мејдану у по поља равна.
„ Како би ти изашло Мађарче,
„ Што г' на зубу можеш понијети?
„ И ти би се и сам постидјео,
„ На нејаче силну дићи руку."
И цару је било посмијешно
Ал' је знао, шта је говорио
Мађарима и њихову краљу,
Зато рече доглавнику своме:
„ Куме Марко! ни мислио нисам
„ Млађаногa погубити краља,
„ Рад сам само њега заплашити,
„ Да с' окани боја и покоља,
„ Да не гине свијет бадаваде,
„ Јасам тако помишљао, куме,
„ Кад сам ону књигу угађао.
„ Према нама танки су Мађари,
„ Бог је дао, те можемо данас
„ С нашом војском заћи по свијету
„ Од једнога краја од другога,
„ Како некад кад је залудјео
„ Маћедонац силни Александро,
„ Нико нама на пут стати не ће,
„ Да нас смете и пута помете.
„ Те зато ми жао сиротиње
„ Мађарије, да гине за б'јесне

„ И лакоме своје госпоштине.
„ С тога књига онака отиде,
„ А ти си је разумјео криво.“
И Марку је врло мило било,
Што цар Стјепан није пресилио,
Те потоме од воље је краљу
Одгодити и мејдан разбити;
Цар не жели да се тарy војске
Са једине славе на мејдану.
Но цар бере око себе војскy
Под барјаке све старе војнике,
Оклопнике силне копљанике,
На добријем коњма од мејдана;
То сy били све ратници главни,
Што јаокнут' од муке не знаду,
Нити знаду плећи окренути
На мејдану и на мјесту страшнy;
Гласа не ма y јунака права,
Осим пира, муци ни жалости.
Метохијy диже и Подримље,
Пак удари на Косово с војском,
На бијела Вучитрна града;
Ту се силан са зетом састао,
Са војводом Воином јунаком,
И са своја три сестрића млада:
Петрашином и са Вукашином,
И Милошем најжешћим јунаком.
Ту дођоше Косовци јунаци
Одабрани бољи од бољијех
По ријечи цара честитога.
Отале се подигао с војском,
Ударио низ воду Ситницy,
Иде с војском ломнy Поморављy.
Но мало се био увратио

На лијево шеру Митровици,
Гдје ишчека браћу Херцеговце
И војводу Момчила јунака.
Ту му дође Бањска сваколика
Са војводом са силним јунаком
Са онијем дели-Страхињ' баном.
А ондолен цар силени пође
Све низ Ибар до Мораве мале,
До велике низ малу отиде;
И ондје је ишчекао војске:
Од Пазара Рељу Крилатицу,
Што другује с Марком и Страхињом,
И јунаке од Старога Влаха,
Од Подлимља и од Суходола.
И Ужичка ту војвода дође
По имену Муса Соколовић,
И доведе огњевиту војску
Од Ариља и од Златибора.
Мило цару како расте војска,
Ка ријека мала од потока,
Још милије какви су јунаци
Поуздани, мејданџије старе,
Што на боју и заматорили.
Отуд диже своју силну војску
Низ Мораву преко Поморавља.
Ја кад дође пониже Крушевца,
Баш на ушће од Мораве-Бинче,
Састао се са Југом Богданом,
И са војском од Прокупља града,
Од Љесковца, Врање и Лијевча,
Нова-Брда и Клисуре тврде.
Скупа иду долом Моравскијем,
Докле дошли на Моравско ушће,
Гдје Дунаво у њедра је прима,

Да је води мору старијему,
И бездану силну Оцеану.
Ту стадоше код Кулича града,
У лијепој од Кулича равни;
Од Мораве тамо до Језаве
Притискоше поље крај Дунава.
Како расте дан по дан вријеме,
Тако исто снажна слога војсци,
Јер једнако цару придолази.
Ту дођоше силни Шумадинци,
Што већ не ма жешћијех војника,
И ту дође Мачва и Подриње
Са војводом Грбљановић' Лазом.
Не хоћаше даљне дизат' војске
Од лијепе земље Каравлашке,
И од оне од Карабогданске,
Од Бугарске ни Маћедоније,
Ни од оне даљне Тесалије,
Арбаније ни од Горе Црне,
Далмације, Босне ни Приморја,
Ни од Лике нити од Крбаве,
Славоније ни равна Сријѐма,
Све то оста, како на одморку,
До крајине ако жешће дође,
Засад међе нека пазе своје.
Узгред цар ће подићи Баната,
Е рочиште тамо му је близу,
Да се пође, кад дође вријеме.
Броди војска дебело Дунаво,
И прима се равнога Баната,
Гдје Банатска придолази војска.
Кад цар дође на своје рочиште,
У лијепу крај Мориша раван,
С обје стране ухвати Мориша,

И на њему мостове погради;
Тамо чека хваљене Мађаре.
И Мађари рок су одржали,
На три дана поприје Илиња,
По рачуну цара силенога.
Према Српској паде њина војска;
Гдје се обје рахат учинише,
Да одморе и коње и себе,
Да се спреме на мејдан јуначки.
Но да видиш року на уранку,
Тек Даница, да је зора, каза,
А другијех нестаје звијезда,
Бијел данак, крвав по некога,
Гони таму, све боље осваја,
А јоште се није расвануло,
Ал' Татарин дође од Мађара,
Право иде цареву шатору,
Из њедара књигу извадио,
И царевој додаде је стражи,
Нек је цару на колѣено баци,
Јер је књига од његова краља,
А хитна је како рече гласа,
Одговор му ваља причекати.
Тадај стражар под шатор уније,
Даде књигу цару силеноме.
Кад је силан књигу проучио,
Одмах зовну свога кума Марка,
Те је њему књигу показао,
И на глас му књигу прочатио
Од онога краља Мађарскога.
Краљ је цару, 'вако написао:
„ Господине, силан цар' Стјепане!
„ На мејдан ме зазиваш јуначки,
„ С тобом данас да чиним јунаштво,

„ Нас двојица данас пресудимо,
„ Шта ће бити од наших земаља,
„ И чија ће остат' госпоштина.
„ Силни царе, Бог је теби дао
„ Страшну снагу и силно јунаштво,
„ Мушку главу и велики разум,
„ Што човјеку само Господ даје.
„ Колик' има силнијех јунака
„ На свијету, за које се знаде,
„ Да ти смију на мејдан изаћи?
„ Но јасам те, царе, разумјео,
„ Не би пала твоја силна рука
„ На ме слаба, кад би полудјео,
„ Те у пркос теби изашао,
„ Смјераш, царе, ти у другу руку,
„ Жалиш данас обадвије војске,
„ Жалим и ја, ал' ми не помаже;
„ Друкчија је власт твоја од моје,
„ Ништа данас власти ти не смета,
„ Воља твоја земаљски је закон;
„ Ал' ја, царе, самовластан нисам,
„ Нит' имадем своје воље праве,
„ Ја дијелим власт са зборцијама.
„ И зато сам с тобом заратио,
„ Што зборције биле навалиле,
„ Да им дадеш равнога Баната,
„ Или да се данас побијемо.
„ Тако, царе, данас бити мора!
„ Пратићу ти једног мејданџију
„ Баш зборцију и Кољеновића,
„ Силна кнеза од Пожуна града,
„ Нека кога од Српских јунака,
„ Осим Марка, на мејдан повиче;
„ По њима ће и бој започети.“

Цар отправи татарина краљу,
Без икакве од себе ријечи,
Јер се у бој угазити мора,
Пак шта Бог да и срећа јуначка.
Но још данак није ославио,
На уранку прије јарког сунца,
Гласовито викаше телали
И по једној и по другој војсци,
Нек се дижу на ноге јунаци,
Нек се дижу, нек се азурају,
Нек је свако зараније спремно,
И да међан дијеле за хлада,
Да им воље запара не квари.
Ко шта жели, на оно и тежи,
Нашто тежи рад је зараније
Да достане, да га жеља мине.
Бој је воља и жеља јунаку,
А томе је каил свако доба,
Ван да боља каква мучна смете,
А другога ништа разбит' не ће.
Да је јунак, Србин хоће, први,
Исто Мађар тако себе хвали,
Те су кивни један на другога,
И гледе се ка' душмани стари;
Рад је сваки срце да искали,
И по коју да укине главу,
Те би срце на мјеру му дошло,
И с образом поша' б' са разбоја,
Кад шта дома казати имаде.
Ал' поприје нег' се ударише,
Пребројише поглавице војске,
У Срба је баш на перо било
Сто двадесет пунијех тисућа,
У Мађара више пет хиљада.

На број бјеше поједнако војске,
Неко више, неко мање каже,
Почесто се и забројe војске,
Неко броји навалице криво,
Како коме кад у рачун пођe.
Но када се уврстале војске,
На међану једна према другој,
И тек само да с' ударе пођу,
Ал' изађе Мађар међанџија,
Те он зове у цареву војску:
„ Је л' се који јунак одродио
„ У свој војсци цара силенога,
„ Да ми иде на међан јуначки?
„ Нека наше обје војске гледе,
„ Како ћу га јунак погубити,
„ Како ли ће мене усмртити.
„ Нека одмах и дознаду војске,
„ Испочетка којано ће боље
„ Среће бити, која л' полошије."
Пуно Срба чуло па потегло
На Мађара у то поље равно,
Пуно дође цару пред шатора,
Утјече се и лудо дијете
По имену Милош Воиновић,
Мио сестрић силну цар' Стјепану.
Но цар Стјепан 'вако проговори:
„ Благо мени, благо царевини!
„ Кад и дјеца луда и нејака
„ Заточнику хоће на међана.
„ О Милошу, мој мио сестрићу!
„ Турио си с' на дједа и баба,
„ Видим данас, ако те Бог живи,
„ Шта ће бити за кратко вријеме
„ Од тебека нашој царевини.

„ Но мој, синак, порано би било,
„ Да на знана идеш заточника,
„ Што се само једног клони Марка,
„ Он се један од све војске бира,
„ Да отвори међан испочетка
„ И да срећу својој војсци каже.
„ Има у нас старијех јунака,
„ Што ће један по два онакова
„ Узети их на се и стопити.
„ А ти пази, шта матори раде,
„ Те ћеш гласан бити ка' и они.“
То му рече, оцу га додаје,
Да на њ пази, и у боју чува,
Да не падне од наглости лудо.
А кад тако наредио бјеше,
Призовнуо Рељу Крилатицу,
Те му силан 'вако говораше:
„ Иди Реља, погуби Мађара.
„ Нек очима види Мађарија,
„ Каквих има Срба на међану,
„ Нек јој сане, нек' је воља проће,
„ Задијеват' од себе јачега;
„ Нек се одмах бије по памети,
„ К себи дође и освијести се.“
Оде Реља по ријечи царској,
Те посједа помамна јагрза,
Што га само за међане храни,
И јаше га вазда на међану,
И на боју, кад му попадају
Под њим коњи мртви ил' уморни,
Е брзине бјеше поуздане,
А јаки је био дајанција,
А то ваља према онакову
Хитленоме и силном јунаку,

Ка' што бјеше Реља од Пазара.
Оде Реља коња разигравати'
По ономе пољу Моришкоме.
Чудила се та Мађарска војска
Онакоме коњу и јунаку:
Ко састави змаја огњенога
Са аждахом из морских бездана!
Не знаде се, шта силније бјеше
Шта л' страшније оку јуначкоме.
Мађари су познавали Марка,
И његова Шарца од мејдана,
Те већ Марка нико не зазива.
Али сад се чуде и препасте:
Од куд цару још више јунака,
Што су налик на делију Марка!
Кад се Реља срете са Мађаром,
Један другом Бога називао,
Један другом стаде на биљегу.
По ономе тадај обичају
Рече Реља оном заточнику:
„ Вољан буди незнана делијо!
„ Ја сам пуно однио мејдана,
„ Може бити више од тебека,
„ С тога теби ваља започети.
„ С којим хоћеш ударај оружјем,
„ Јер је мени једно ка и друго."
Радо Мађар нато пристануо,
Пак он сподби копље битевију,
Окрену га на Рељу јунака,
Удеси га, и на њега баци.
Ал' је соко Реља Крилатица,
Како копље од Мађара пође,
Маче своју сабљу од појаса,
На ваљано дочека га гвожђе,

У хуку му копље пресијече;
Пак потеже своје копље бојно,
Да од прве похарчи јунака.
Но Мађар се штитом заштитио,
И на штит је копље дочекао;
Штит му кован од челика гвожђа,
Под челиком три су бивољаче
Са липовим ликом полеђине,
Све је једна по другој сложена,
Да је меко по јуначку руку,
Од ударца да се не пажуља,
Јер и топуз од штита одбреца;
Од обичне снаге и оружја
Јачи бива, и заклоп јунаку.
Ал' у Реље копље од маслине,
У маслине срца не имаде,
А по гвожђу ничег' се не стиди,
Још пребојски копље оковано,
Надјео би иглу на вршику.
Но оружје по руци је снажно,
Силна рука када копље баци,
Проби чврста од челика штита,
Проби лико, проби бивољаче,
И шуваку сатрло јунаку,
Е сагна се до јабуке златне,
И занесе коња и јунака,
Обојица к земљи потегоше
Од великог и жестоког зора.
Осакаћен Мађар међанџија
Види јада, гдје ће погинути,
Ако даље задијеват' пође,
А срамота живот на међану
Искукати, гдје их војске гледе;
Ал' је мила према смрти глава

И најгрђем несретном богаљу,
Хапсенику и осуђенику,
Жив у хапсу што отрунут' мора;
Како није данас мила глава
Господину онаку јунаку,
Ком' се не да ништа помислити,
Да му треба, што му није кадро
Набавити благо и господство!
А сад ево стоји на мејдану,
Да изгуби своју русу главу,
Ил' од Реље да исплаче стидно;
Једну руку већ је изгубио,
Но преуми да изнесе главу,
Могао се био поуздати
У брзину добра коња свога,
Што га купи отуд из Ердеља,
И обучи трку и мејдану,
Те кошије многе узимаше,
И на трци вазда бјеше први.
И тадај се Мађар поуздао,
Те окрену свога Ердељана,
А опружи преко поља равна,
Но са штитом копље побацио,
Да не смета трку и бјежани;
Мисли, јадан, да утећи може.
Ко је икад утјецао мушки
Кад укрсти, и громом пријети
Да уништи по суђену дану!
Бјежи Мађар, но убјећи не ће
Од сокола од Реље јунака,
Јер је лоше и среће и нада:
Смрт је на њег навалила била
По управи јачој, и судишту,
Које ником напретка не даде

Од онога часа умрлога,
Већ га вуче крају и пошљетку.
С ким се Мађар данас удесио!
Ја како би ласно погинуо!
Гдје би врана умакла соколу,
Гдје ли јунак Рељи Крилатици!
Чим се спусти Реља преко поља
За Мађаром на своме јагрзу,
Спазиле су обадвије војске,
Да ће Мађар изгубити главу,
И одмах га Реља сустигао,
И привикну из грла бијела;
„ Стани море краљев заточниче!
„ Поклони се мени старијему,
„ Поклањам ти живот на међану,
„ Те извидај ту лијеву руку,
„ Није стидно, молит' се јачему."
То су чуле обадвије војске,
Али Мађар не окреће главе,
Јер је ондје изгубити мора.
Но и Рељи није до бесједе,
Те потрже сабљу од бедара,
Гдје га стиже према замашају,
Ошину га и скиде му главу,
И ухвати коња Ердељана,
И Мађарску главу дохватио,
Своје копље поврати из штита,
И отиде цару силеноме,
Приказа му и коња и главу.
Цар је главу натраг запратио
Мађарима, да је са тијелом
Укопају по свом обичају.
А све друго цар је оставио,
Оставио добра Ердељана

И вас накит, што на коњу бјеше
Своме Рељи, славном мејданџији,
Рад спомена његову јунаштву,
Од онога дана и мејдана.
Кад то сврши сретно и напредно,
Разви, силан, барјаке по војсци,
Знака даје, ла се ударају,
Јер му сада у радости војска
Засилила, боја пожељела.
Клонули су били ти Мађари,
И краљ би им поискао мира,
Цар би добру поклонио краљу,
Ал' Мађарске мучне војсковође
Хоће боја, хоће сад мејдана
Од пакости на цара и краља,
Јер забуна краљева им драга. —
Тад и Мађар развио барјаке,
Те се двије огњевите војске
Ударише на Моришкој равни.
Цар је Стјепан по сриједи војске,
Уза њ иде Бановић Страхиња,
Десно крило даде куму Марку,
А лијево Рељи Крилатици,
А остале војводе јунаке
Подијели, гдје је мјесто коме.
Боже мили, големе страхоте!
Кад учини војска јуриш војсци
И удари коњик на коњика,
(Пјешадија стоји на одморку,)
Под ногама земља коњским тутњи,
Равно поље од зора се тресе,
А од вике и велике вриске
На висини небо појекује.
Коњске плоче растлачише траву,

Прах се диже, обузе ограшје.
Јесте силна катанија била,
А брзо се изм'јешаше војске.
Мађарије повише је било,
Али не ма онаких јунака
Ка' у цара и његове војске,
Те имаде пуно мртвих глава.
Није шала на Шарину Марко,
Није шала Бановић Страхиња,
Није шала Реља од Пазара,
Није шала Момчило војвода,
А већ силна цара ниј' тријебе
Помињати, пити нагонити
Да он шњима иде на поредо,
И остави својој војсци реда.
Кад се оне мучне але страшне
Ум'јешаше у ту катанију,
Пак на коњма сташе полутати,
И на копља дизат' преко главе
По два по три Мађара јунака,
Како згода и удес донесе,
А лијећу по тој катанији
Ка' по пољу и чисту и равну,
Гдје не има дрвља ни камења,
Те не смета коњу ни јунаку,
Препаде се силна Мађарија,
Забуни се и усколеба се,
Те не знаде на коју ће страну
Измаћи се од те погибије.
Гдје би свијет својијем тијелом
Ма га, Бог зна, кол'ко више било,
Одољео зору и јунаштву
И покољу, што тамани људе.
Кад бој чине онаки јунаци,

И онака одабрана војска,
Тад се међан брзо подијели,
Е дугога не има рвања.
Прснули су с међана Мађари,
Побјегоше свак' на своју страну,
Куд се боље, куд се коме прече
Учинило, тамо и измиче,
Само русу да унесе главу,
А јуначко оста му поштење
На разбоју, гдје међан дијели.
И краљ сретно зараније уђе,
А био би цару пао шака,
Срби би га заробили били,
Да цар није био заказао,
Да му нико у краља не дира,
Нит' га хвата, нити га застиди.
Госпоштина жали госпоштину.
Још цар своју обустаља војску
Да не гони јадну Мађарију,
Што остави око Србадији
И сав шићар по околу своме.
Види силан многи погибоше,
А он бјеше срца милостивна,
Страдајуће злоставити не ће;
Тек преузе земљу Шумадију
Од Арада до Варада града;
Откуп бјеше уцјена голема:
Није шала пет стотин' товара
Суха чиста некована злата
Платила је цару Мађарија
Потпутнине, и откупа силна
За ту славну земљу Шумадију,
Гдјено роди вино и шеница,
И гдје свака налази се блага.

Тако Срби у времена стара,
Кад гинуше, зашто и знадоше.
Тад је било, тад се догађало,
А памти се и данас се прича,
А по данас до Србина тече
Пјеваће се, и казиваће се:
Да смо наше имали цареве,
И некада да смо нешто били.
То велимо, да се радујемо
Ја напретку од Бога милога.

## 4. Грчки цар и Турци војште на Србе.

Од како је огријало сунце,
Данак дало, ражденуло таму,
Те се знаде за овај св'јет б'јели,
Не би грђе бруке ни покора
Нигдје чути, некмоли видјети,
Но кад Грци наумили сами
Прије рока, (прије од зле среће,)
Ал' по правом по кривици реду
Хотимице да се упропасте.
Настрани су и злоради били:
Прадједови своје праунуке
Издадоше у душманске руке;
Хотијаху силну цар' Стјепану
Осветит' се, ма их каква силна
Стало блага, труда и поштења.
Томе чуду ево започетка:

Пропиштале многе давуџије
У бијелу граду Цариграду
На дивану Грчкога ћесара,
Три стотине било је попова,
Још толико бјеше калуђера,
Ту је било дванаест владика,
На четири владике замаљске
Све по један митрополит бјеше,
Патриарх је старац пред свијема,
Те предњачи како старјешина,
И свету је тужбу отпочео,
Своме цару јадећи се тужно,
Овако је старац бесједио:
„ Цар' честити, мили господине!
„ Ти си нама дика и обрана,
„ Што нас грије, оно сунце јарко,
„ Од тебе нам свако добро дође;
„ Уздамо се у Бога, пак у те,
„ Прво Богу пак теби с' молимо,
„ Љубимо ти руку и кољено,
„ Послушај нам муку и невољу,
„ Ја како се понуждисмо тужни
„ Са Србина Грчка душманина,
„ Убио нас данас на срамоту
„ Теби, царе, и господству твоме,
„ И великој царевини старој:
„ Што је двије земље преузео,
„ Тесалију и Маћедонију,
„ И што нашу силну стопи војску,
„ То је, царе, за срце ујео
„ Свуколику нашу Грчадију.
„ Но старјештво што је и првенство
„ Порушио нашој светој цркви,
„ Што је темељ свима источнима,

„ Пак је Српској данас присвојио,
„ Е од Срба гради патриарха,
„ Што доселе никад није било,
„ Нит' канони Грчки допуштају,
„ Да мож' која пропојати црква
„ Без Грчкога, царе, благосова;
„ И владике и митрополите
„ Ми шаљемо с нашим благосовом
„ Понајвише Грке обучене
„ У светињи и у нашој тајни,
„ Што не треба Србу ни Бошњаку,
„ Бугарину нити Кара-Влаху,
„ Нити треба оном Арбанасу
„ За њу знати, нити по њој поћи,
„ Али зато ни хабера не ма
„ Србин клети, е се осилио,
„ Све светиње наше погазио,
„ А за тебе, цара од старина,
„ И за мене, што сам цркви глава,
„ И не мисли, како да нас није
„ Познавао досад на свијету;
„ А ми смо им темељ ударили
„ Светој цркви, душевну спасењу,
„ И подигли силу и државу,
„ Што је данас силна царевина.
„ Што харача досад узимасмо
„ Црквенога од њиних попова
„ По староме светом обичају,
„ Што се више никад не мијења,
„ Јер је наше башка од свјетовног,
„ То сад Српски патриарх побира
„ Од проклете Пећи Метохијске;
„ Како су нас Срби оставили,
„ Нестало нам великога блага;

„ Што смо досад били на узуру,
„ Те живјесмо рахат и господски,
„ Сухотиња сад нас напопала,
„ Та жељни смо и малих потреба,
„ Да имамо и у средњу руку,
„ Али не ма данаске са стране,
„ Ни ка' што је испод нокта црно.
„ С тога и наш поквари се свијет,
„ Одмеће се од светиње наше,
„ И чисто се свијет изопачи,
„ Ка доселе, царе, не прилаже,
„ Приноси се изобичајили.
„ Грјешан свијет клони се и аба
„ Своје цркве, светих молитава;
„ Што по дукат би молитва жути,
„ По золоту данас намећемо,
„ Да би боље поживјели само,
„ Ал' је и то проклетнику скупо;
„ Невоља нам необична друга
„ И на дому и у нашој цркви,
„ Е остасмо скоро без свијета,
„ Што нам дава уља и тамјана
„ Летурђију, закон и свијећа.
„ Но теби се сад молимо, царе,
„ Ну покај нам погажену правду,
„ Исправе нам црквене поврати,
„ Ну завојшти опет на Србина.“
Још да видиш старца патријарха,
Кад опази по цареву лицу,
Да се њему на Србина не ће,
Шта зловоља своме цару каже:
„ Ја ћу главом, мој честити царе!
„ Пред војском ти на Србина поћи
„ С молитвама и са иконама,

„ И са крстом од часнога древа,
„ И повешћу хиљаду попова,
„ И повешћу дванаест владика,
„ И тројицу од митрополита,
„ А клетвене књиге понијећу,
„ И клећемо, да се земља тресе
„ А потавни оно сунце јарко,
„ Српску војску и цара силнога,
„ Што од њега живјет' не можемо;
„ Пак ћеш видјет' јада од Србаља."
Кад цар ријеч разабрао старцу,
Насмија се од свег срца свога,
И овако њему одговара:
„ Грдно ли сте ишпетили, људи,
„ Постврвили и памет у глави,
„ Ка' да нису на мјесту правоме,
„ Ка' доселе што су биле главе;
„ Не лудујте, о том не говор'те
„ Ка' из буне са болести луде.
„ С јачим ваља бити у љубави,
„ Баш ако се лошију и не ће.
„ Право суди и ти мало, старче,
„ Смије л' слабиј' ударити на те!
„ Имали су Грци пуно јада
„ Са Србима крвав бој бијући
„ За нестретно јуначко првенство.
„ Више не ћу са Србима кавге,
„ Ви чините, шта је вама драго,
„ Сметати вам ја не ћу никако,
„ Само не дам моје Грчадије,
„ Ни узаман да ми гине војска.
„ На свој рачун и одговор, стари,
„ Завојштите, кад вас сврбе леђа,
„ Добро ће вас почешати Србо,

„ Знаде жао за срамоту вратит'
„ Заљевица кад га така нађе.
„ А чудно је данас поуздање
„ У иконе и у молитвице,
„ И у клетве и у анатеме,
„ Кад Бог праву само брани странцу;
„ А ко знаде, осим створитеља,
„ Којано је од вас крива страна?
„ Још је чудан обичај у војске,
„ Када игра сабља око главе,
„ Оштро копље у прси лијеће,
„ А стријела звижди отрована;
„ Јунаци су тадај чудотворци,
„ Што су сабљом ударати кадри,
„ Што умију копљем погодити,
„ Удесити отровну стријелу,
„ Да нишана не промаши свога.
„ Но вељу вам сједите на миру,
„ Војевати није вам тријебе,
„ Ни освете чинит' по свијету,
„ Јер ће вам се насмијати људи,
„ Што узурни ка' доселе нисте
„ Ратујете, покоља иштете,
„ Меште крста меште јеванђеља,
„ Што ј' обрана ваша по светињи,
„ По црквеном светом благосову,
„ Да убојно сад за вас оружје
„ Таре свијет, што вам више не ће
„ Благосова, те и не прилаже.
„ Ако ти је големо свештенство,
„ Те поп попу по нурији смета,
„ И ако је много калуђера
„ У малену какву манастиру,
„ Те је свима мало молитава,

„ Свете оце можеш умањити,
„ Не попи их и не калуђери,
„ За вријеме, док их изједначиш,
„ Узурније да мало поживе,
„ Што их мање биће рахатније,
„ Дасађаће мање и народу.
„ Учевни сте пак и мудри људи,
„ Пак како се чему не довисте,
„ Како б' 'нако, а о мање муке
„ По нас Грке, Србу додијали?
„ Та гњев вам је памет преузео,
„ Те не знате, шта и дјеца знаду,
„ Да оружја има у свакога,
„ Чим се од зла и напасти брани:
„ Жене сузом, мала дјеца дреком,
„ Мачка ноктом, а ви, кале, клетвом.
„ Нудер данас срећу окушајте,
„ Нудер данас ударите клетвом
„ На Србина ка' на душманина,
„ Да видимо, хоће л' се за њега
„ Прилијепит', те му наудити,
„ Тако би му доскочили сами
„ Без крвава боја и међдана;
„ Е ја нисам завојштити кадар.
„ Прије Срби својом силном снагом
„ Могу мене у мом Цариграду
„ Узаптити, умухасерити,
„ А грдниja и јадниja по ме
„ Та злосретна бива мухасера,
„ И од клетве и од анатеме.
„ Све чините по вољи и ћуди
„ Шта сте вјешти и шта боље знате,
„ У мене вам није поуздања,
„ Јер у мене за тај међдан не ма

„ Ни оружја ни силних јунака.“
Кад видјеше давуџије црне,
Гдје у цара не ма поуздања,
Ни у војску нити у оружју,
Тад клетвене књиге отворише,
Те чатише страховите клетве,
(Њима страшне, јербо за њих знаду),
Удараху Срба анатемом,
И патриарх прокле патриарха.
Свијету је то за чудо било
Крштеноме и некрштеноме,
Јер тад бјеше, што зар никад не ће,
Да се ружи и да се погрди
Једна вјера, и проклиње црква,
Што по светој науци се диже
Спасителъској, и Христос јој глава;
Коме не би то за чудо било,
Да баш врана очи вади врани.
Но да видиш силна цар' Стјепана,
И да видиш ону Србадију,
Како нико не хесапи клетве,
Анатему ка' и неку спрдњу,
Ка' лажљиву од гатара гатку,
Нити маре за Грчке мунитве;
Исто тако нико и не пита
За молитве Грчке и светиње,
Јер својскије на дому имаде,
Штогод чује, то бар разумије.
Грцима је то за муку било,
Пред свијетом гдје се обрукаше:
Ни подашто што Срб не хесапи
Анатеме из клетвених књига.
Мучна глава, кад је добро мудра,
Те покори по памети срдњу,

А по гњеву срце умири се,
Домишљава ласно довије се
Злу ја добру по срцу својему.
И патриарх Грчки довија се,
Довио се мучно и пакостно:
Узе штаку у десницу руку,
Бројаннце с крстом у лијеву,
Што добио из Јерусалима,
Од светога гроба Исусова,
Брижан, тужан старац пошетао
Цару своме до царева двора,
Подмуклу је пакост подмукалац
Устегао и претворио се
Ка' светиња, побожан се гради.
Колико га обузе лукавство,
Те је страшну узаптио злоћу,
Што му диже и надима груди,
Би рекао, жив ће с' посветити,
Прије гроба рај му достојање.
Смјерно дође цару честитоме,
Ка' светитељ на диван изађе,
Тихо оде бесједити стари:
„ Сјајна круно, славни нашљедниче
„ Великога цара Константина!
„ Помолив се Богу по вечери
„ Синоћ, легох санак боравити,
„ Ја се јесам Богу помолио:
„ Да наврати, и да ме умудри,
„ Ја како би нашој православној,
„ Најстаријој и вјери и цркви
„ На свијету одржа' првенство,
„ И душмане наше, отпаднике,
„ Побједивши, повратио цркви.
„ Молитва се у Бога примила,

„ Чисто срце Бог је услишио,
„ Сањао сам у сану видјео,
„ Од истока како небо плаво
„ Размаче се те показа врата,
„ Сјајнија су од камена драга,
„ А на врата анђео изађе,
„ У сјајности, јаснијој од сунца,
„ А и бјељој од горска снијега,
„ У Цариград, у столицу царску,
„ Спустио се ка' и муња брзо,
„ И мени се, голему грјешнику,
„ По Божијој јавио милости,
„ И оваку ријеч говорио:
„ „ Патријарше, правој цркви главо!
„ „ Добро си се Богу помолио,
„ „ Е молитве од чистога срца
„ „ На небу су нашле приступиште;
„ „ Благи Бог је тебе услишио.
„ „ Сад послушај, те и цару кажи
„ „ По Божијој вољи заповијест:
„ „ Шам и Мисир и земљу Арапску
„ „ Држе силни незнабошци Турци;
„ „ На свијету земље понајбоље
„ „ Сад се вјере држе понајгоре.
„ „ Зато глајте, шњиме здружите се,
„ „ Еда би их Богу окренули,
„ „ Ви уза њих боље преживјели,
„ „ Јер су силни и убојни Турци,
„ „ Не стиде се никог на свијету
„ „ Ни Србаља вашијех душмана,
„ „ Што од твога бјеже благосова
„ „ И од среће своје, те гријеше,
„ „ Док их јачи бољем не научи.
„ „ За Турке је штете и грјехота,

„ „ Што се вјере тек не држе праве.
„ То ми рече, па небо узаће,
„ Видиш данас Бож'је воље, царе,
„ По мени ти Господ поручује
„ По већилу апостолску вјерну,
„ Како ти се сад владати треба
„ По највећој по заповијести.
„ Не мој данас, царе, хотимице
„ Иштетити, огријешит' душе
„ Непослушник да будеш пријеки,
„ По вас свијет што би било ружно,
„ И пуно би јадан пострадао
„ Од страхоте, од Божија гњева.
„ Није шала, Божија ја воља,
„ Да по данас посвајамо Турке,
„ И да Србе опаке грјешнике
„ Повратимо у наше подручје,
„ Њину цркву, као отпадницу,
„ У наручје нашој као мајци,
„ С Турском силом, кад друкчије није.
„ Тако ћемо Богу угодити,
„ И бићемо ка' и били славни,
„ Те нас свако задијеват' не ће,
„ И по вољи од нас отимати
„ И земаљске и црквене власти.
„ Не мој, царе, више оклијеват',
„ Слушај Бога, хватај мјесто души,
„ А сачувај и цркви и царству
„ За потомство господство и снагу.
„ Пиши књиге Шаму и Мисиру
„ И Арапској земљи преко мора,
„ Шеицима и мухти – хоџама,
„ И султану од Багдада града,
„ У столици што је калифовој,

„ Одрађа се од светиње њине,
„ Од њихова светца Мухамеда;
„ Призови их себи у државу,
„ Нек у најам они теби дођу,
„ Да завојште с тобом на Србина;
„ А ласно ће за руком нам поћи,
„ Да у њедра нашој цркви дођу,
„ Почем виде наше богаштине
„ У главноме граду Цариграду,
„ Што сав свијет не мож' показати,
„ Јер је у нас течевина стара,
„ Што је текла велика Азија
„ У цвијету првашњему своме:
„ Од Нимрода, најстаријег краља,
„ Шта су текле све државе редом
„ По Азији, и земљи Африци
„ За времена Фараоновијех,
„ По Европи Грци и Римљани,
„ Све по већој то је дошло судњи
„ Тихим путем у Цариград б'јели,
„ Сва богатства главнија до данас
„ Око твога ту су пријестола,
„ И под твојом сада стоје руком.
„ Имаш нашто госте дочекати,
„ Имаш нашто намамити Турке,
„ А они су лакоми на благо,
„ А на боју добре мејданџије,
„ Слушаће те како господара,
„ Јер си службу позлатити кадар,
„ Те ће за нас војевати Турци,
„ На ког хоћеш, царе, завојштити."
Мудар бјеше цар од Цариграда
Владао се и мудро и царски,
Но тадај је поклизнуо лудо,

Стрмоглавце и суновратице
У вјечиту пропаст отиште се.
Превари се, весела му мајка!
Вјероваше светом утварању
По ријечи старца патриарха,
Те издаде и себе и царство
И поткопа срећу потомцима,
Да га куну пет стотина љета.
Књигу пише, ништа не премишља,
Те је прати по лаку улаку,
Да је носи преко мора сиња,
Ка Багдаду на Тигру ријеци,
Султан-цару од велика Шама,
Од Арапске и равна Мисира,
У књизи му 'вако говораше:
„ Султан-царе од Турћије главо!
„ Бож'јом вољом да се побратимо,
„ Бог ће дати, те ће сретно бити.
„ Подигни се, у госте ми дођи.
„ Учинићу пошту у захвалу
„ Према теби, ка' и према себи,
„ Како ваља силним царевима,
„ Нек се чуди та свјетина пуста
„ Подложници наши свиколици.
„ С малим не мој полазити друштвом,
„ Поведи ми силну Турадију,
„ Добре бирај коње и јунаке,
„ Нек је нама обојици дика
„ Са те силне наочите војске.
„ Не старај се храном ни дочеком,
„ Нити платом, вашијем ајлуком,
„ Што ти иде ма коликој војсци.
„ Та у мене цара најстаријег
„ На свијету, од како се знаде,

„ Да се свијет стече у државе,
„ Те му неко старјешоват' пође,
„ Од Нимрода до данашњег дана,
„ У мене су течевине старе',
„ Што Азија стече и Африка,
„ Покупише Грци и Римљани,
„ А Цариград пренесе из Рима,
„ Безвјерници почем на западу
„ На Римљане, браћу нашу праву,
„ Навалише мучно и безбожно,
„ Те нијесу јадни били кадри
„ Ту навалу одбит' и насиље.
„ У мене је гозба поуздана,
„ И по себи исто мене суди,
„ И да пуно још побоље могу.
„ Дођи мени штоприје приправан
„ И за мејдан, ка' и за гошћење.
„ Може бити боја жестокога
„ Са Србином мојим душманином,
„ И са силним Српским цар' Стјепаном;
„ Но и тамо биће доста блага,
„ И за војску лијепа шићара,
„ За државе краснијех земаља.“
Кад султану царска књига дође,
Мила му је и драга је била,
Лаком Турчин на земље и благо
Викну своје на диван већиле,
Человође од војске везире,
И силене паше вилаетске;
Викну султан своје вијећнике,
Што умију њега свјетовати
Ка' учевни људи, књижевници,
Ефендије то су и шеици
Мухти-хоџе, муле и хафизи.

Кад му дође, кога позиваше,
Каже султан својим већилима,
Да му књига из далека дође,
Од чувена града Цариграда,
Од некога Грчкога ћесара;
Књигу Грчку додаваше ћату,
Колико му мила за поноса,
Рече ћату, да је на глас учи,
Да је на глас чује на дивану.
Оде на глас чатити је ћато:
„ Султан-царе, од Турћије главо!
„ Бож'јом вољом да се побратимо,
„ Бог ће дати, те ће сретно бити,
„ Подигни се у госте ми дођи.
„ Учинићу пошту у захвалу
„ Према теби, ка' и према себи,
„ Како ваља силним царевима;
„ Нек се чуди та свјетина пуста,
„ Подложници наши свиколици.
„ С малим не мој полазити друштвом,
„ Поведи ми силну Турадију,
„ Добре бирај коње и јунаке,
„ Нек је нама обојици дика
„ Са те силне наочите војске.
„ Не старај се храном ни дочеком,
„ Нити платом, вашијем ајлуком,
„ Што ти иде ма коликој војсци.
„ Та у мене цара најстаријег
„ На свијету, од како се знаде,
„ Да се свијет стече у државе,
„ Те му неко старјешоват' пође
„ Од Нимрода до данашњег' дана,
„ У мене су течевине старе,
„ Што Азија стече и Африка,

„ Покупише Грци и Римљани,
„ А Цариград пренесе из Рима,
„ Безвјерници почем на западу
„ На Римљане, браћу нашу праву,
„ Навалише мучно и безбожно,
„ Те нијесу јадни били кадри
„ Ту навалу одбит' и насиље.
„ У мене је гозба поуздана,
„ И по себи исто мене суди,
„ И да пуно још побоље могу.
„ Дођи мени штоприје приправан
„ И за мејдан, ка' и за гошћење.
„ Може бити боја жестокога
„ Са Србином мојим душманином,
„ И са силним Српским цар' Стјепаном;
„ Но и тамо биће доста блага,
„ И за војску лијепа шићара,
„ За државе краснијех земаља."
Сав је диван био умукнуо,
И слушао књигу Цариградску,
Те се чуди гласу и поносу,
Што јабана за њих знаде даљна,
И цару се њину улагива
Нудећи га благом и братимством.
По књизи је султан говорио:
„ Ево згоде, моје вјерне слуге!
„ И прилике, да се осилимо,
„ Са јуначког прославимо гласа,
„ Нека сине Турско име јавно,
„ Чиста вјера наша се рашири,
„ Ка' што светац у инцилу каже.
„ Та нас књига данас разумљује,
„ Како су се тамо преко мора
„ Завадили, те живе у кавзи.

„ Цар ме Грчки зове на братимство ,
„ И зове нас на бој на Србина ,
„ Ваљда му је како додијао ,
„ Зар отео земље , достојање ,
„ Ил' дирнуо у господство старо.
„ Но почујте , моје вјерне слуге !
„ Диж'те дјецу све хатлије Турке ,
„ И Арапе коњанике брзе ,
„ Наочите коње и јунаке ,
„ Нек је у њих погледати дично ,
„ Нек је хвала мени и Турћији ,
„ Диж' те војске , што више можете ,
„ Да идемо Грчку Цариграду ,
„ Што је глава и мору и земљи ,
„ По њему се воде трговине
„ Од потребе цијелу свијету ,
„ Ту Азија и Африка ћари ,
„ Ту пазари и Европа мудра.
„ Ако Бог да и Мухамед светац ,
„ Да с Грцима србе надбијемо ,
„ Што их кажу пуно силовите
„ Са њинога силна цар' Стјепана ,
„ И са њеких још'те цин-јунака ,
„ Ласно ћемо и о мање муке
„ Грчке земље себи присвојити ,
„ Престамболит' славна Цариграда ,
„ Да с именом барем не пркоси ,
„ И у њему утврдити царство ,
„ Нека за нас сва Европа знаде.
„ Само боље , моји соколови ,
„ Покупите огњевите војске.“
Мили Боже , слоге и слушања ,
Гдје је само ропство и тирјанство !
Кад везири цара разумјеше ,

Дигоше се, диван оставише,
Одмах дижу силне пашалуке:
Од Алгира, Феца и Марока,
Од Туниса и од Триполице,
Од Каира и Александрије,
Од Багдада и Дамашка града,
Од Халепа и Јерусалима.
А чудан је хадет у Турака,
Листом иду и стари и млади,
Кад их вјера на мејдан позива,
Да је шире, и да руше туђу,
Е Мухамед у инцилу каже:
Да је Богу мила убојица,
А рад сваки да у џенет дође
Да се нађе уза свога светца.
Шта султану чудо дође војске,
Да је није био одабрао,
И од поле више повратио,
Би се нашли и у чуду Грци
Са њиховим дочеком и хвалом;
Не б' имали мјеста за хордију
Силни Турци, гдје би устанили,
А некмоли да се разузуре
Као жељне званице и драге.
Диже султан двијеста хиљада
Све Турчина и Арапа црна,
Што презори с јогунлука тешка.
С војском оде мору дебеломе,
Ту састави од мора ђемије,
У њих силну укрцао војску,
Навезе се у пучину сињу,
Те средњијем одједрио морем,
И одброди граду Цариграду;
Ни на сану што не би султану

На ум пало, да Грка не бјеше,
Што му сами показали пута,
Како ће им на огњиште доћи.
Када дође Турчин Цариграду,
Зачуди се величини страшној,
Јер се не да оком прегледати,
Колико је земље закрилио,
На три мора има Цариграда.
Под градом је осидрао лађе,
А из града Грчадија грну,
Те да види, што видјела није,
И да срете своје пријатеље.
Турска сила на сухо изађе,
И удари кроз по Цариграда,
Изван града да у поље дође.
И Грци се јесу зачудили
Том поносу и ношиву Турском,
И оружју и добријем коњма,
Јунацима по разлици свакој.
Ал' и Турчин без чуда не прође,
Чудио се многоме свијету,
Чудио се руху богатоме,
Чудио се силу и љепоти
По ономе славном Цариграду,
Пијацама, правим сокацима,
И кулама и красним зградама,
А највише светијем црквама,
Кубетима, златним крстовима,
Што све каже, да богатство влада
Силно, брате, у том Цариграду.
Кад из града изађоше Турци,
Цариградско поље окити се
Арапима црним и Турцима,
Хатовима, коњма Арапскијем,

Шаторима од Шамлије свиле,
И царевим алај-барјацима,
На барјацим' мјесец меште крста.
Првом тадај поље загуђело
Од Турскијех зила и борија,
Таламбаса и њина амаза,
И од вриске мамених хатова,
И од иске, Турска јалакања,
Кад пјевају и сиграју Турци.
Мило бјеше Грчкоме ћесару,
А највише старцу патриарху,
Што умједе, цара да омете,
И на своју окрене га руку.
Навалише поштом и дочеком
На Турчина крсту душманина,
И крвника свему Хришћанлуку,
Којино ће крсту по времену,
По грјехоти великој Хришћанској
Да досади, и сруши са трула,
А од цркве да џамију гради.
Подла пакост и безумље лудо
Побратила цара са султаном,
Да штоприје нестане једнога,
Е на понос удиљ понос мрзи,
Сила силу гледи попријеко,
Не могу се трпљети на близу.
Грк је богат, а Турчин бијесан,
То је мука једном и другоме.
Турчин вреба, Грк је на опазу,
Те су оба у немилу послу;
Почастити не могу се својски,
Ни дружити дуго у љубави. —
Кад глас дође силну цар' Стјепану,
Како Грци доведоше Турке,

И како су наумили клети
Са Турчином на Хришћанлук поћи,
Ја на Срба, свога брата прва,
Са кумом се договара Марком,
Каже њему, шта дочуо бјеше
Од ухода од својијех људи
Из онога јадног Цариграда,
И још кума упитује свога:
„Куме Марко, би ли добро било,
„ По свој земљи књиге да распишем,
„ По свој земљи пашој царевини,
„ Да закажем браћи Србадији,
„ И нашему силноме подручју,
„ Да позовем свијет на обрану,
„ Својој вјери својој царевини,
„ Од Турчина вјере некрштене,
„ И од Грка Турска пријатеља.
„ И како би, куме Марко, било,
„ Да запратим протопоп' Недјељка,
„ Што је чувен, што је старац мудар,
„ Нека честит по свој земљи пође,
„ Нека Србе дјецу разумљује
„ По његовој по царској ријечи:
„ Шта се ради, како ли се справља
„ Мучан свијет, непријатељ силни,
„ Да затоми Српску госпоштину,
„ И да распе Србску царевину;
„ А да цркву подметну под цркву,
„ Јадни Грци, весела им мајка!
„ Старац знаде земљу Тесалију,
„ А познаје и Маћедонију,
„ Би ли и њих мало свјетовао?“
Мисли Марко, пак и проговори:
„ Мили куме, Српски цар' Стјепане!

„ Да опака, да несретна гласа!
„ Када знадеш, да ј' истина тако,
„ А ти прати прота Недијељка,
„ Поуздан је чувен по свијету,
„ Свјет ће му се примит' по народу.
„ Но тек ипак ваљало би старца
„ Упутити, обавијестити,
„ Да на једном не зачама мјесту,
„ И градове нек походи главне,
„ Гђе ће њему доћи поглавице,
„ Да га чују и да их научи,
„ Што свијету ваља показати."
Цар је свога доглавника Марка
Разумјео, по њему се влада,
И дозива протопоп' Недјељка,
За ког веле, да мудријег не ма,
Ни бољега срца у Србина,
Те цар Стјепан њему говораше:
„ Вјерна слуго, протопоп' Недјељко!
„ И памти се, и приповиједа,
„ Сваких бјеше чуда по свијету,
„ По државе било је незгода,
„ Мучно бјеше и по вјеру свету;
„ Зло је свако свијет пометало,
„ Да му није поживљети с миром.
„ А и сам сам доста запамтио,
„ Пуно добра а и доста зала,
„ За овако чудо не дознајем,
„ Да крст на крст војшти с невјеријом,
„ Грци на нас са невјерним Турцим'!
„ Турци ником пријатељи ни су,
„ Ван ко с' клања светцу Мухамеду,
„ Турска вјера с другом се не слаже;
„ Турчином се не мож' на лијепо,

„ Непогодну ј' угодити тешко,
„ Који не зна ни за какву љубав,
„ Осим мита осим робовања;
„ Ко б' неситу силу заједио,
„ Ко л' бијесну навршио хатар?
„ Но ја јесам наумио, прото,
„ Са великом силом ударити
„ И на Грке и на њине Турке,
„ Да забуним муку са очију,
„ И од прве одбијем до в'јека,
„ Еда би се тако упростила,
„ Да већ крсту на врат не долази.
„ Само муком мука се побија,
„ Сила силу сатире и мори.
„ Ваља ће нам мало похитјети,
„ Да бој буде у држави туђој,
„ На јабани нека разбојишта,
„ Пустолина и огорјелишта.
„ Но ти пођи по држави нашој,
„ Те увјеђбај, како је свијету,
„ И шта жели и себи и царству,
„ Помени му за бој са Турцима,
„ Види има л' Грчкијех ухода,
„ Што га кваре, на зло навраћају,
„ И од себе одмећу га сама,
„ Све увардај, и таки ми јави.
„ Не зачамај нигђе николико,
„ Само сврни у градове главне,
„ И призови к себи старјешине,
„ Те им кажи, шта Грче уради,
„ И кажи им шта сам наумио,
„ Нека држе на окупу војске,
„ Е задуго оклијеват' не ћу."
Оде прото од града до града,

Од војводе једне те до друге.
Најприје је Скадар обишао,
Три војводе ту застао главне,
Сва три брата, три Мрњавчевића,
Вукашина, Угљешу и Гојка,
Што их царе завољео јако
Рад јунаштва и слоге лијепе,
И због Марка свога доглавника.
Ту је одмах дознавао прото,
Да су сва три душом и тијелом
Својој вјери, своме цару вјерни,
И готови зато погинути.
А отале оде Гори-Црној
До Жабљака до главнога града,
И ту видје слогу и јунаштво,
И слободу од срца мушкога,
Су чим вазда од искона може
Хвалити се само Гора-Црна.
Одонуд је старац отишао
Бијеломе Пољу у Подлимље,
Гдје му дошли Херцеговци главни,
И дошао војвода Момчило
С девет својих рођенијех брата,
И дванаест дјеце братучеда,
Те и њима казиваше прото,
Како Грци сад навели Турке
Да ударе на вјеру Хришћанску,
Како мисле, силну царевину
Душанову да усколебају.
Херцеговци ни да чују не ће,
Да се смије когод поумати,
Да завојшти на цара силнога,
Код онака поноса и снаге!
Отале се подигао прото

До Травника у Босну поносну,
До онога бана Босанскога,
Гдје се саста тридест капетана
Од честите Босне поносите,
И ту дошле силне четобаше
Од Крајине љуте и немирне,
Од Удбиња и од Врховина,
Од бијела Сења и од Бага,
Од бијела Книна и Новога,
И ту дошли Котарски сердари,
Четобаше ту су од Грахова;
Каже прото за Грке и Турке,
Камо иду, шта су наумили.
Али то су све главни јунаци,
Које није свјетоват' тријебе,
Јер су вјерни, сложни и јуначни,
Сваки по три светиње имаде:
Прво вјеру своју православну,
Друго милу своју постојбину,
Треће царство, свој попос и дику,
То му диже јуначко поштење.
А одонуд отишао прото
Од војводе једне те до друге:
Полазио војеводу Мирка
У Сјеници граду бијеломе;
У Соколу на планини граду
Походио два брата рођена,
Леденића Милоша и Рада;
У лијепом Ковиљачи граду
Походио Младеновић Бранка,
Штоно рођак цару силном бјеше;
У Дебрцу украј Саве граду
Сојевића Грбљановић' Лаза;
Полазио Косана војводу

У бијелу граду Бијограду;
На Крајини двије војеводе
Бијелића и Златокосића;
У Лијевчу Милију војводу;
У Љесковцу на Морави граду
Походио Вучету војводу;
У Прокопљу оног Југ-Богдана;
У Пазару Рељу Крилатицу;
У Косову у лијепој Бањској
Полазио Бановић' Страхињу;
У бијелу Вучитрну граду
Три сестрића силна цар' Стјепана,
Три војводе три Воиновића:
Петрашина до њег' Вукашина
И Милоша брата најмлађега.
Свуд је једно опазио прото,
Једну вјеру и једно јунаштво,
Да већ никад жешће бит' не може.
Остаде му земља Каравлашка,
И питома та Карабогданска,
Још остаде силна Бугарија,
Но цар Стјепан тамо запратио
Поуздана свога кума Марка,
Нека види, нек свијет научи,
И нека их ослободи Марко,
И охрабри на Грке и Турке
И поведе собом у хордију.
Но прото се цару повратио,
Те казује слогу и јунаштво.
До Мађара што су земље биле,
Полазити није било пута,
С оне стране Саве и Дунава,
Њима ваља пазит' на Мађаре,
Да им каква не учине квара

Из потаје, ноћу изненада,
По староме своме обичају;
С тога тамо дома стоји војска.
Тесалију и Маћедонију
И до мора земљу Арбанију
Испред војске походио прото,
Учио их и на бој дизао,
На издају и на невјерију.
Кад цар виђе, да вријеме дође,
Те да ваља прикупљати војске,
Примаћи се ближе Грчадији,
Ситне књиге пошиље по земљи,
По књигама позиваше војску,
Пек јунаци иду под барјаке,
Рад је у коб мало зарашће
С војском поћи двојици царева,
У државу док му ушли нису,
Да у Грчкој међан подијеле.
Но да видиш слоге и љубави,
Како гдје је своја царевина,
А свијету добра поглавица,
Све се диже, што је за оружје,
Нико не ће да се замијени;
Гдје на дому има деветеро
За оружје, све се на бој спрема,
Нико цару изостати не ће,
Сваки за се појединце суди,
Да не пође на цареву војску,
Не би добро било на међану,
Е узима срећу неку на се,
И на добро собом слути војсци.
У свакога срце је јуначко,
А уз цара научи се свога
Односити јуначке међане,

И захвале дома добијати,
Пак сад славе упустити не ће,
Кад се нада боју најжешћему,
И покољу страшну на мејдану,
Пак мријети воли на разбоју,
Но под сумњом и срамотом ружном
Остат' дома себи за укора.
Што је за бој, то се на бој диже,
И отиде цару силеноме
У столицу у Призрену царску,
Гдје се јако устанило царство.
Цар се силни ни надао није,
А силне се сустигоше војске,
Опасаше бијела Призрена,
Притискоше земљу Метохију,
Четају се око Ђаковице,
Четају се под планином Старом:
Роса земље не мож' оквасити
Од јунака и добријех коња,
Од барјака и од шаторова.
Цар појаха својега кулаша,
Те он пође по околу своме,
Да он види, колика је војска,
И каква је њему на очима.
А кад видје силу и јунаштво,
Да се диже свијет на оружје,
Те да пуно више има војске,
Него што је њему требовала,
Јер невоље толике не бјеше,
Да остане земља без радина,
И с пољскијех послова пострада,
Замисли се, није мило цару,
Е старат' се ваља за напретка
Још за снаге и за добра нада,

Мудар ласно иштетити не ће
Ни у муци ни у јаду тешку,
А некмоли јунак без невоље
За све зреле памети и снаге.
Цар је јунак, гдје ваља јунаштво,
А ван боја мудра бјеше глава,
Знаде, шта му државини вајда,
Свога кума очекује Марка,
Да се шњиме силан договара,
Колико ће собом повест' војске,
Колико ли својих коњаника,
Колико ли своје пјешадије,
И коме ће коју дати војску,
Да пред њоме буде старјешина.
Тако дође двору бијеломе,
Замишљен је, пак весео није.
Но радости да виш изненада
Од онога силна цар' Стјепана!
Цар на једна ујахао врата,
А на друга, од другога сента,
Ујахао Мрњавчевић Марко,
Сретоше се пред двором на двору,
Од добријех одскочише коња,
Један другом паде у наручје,
Један другог у образ цјелива,
За лијепо питаше се здравље,
Кума Марка цар узе за руку,
И одведе у бијеле дворе,
Те сједоше, да се разговоре.
Најприје је казивао Марко,
Од тројице да диже једнога
На крајину доброга јунака,
Од Бугарске и Карабогданске,
И од оне земље Каравлашке,

Те састави сто и четрдесет
Потпунице хиљада војника,
Све по избор снажно наочито,
Да се не да жешће пожељети.
„ Пак сам, вели, оправио војску
„ Под Кестену на тихо Дунаво,
„ Нека буде на окупу ондје,
„ Оном Црном па погледу мору,
„ И на другу граду Цариграду,
„ Којим може, да за леђа дође
„ Душманима, кад се побијемо.“
Та цар знаде, да је ваљан Марко,
И да њега ништа не помета,
Јер је силна срца и памети.
Цар се њему туговати пође,
Гдје толики свијет потегао
Надалеко од сента својега,
А код дома нико не остаје,
Те послови закаснише пољски,
И љетина пропасти им мора.
Пак он рече своме куму Марку:
„ У Турчина двијеста хиљада
„ Има војске врло одабране
„ На хатовим' на добријем коњма,
„ А у Грка сто тридест хиљада
„ Добре војске, у најбољој снази.
„ Нама треба до триста хиљада,
„ Да затремо те душмане клете,
„ Е одбијам на наше јунаке,
„ И одбијам на наше јунаштво,
„ И на твоје и на Страхињино,
„ На Рељино и на моје, куме,
„ На Момчила и друге војводе,
„ Што у Грка ка' и у Турака

„ Нити има, нити бити може.
„ Шта ти велиш, мио куме Марко?“
Своме цару Марко одговара:
„ Силни царе, и мој мили куме!
„ Нек имамо, кад се тако може,
„ Ка' и они на броју јунака,
„ Да их лакше и о мање муке
„ Сломијемо, и сатремо ондје.
„ Што ј' бој краћи, то се мање гине,
„ Бој се дуљи с већом погибијом.
„ Да можемо, ка' што не можемо,
„ Да душмане наше побијемо,
„ А да нашег ниједног јунака
„ Силни царе, не заболи глава.
„ Ваља војску на тефтер узети,
„ Уставити до сто деведесет,
„ Ил' двијеста хиљада војника,
„ Што претече нека дома пође,
„ Нека гледа посла домаћега.
„ Дићи ваља земљу Тесалију
„ Исто, царе, и Маћедонију,
„ Нек чувају ону Гору Свету,
„ Нек чувају то Солунско море;
„ Нек са суха на море не даду,
„ Нека с мора не даду на сухо
„ Душманима, кад их разбијемо,
„ И с ребара нек се вазда нађу
„ Душманима, нек их сузбијају
„ По мејдану, крваву огращју.
„ Тако судим, да би добро било.“
Цар је кума послушао свога;
Колика му силна дошла војска
Трећине је двије распустио,
Нека иду, нека посла гледе.

Пак се онда договори с Марком,
Своју силну подијели војску
На војводе и на капетане,
Четовође и мање главаре,
Пак призива све војводе главне:
Свога кума Мрњавчева Марка,
А другога Бановић' Страхињу,
Трећи бјеше Реља Крилатица,
Четвртога стара Југ-Богдана,
Са његових девет милих сина,
Девет сина, девет војевода,
Још призива Момчила војводу,
И војводу Грбљановић' Лаза,
Ту му дође Младеновић Бранко,
И дошла му три сестрића млада,
Призивао војводу Вучету,
Бијелића и Златокосића,
Леденића Милоша и Рада,
И војводу од Сјенице Мирка.
Кад војводе скупи око себе,
Оде њима силан бесједити:
„ О војводе моје одабране!
„ Ваља нам се данас постарати,
„ Како ћемо сад наше првенство
„ Одржати и цркви и царству,
„ Кад два цара на нас ударају.
„ Јесмо сложни и пуно јуначни,
„ Јесмо спремни и накани силно
„ Бојак бити, међан однијети.
„ Но били би учинили ружно,
„ Остала би нека земља пуста,
„ И без снаге, обране домаће,
„ Јер се свијет стече под барјаке.
„ А није нам, Богу милом хвала,

„ Ни невоље нити преше какве,
„ Јер можемо с мање дочекати
„ Те душмане и њине пријетње.
„ За оваке слоге и јунаштва
„ Сваки Србин може на четири
„ Ударити она душманина,
„ Као што су ти Грци и Турци.
„ Дознао сам, уходе ми кажу,
„ Преко триста на нас ће хиљада
„ Ударити Грка и Турака.
„ Преко једне стотине хиљада
„ Има браће наше од Дунава,
„ А двијеста имамо хиљада
„ Српске овдје код Призрена војске,
„ Још сувише двадесет хиљада
„ Од старијех нашијех јунака
„ Собом водим, као царску војску,
„ Ту ћу држат' за леђима својим
„ На одморку, нек су на окупу,
„ Кад затреба чили на уморне
„ Да ударе и да бојак сврше.
„ Нек имамо, кад се тако може,
„ Ка' и они на броју јупака,
„ Да их лакше и о мање муке
„ Сломијемо, и сатремо ондје.
„ Што је краћи, то се мање гине,
„ Бој се дуљи с већом погибијом;
„ Да можемо, како рече Марко,
„ Да можемо, ка' што не можемо,
„ Да душмане наше побијемо,
„ А да нашег ниједног јунака
„ — Ваљан вели — не заболи глава.
„ Кум ће Марко бити над свом војском,
„ И над вашом као и над мојом,

„ И по сад ће заповиједати ,
„ Сваком ваља њега послушати.“
Одморна је Српска била војска ,
Цар је одмах диже од Призрена
Право иде с војском Цариграду ,
Да потражи госте и гозбину ,
И Турчину: добро дошла’! викне.
Код Кестена високе планине
Находио Влахе и Бугаре ,
Пак их даде староме јунаку
Југ–Богдану , да им војводује ,
Да их води покрај мора Црног
Према Српској тој великој војсци ,
Што са царем иде земљом сухом.
Цар је знао , да ће Грци клети
Наводити на Бугарску Турке ,
А чувати оне земље двије :
Тесалију и Маћедонију ,
Што су њине биле од старина.
Цар је с тога овуд ударио ,
Ја де срете у Бугарској кога ,
Ја угази у те земље Грчке.
Кад ту међу Бугарску приједе ,
Те у Грчку збиља уљегао ,
И два главна друма ухватио ,
Да га Грци не надију с Турцим’.
Ту вријеме неко постајао ,
У околу одмараше војску.
Но глас стиже би’лу Цариграду :
Српска војска да на Грке дође ,
Међу гази , уђе у Трацију ,
Ухватила и затворила је
Све путове од планине Старе ,
И високом друмове Балкану ,

И ено га, силна цар' Стјепана,
Гдје одмара у околу војску;
А твоја га Грчадија храни,
И чини му измет свакојаки,
Само да је сила не погази.
Кад то зачу цар од Цариграда,
Брже каже побратиму своме
Та Осману Турскоме султану:
„ Чујдер чуда, побратиме драги!
„ Ево муке, ево наше бруке!
„ Док ми овдје, 'вако узуримо,
„ Частимо се и веселимо се,
„ Дотле Србин на ме ударио,
„ И ено га с поноситом војском
„ У Трацији у држави мојој,
„ Узаптио све путове главне,
„ Куд ја мишљах, да продремо с војском,
„ У Бугарску земљу упаднемо,
„ И шњиме се тамо побијемо,
„ А да моја земља не осјети
„ Нити види разбојиште грдно,
„ Сад је ето све у другу руку.
„ Него боље ако Бога знадеш,
„ Да дижемо наше силне војске,
„ Да идемо на душмане црне,
„ Да се нама не брукају људи,
„ Гдје двојица силнијех царева
„ На једнога данас не смијемо.“
Кад ту ријеч Турчин разабрао,
Придрну се како и помаман,
Викну силан те лаке телале,
А телали азураше војску,
За час тињи може полазити;
Но и Грци готови су били,

Те се двије саставише војске,
Отидоше по ономе гласу,
Да потраже силна цар' Стјепана.
Нису Срби дуго зачамали,
Док се једном отуд указала
Силна војска, пјешци и коњици,
Напоредо и Грци и Турци;
Према Србу паде неприлика.
Сам је султан пред Турцима главом,
Пред Грцима цар од Цариграда;
Мило им је кад су опазили,
Да је мање у Србаља војске,
Премислише, већ су придобили.
И цар Српски радује се силан,
Јер он знаде, шта је уредио,
И он знаде, каква му је војска,
Пак силна му осјећаше душа,
Да ће јачи бити на међану.
Радују се обадвије стране,
Радују се, јер себи не кобе,
Обје желе, да с' ударе брзо.
Док се с Грцим' одморише Турци,
Једно јутро чим огрија сунце,
Те обасја обадвије војске,
На уранку дигли се јунаци,
Сваки снажи себе и оружје,
И коњаник добра коња свога,
Да је готов, како телал викне. —
Али прије но се ударише
Огњевите у Трацији војске,
Два јунака отуд од Турака
Од Турака и онијех Грка,
Копљаника на добријем коњма
Придолазе у то поље равно,

Гдје их виде обадвије војске,
Грк је једно, а Турчин је друго.
Кад дођоше насред поља равна,
Српској војсци оба привикаше:
„ Чујете ли Српски витезови!
„ Ми смо данас заточници главом,
„ И замјене двојици царева
„ На мејдану овдје јуначкоме,
„ Позивамо од све ваше војске,
„ Нек се нађу два добра јунака,
„ Осим једног, осим коца-Марка,
„ Да нам иду на мејдан јуначки,
„ Да војничку срећу прокушамо.
Кад то чуо Српски цар Стјепане,
Мисли данас кога да обере,
Да у старе не дира јунаке,
Нек и млађи срце задобију.
Ал' је опет боље премислио:
Те да пошље једног старијега,
У кога се може поуздати,
Да обадва узме од једаред
Сам на себе ондје на мејдану,
А уза њ'га да прати млађега
Ја на Грка, ја ли на Турчина,
Како с' боље свиди старијему,
Ил' нек узму оба обојицу,
Цар' Стјепану што би мило било;
Хоће силан уз старог јунака
Нек и млађи срце задобије.
Лавићи се уз лава науче,
Да никоме не силазе с пута.
Силан цар је тако премишљао
Под шатором тадај на уранку.
Но почу се жубор пред шатором,

Војска мисли, цар јој отпочива,
Те се стиди тамо да павали,
Тек шапатом збори испред врата,
Е зазорно кварити му санка.
Скупили се сви главни јунаци
Осим Марка, осим Страхињ' бана,
И јунака Реље Крилатице,
Сваки рад би био међанџија,
Да му шњега дому образ сине.
Тиха ријеч пред шатором била,
Танка свила од шатора платно,
Цар им сваку разабрао био,
Пак шатору отворио врата,
И изађе силан пред шатора,
Гдје се били скупили јунаци,
Што су ради на међан јуначки.
Цар је њима био бесједио:
„ Видите ли моја дјецо драга!
„ Сад нам дошла и два заточника
„ Од два цара, и од двије војске,
„ Грк је једно, а Турчин је друго;
„ А ми једни, те све једни Срби,
„ Ако Бог да и срећа јуначка,
„ Обојици одољетићемо;
„ Бог је с нама и Божија правда.
„ Но сада ћу двије међанџије
„ Одабрати, да међан дијеле:
„ Нека један од старијих пође,
„ Нека иде Бановић Страхиња,
„ Што с' у њега могу поуздати,
„ Да обадва она заточника,
„ Да обадва узме од једаред
„ Сам на себе ондје на међану;
„ А уза њ'га пратићу млађега

„ Ја на Грка, ја ли на Турчина,
„ Како с' боље свиди старијему,
„ Ил' нек узму оба обојицу,
„ Што би мени најмилије било;
„ Од млађијех нек' ми сестрић пође
„ Понајмлађи Милош Воиновић,
„ Нек дијете срце задобије
„ Уза силна мога Страхињ' бана.
Цар изабра лијепо јунаке,
Јер је јако поуздање било
У силнога Бановић' Страхињу,
И Милош је био показао,
Да је јунак збиља од јунака.
Ту се Милош био придесио,
Пак кад зачу, шта му ујо каже,
Боље оде Бановић' Страхињи,
Те му ријеч казиваше царску,
Да ће оба на мејдан јуначки.
Страхињ' бану то је мило било,
Јер вољаше царева сестрића,
Што га знаде млађана јунака,
Е дијете знало за ограшје,
И било је шњиме на мејдану.
Тад бан вранца опремаше свога,
Оде Милош опремат' кулаша,
Што цар Стјепан зету поклонио,
Е у цара коњи кулатасти,
Што их гоји за мејдан јуначки,
Та му врста остала је коња
Од кобиле суре самодошле,
Што причаше, да је из облака
Од некакве отпала аждахе.
Но одмах су коње појахали,
Изађоше у то поље равно.

Кад на мјесто дошли од мејдана,
Лијепо су Бога називали,
Бан Турчину, а Милош је Грку.
Е Страхиња виђе из далека,
Да је Турчин јачи и страшнији
Од онога Грчког заточника,
Те их одмах јунак подијели,
Узе жешћег, лошијег дијете.
Грк Милошу Бога прихватио,
Страхињ' бану Турчин не могаше
Од некаква чуда изненада,
Што доонда још видјео није
Онакове силе и јунака
Ка' Страхиња што је на очима.
Мисли Турчин збиља да је Марко,
Те упита силна Страхињ' бана:
„ Да ти ниси збиља коња – Марко?
„ Он је башка од свијех јунака,
„ Са њиме се мејдан не дијели."
Насмија се Бановић Страхиња:
„ О Турчине, вес'о био мајци!
„ Да ти видиш страховита Марка,
„ Здрав би читав обумръо тужан,
„ Кад по мени сад призиреш Марка.
„ Јасам главом Бановић Страхиња,
„ И другујем са јунаком Марком,
„ Од како смо заједно порасли
„ До добријех коња и оружја,
„ Само друго чудило је Марко,
„ Што га свијет знаде на све стране.
„ Плашити се није данас вајде,
„ Који мора остат' на мејдану,
„ Погинуће од дјетета мала,
„ Ниј' тријебе, да га смакне Марко."

Тако вели Страхиња и храбри
Душманина Турска заточника.
Но да видиш Грка поносита,
Како рече младоме Милошу:
„ Куд си, море, данас намислио
„ Тако млађан на тој кулашини,
„ Што је пуно маторијѣ од тебе?“
Вели њему Милош Воиновић:
„ Море Грче, зар године суде,
„ Какво ми је срце у њедрима,
„ Какве ли сам моћи на мејдану?
„ Зар у коње Грци уздају се,
„ Да им главу изнесу с мејдана?
„ У нас Срба војнички је хадет:
„ Побиједит' или погинути.
„ Још никада није побјегао
„ Са мејдана Србин мејданџија;
„ И куда би без поштења с главом?
„ Примила га не би постојбина.
„ Под тобом је пуљат Мисирлија
„ Тај ће стара замијенит' кула.“
Но Страхиња у ријеч им уђе:
„ Прођите се празнијех ријечи!
„ Гдје Бог даје, и прегнуће суди,
„ Не помажу коњи ни године.
„ Већ, Турчине, да се огледамо,
„ Ево мене, море, на биљези.“
И Турчин је силан јунак био,
Он се само побојао Марка
По ријечи, што иде по св'јету,
А сада се поврати од страха,
Охрабри се Турчин и помами,
Те ђогату дизгене притеже,
Дохвати га оштријем стрменом,

Те бијесна расрдио ђога,
Како жива пољем задао се,
Свака м' жила кроз кожу набрекла,
Као жива длака се прелива,
Но Страхиња погледује ђога,
Мисли јунак: мој ће данас бити;
Да га бране и Грци и Турци,
Отети ми ни измаћи не ће,
Видим да би био према мени.
Турчину је стао на биљегу,
Миздраклија тај је Турчин био,
Пољем ђога џилита окреће,
Нагони га на Страхињу бана.
Вјешт је био Турчин џилитлија,
Да се нико од све Турске војске
Џилитати не смијаше шњиме.
Миздрак пружи да подигне бана,
И из седла да на земљу баци,
Пак ће мисли готов бити шњиме.
Ал' се Турчин преварио љуто;
Ко би ону силу покренуо,
Ко л' из седла алу избацио?
Страхињ' бана маћи не могаше,
Ка' стијену модру самосталну,
Или раста од триста година.
Ка' никада Турчин препао се,
Гледа Турчии своје копље бојно,
И погледа силна Страхињ' бана,
Ни сам не зна, шта би помислио,
Пак од једа и од муке тешке,
Баци миздрак из руке у траву,
И отиде на биљегу бану.
Но да видиш дели Страхињ' бана,
Какво копље држи у рукама,

Како ли га удесити знаде!
Пусти копље преко поља равна
На Турчина удесно и зорно,
Од дванаест копље је аршина,
Прем дуљини и дебљина бјеше,
Чудна звизга ста га преко поља,
Ка' орлови кад спадају с виса
Ја по бури и времену љуту,
Да гнијезда своја прегледају.
Вјешт је Турчин, но и ђого знаде,
Шта његову треба господару,
Шта му треба, да сачува главу
Од оружја невиђена страшна.
Како зачу копље Страхињино
Ђого клече, а Турчин се спусти
Испод коња до земљице црне,
Док га напаст и биједа мину,
Док га копље претурило силно,
Те је црну земљу развалило,
Сагнало се до јабуке златне.
Но чим звизга изнад њих прије̇ђе,
Подиже се и Турчин и ђого,
И лијепо стоје на мејдану.
Мејданџије сабље повадише,
Да у њима срећу окушају,
И јуначки мејдан подијеле,
Један другом јуриш учинио.
У Турчина боља сабља била,
То је сабља димишћија љута,
У Дамашку што је сакована
У мајдану од сабаља првом,
Од гвожђа је сабља претапана,
Пак је табан, што гвожђе сијече.
У сабљу се Турчии поуздава,

Над једини то му је оружје,
Јербо види с ким се удесио,
Што му никад не мож' наудити
Нити снагом, ни својим јунаштвом
Ни вјештином каквом доскочити.
У бана је дуга палошина,
Што је бану била наруџбина,
Катанкиња прем' мишици снажној,
Пупчаста је била по сриједи,
А оштра је с обадвије стране.
Но палош је од обична гвожђа
Меканога, према димишћији
Поуздање у њега је танко.
Страхињ-бан је мејданџија стари,
Како видје сабљу у Турчина,
Одмах јунак запазио бјеше,
Да је оно сабља димишћија
Што је жешћа од других сабаља,
Те је бану врло мило било,
Да дочека једнош у вијеку,
Да добије сабљу према себи.
Но јунак се и чувати мора,
Штит навуче на лијеву руку,
Те мора се заклањати штитом,
Да му гвожђе не досади љуто.
У бана је силна топузина,
У бана је немјерена снага,
Сможднио би коња и Турчина,
Да не смјера Бановић Страхиња,
Да ђогата здрава задобије,
И читаву сабљу димишћију.
Према сабљи да је Турској рука,
Ни штит не би много помогао,
Ево у штит сабља продираше.

Како да је дрво липовина.
Палош држи Бановић Страхиња,
Вреба згоду, да пригоди како,
Да Турчина растави од ђога,
Док украде очи од Турчина,
Почем јунак вјешто завара га,
Те дизгине ђогу пресијече.
Препаде се Турчин и забуни,
Кад пуст ђого опскакиват' пође
Око бана и његова вранца,
И под руку нанесе га бану,
Да га ласно погубит' могаше
Пустимице топузином тешком.
Страхињ-бан је јунак од мејдана,
Те не бије лоша ни биједна,
Не ће ништа душманину своме,
Тек га баци са коња ђогата,
И ђогата хвати за вођице,
Те му узе ата ђогатаста,
И скиде му сабљу Шамлијанку;
Но Турчину живот поклонио
Као јачи лошијем јунаку
На мејдану, гдје све војске гледе,
И пусти га, камо хоће поћи,
Не ће јунак у ропство јунака.
Турчин му је пољубио руку,
И закле се дином и иманом,
Да већ своје не подигне руке
На Србина, док је на свијету.
Сретан Турчин, остаде му глава!
Лошије је Грче среће било
Са Милошем царевим сестрићем,
Што га мисли невјештака луда.
Како оба стане на биљеге,

Милош баци своје копље бојно
На јунака Грчког заточника,
А Грк држи шестопер позлаћен,
И штитом се био заштитио,
Тако чека копље Милошево.
Но под Грком коњ се узврдао,
Диже главу, заклони јунака,
Те у своје чело копље прими.
Мртав коњиц на земљу се скљуси,
И Гркову ногу притискао.
Но Грк бјеше како вјеверица,
Хитро се је коња опростио,
Пак Милошу оде бесједити:
„ Нијеси ме, млађани јуначе,
„ Ни надбио ни надјуначио,
„ Већ ми уби добра коња мога,
„ Мухајућ' се што иштети себе.
„ Ил' ти ј' воља, с ногу да с' бијемо,
„ Ил' да идем по коња другога?“
Рече њему Милош Воиновић:
„ Ходи с ногу, ако ти је драго,
„ Ако волиш с коња на мејдану
„ Срећу кушат' иди по другога,
„ Ја ћу тебе причекати овдје.“
То му рече, скочи са кулаша,
И потрже своју сабљу бритку.
И Грк трже сабљу од бедара
Да јуначки мејдан подијеле
Још за врућа на том мјесту трага.
Пак јуриши јунак на јунака,
Сабљама се сташе ударати.
Стоји цика оштријех сабаља,
Једна другу срета и одбија.
Оба вјешта, а добро оружје,

Преварити не да се ни један,
Ни очију својих заварати,
А среће су још'те поједнаке,
Те с' погоне дуго по међану,
И дуже би, да се не расрди
Млади витез Милош Воиновић,
Јера гледи Страхиљ-бана свога,
Гдје с Турчином довршио давно,
Пак му иде, и мало га кара,
Зашто жешће сабљом не удара,
Већ отеже међан бадаваде,
Како да је до размета дана,
И не види, обадвије војске
Да чекају за њиним међаном,
И већ треба да се огледају;
Јер почем се данак преполови,
Сунце јарко на висине дође,
Те омара на земљу наиђе,
И врућина од земље потегне,
Немили се коњу ни јунаку
Погонити, ни међан дијелит'.
Укор му је од 'нака јунака
Црњи био и од смрти горке,
С тога срдит и онако гњеван
Придодаде што имаде снаге,
Једним махом и једним ударцем
Грку оштру сабљу пресијече,
И по врату ошину га страшно,
Све му вратне жиле пресјекао.
Грдна рана није од пребола,
Паде јунак доље на травицу
Мало својом подрхтао снагом,
Пусти душу и лако премину.
Не хоћаше Милош Воиновић

Одвајати од тијела главе
Ни грдити јуначко тијело.
Тек му узе свијетло оружје
Рад спомена себи од међдана.
А рече му Бановић Страхиња;
„ Видиш, море, цареви сестрићу!
„ Како можеш добро ударити,
„ Кад се бојиш кара и укора;
„ Тако ми се и други пут владај,
„ Пак ћеш онда с нама друговати “
Милошу је то милије било,
Што му рече Бановић Страхиња,
Но све Грчко и све Турско благо
И уз благо круне обадвије.
Јунаку је најмилија хвала
Од бољега кад чује јунака.
Гледале су обадвије војске,
Како бјеше тамо на међдану
Царевијем силним замјенама.
Заточнички када међдан прође,
Два су цара мучна и зловољна,
Зла су оба, и Грчки и Турски
Са зле среће својих заточника,
Пак од јада и велика једа,
Да срамоту брже забашуре,
Знака дају боју и међдану.
Но цар силни своје међданџије
Дочекао на захвалу царски,
И сва војска пјева од радости,
Тешко чека, да с' удари само.
Но кад виђе војсковођа Марко,
Да ј' вријеме од међдана близу,
Брже прати старцу Југ-Богдану
Татарина са заповијести,

Да се жури, да за леђа дође
Грчадији и тој Турадији,
И како се тек до њих довуче,
Да удари снажно изненада.
Пак тад и сам даде Марко знака
Да му војска на међан корачи.
Марко иде с царем по сриједи,
Страхиња је на десноме крилу
Према оној Турадији самој,
На лијевом Реља Крилатица,
Он имаде Грка и Турака
Према себи, према крилу своме.
А кад војска једна другој пође,
Да с планине когод какве гледи,
Мислио би, да се дуге шуме
Тамо мичу, и земља се креће.
Но када се прикучише војске,
Једна другој јуриш учинила,
Побише се, да пресуде ондје,
Чија ли ће остати старија.
Мили Боже, да чудна сехира!
Шта видјети и шта чути бјеше,
Када војска јуриши на војску,
Добри коњи пољем потекоше,
Под ногама земља уздрма се,
А кръа се небо по висини,
Рекао би срушиће се доље,
А земља се миче, да измиче
Под ногама коњским и јуначким,
Ил' тонуће од великог зора,
Што се стреса и што се потреса.
А Кестена висока планина
Колико је подалеко била,
Да се једва оком разпознаје,

Како прамен магле на ведрини,
Рекао би, да им ближе дође,
И врхови да играју њојзи,
Сурвати се хоће у долину.
Погоне се и бију се војске
По мејдану, по огращју страшну.
Не да Србо ни гледати на се,
Пак ко би га с мјеста помакао,
А ко ли му отео мејдана,
Кад свак' гледи на оне страхоте,
Сваки гледи на цара и Марка,
И на оног Бановић' Страхињу,
И на оног Рељу Крилатицу,
Како гледа онако с' и влада,
И поступа у напредак само,
А душманске потискује војске.
Хоће мејдан да одржи Србо,
И с образом да се дома врати.
Носише се по мејдану војске,
Љети бјеше о Ивању-дану,
Ићиндија тек би заучила,
Види Марко да вријеме дође,
Да за хлада отворе јунаштво
И душманске да сатару војске,
Те полети на својему Шарцу
По сриједи кроз те силне Турке,
И стаде их сила касапити,
И тлачити на доброме Шарцу;
Тако с десна Бановић Страхиња
На ђогату на коњу Мисирском,
Што га истек данас задобио,
А с лијева Реља Крилатица,
Учинише русвај од душмана.
Одавно би Грци побјегнули,
Да их није од Турака стида,

И Турци би плећа окренули,
Ал' се стиде Грка и јабане,
И боје се својега султана,
Који собом управљаше ондје,
А мејдана ласно не упушта
Е за мртве никада не пита;
Само њему кад до густа дође,
Тад ће само порад своје главе
Уступити, мејдан оставити.
Јунаци му крдисаше војску,
Поломише, чудо починише,
И још султан не би успрегнуо,
Да се њему не приближи Марко,
И делије, што су цару стража,
Расуше се како тигарија
Од претила сивога сокола,
Још султану лијево је крило
Пострадало од Страхиње бана,
А Грке је Реља разбацио,
Још им Богдан ударио с леђа,
Те страх уђе у Грке и Турке,
А по страху забуна овлада.
Тад цар Стјепан размакао војску,
Те пропусти своје одморнике,
А пред њима и сам главом пође
С јунацима мањим војводама,
Ударише чили и јуначни
На уморне и на поплашене;
Учини се покор од Турака
И од Грка њихих пријатеља,
Преседе им гостовање царско,
Е нађе их погибао страшна,
Чему никад надали се нису,
Те све руљом побјегоше грдни.

За њима се Срби наклопили,
А засједе силна Бугарија,
Бугарија с оном Влашчадијом,
Да не бјеше мрке ноћи близу,
Од облака засјенак наиђе,
По мејдану, по пољу ономе
Настала је помрчина густа,
Те престаде покољ по погону,
И цареви сретно утекоше.
Султан Осмо оде без обзира,
И проклиње Грчко братимљење.
Силан шићар Срби задобили
У околу и на разбојишту,
Осим руха и осим оружја,
И шаторја и алај-барјака,
Осим блага и камења драга,
Тридесет су добили хиљада
Бедевија и добрих атова.
Задобише и славу и хвалу,
Спомиње се, и данас се прича,
А по данас хоће довијека
Пјевати се и казивати се.
Живим пјесма и лијепо здравље,
А мртвијем слава и захвала,
Што нам такав спомен оставише.

---

## 5. Силни цар Стјепан посини Милоша Обилића.

Сан борави силан цар Стјепане
У малену Ковиљачи граду.

Под Гучевом у ломноме Јадру,
Не далеко од ријеке Дрине;
Сан борави, у сану му дође,
Да он хода по Церу планини
Лов ловећи по гори зеленој,
И да ништа уловит' не мога
Разма једног тића соколића,
Соколић му сам на рамо сједе.
Још цар сања и види у сашку,
Да он нађе Грбљановић' Лаза,
Сојевића и војводу главпу
Од Срије́ма и од Посавине,
Гдје на њега нагазила гуја,
Голема је, да онаке није
На очима грдне и бијесне,
Спаваћива притиснула Лаза,
Обмотала од пете до главе,
Да се један крочит' не могаше.
Соколић му слеће са рамена,
И рашчупа гују страховиту,
Те опрости Грбљановић' Лаза.
Цар у сану још'те чудо гледи
На Лазару своју круну златну,
На њему се није задржала,
Е под њом је и извјековао.
Гуја Лаза оставила грдна:
Сва му ребра поломила била,
Изломила и ноге и руке,
Од муке му очи искочиле
И из главе попадали зуби.
Потоме је киша ударила,
Црна крвца из неба ведрога,
У њојзи се утопи соколић.
Страшан санак цара разбудио,

Одагна му дријем са очију.
Довија се силан и домишља,
Ја како ће сану разумјети;
Ал' се томе довит' не могаше,
Е сан грдан тумачити грдно
Није данас нико по се кадар.
Тад цар зовну прота Недијељка
(Што се вазда уза цара нађе)
Те му санак казиваше редом:
„ Оче прото, ти си глава мудра,
„ Свакад си ми до данас ваљао,
„ Данас ћеш ми бити од потребе,
„ Да ми нешто растумачиш, прото.
„ Ноћас на ме грдан сан насрну,
„ Кад помислим, кожа ми се јежи,
„ И коса ми диже се на глави,
„ Колико ми страховита бива
„ Мучна копца, што никад доселе.
„ Почуј, старче, пак се упрепасти!
„ Сан боравих у сану ми дође,
„ Да ја ходам по Церу планини,
„ Лов ловећи по гори зеленој,
„ И да ништа уловит' не могах,
„ Разма једног тића соколића,
„ Соколић ми сам на рамо сједе.
„ Још ја сањах и видјех у санку,
„ Да ја нађох Грбљановић' Лаза,
„ Сојевића и војводу главну
„ Од Сријема и од Посавине,
„ Гдје на њега нагазила гуја,
„ Голема је, да онаке није
„ На очима грдне и бијесне,
„ Спаваћива притиснула Лаза,
„ Обмотала од пете до главе,

„ Да се један крочит' не могаше.
„ Соколић ми слеће са рамена,
„ И рашчупа гују страховиту,
„ Те опрости војводу Лазара.
„ Још у сану чудо гледао сам
„ На Лазару моју круну царску,
„ На њему се није задржала,
„ Е под њом је и извјековао.
„ Гуја Лаза оставила грдна:
„ Сва му ребра поломила била,
„ Изломила и ноге и руке,
„ Од муке му очи искочиле,
„ А из главе попадали зуби.
„ Потоме је киша ударила,
„ Црна крвца из неба ведрога,
„ У крви се соко утопио.
„ То сам, прото, у сану видјео,
„ Али чуду ваља разумјети,
„ А ја му се довити не могу,
„ Санак зао толковати грдно
„ Није, прото, нико по се кадар.
„ Ти се мене досад пуно пута,
„ Када сам те зашто упитао,
„ Свјетовао, добро напутио.
„ Зато тебе ето и сад питам,
„ Како веле наше књиге старе,
„ Би л' ваљало сану вјеровати?
„ И како би данас толковао:
„ Да ли коби мојој царевини,
„ Или мени ил' другоме коме?“
Замисли се протопоп Недјељко,
Замишљен је мало пођутио,
Кад је нешто докучио умом,
Онда оде цару бесједити:

„ Господине, силан цар' Стјепане!
„ Наше књиге староставне кажу:
„ Да у лаже истине не тражиш,
„ Ни у сана каква поуздања,
„ Разма сана од Бога послана.
„ А на тебе зао санак дође,
„ И чудно се може толковати,
„ Да му није вјеровати само.
„ Ко би знао, царе господине,
„ Ја како си ушао у ноћцу,
„ И шта ли си премишљао умом,
„ Је л' те јела каква брига тешка,
„ Јеси л' кога накарао љуто,
„ И гњеван си лега' на постељу,
„ С каквом главом паде на узглавље?
„ Тако, царе, бива санак ружан,
„ И страхоте на сну призиру се.
„ Мирна глава и лијепа душа
„ Тихо спава и ништа не сања,
„ И ако би с дуга почивања
„ Наишао санак, мио бива."
Силну цару мило не бијаше,
Што Недјељко њега запиткује,
И што каже, да су понаблизу
Сан и лажа по књигама старим,
Ал' се цару не може на ино,
Мора казат', ако је рад чути,
Шта ће бити, по његову санку.
Пак он рече стару Недијељку:
„ Кад ме питаш, ваља да ти кажем.
„ Јасам јунак синоћ премишљао,
„ Како б' ову нашу царевину
„ Јаку, прото, али јоште младу
„ На темељу њену утврдио,

„ Да безбрижно пођем са свијета.
„ Војводе су моје силовите,
„ Но док ми је мога кума Марка,
„ Доглавника и човјека првог
„ С које хоћеш руке на свијету,
„ Не ма мени нигдје поговора,
„ Све то слуша моју ријеч царску.
„ Све је вјерно и све је послушно
„ Док је здраве моје силне руке,
„ Ал' се не зна нашој смрти часка,
„ Напријеко могу умријети,
„ Још да не ма Марка и Страхиње,
„ Да нестане Реље и Момчила,
„ Што су срце или језгре праве
„ Српском царству, и мом' пријестолу,
„ Шта би било од мога јединца
„ Од Уроша луда и нејака?
„ Кад су Грци, што смо једне вјере,
„ Противници и душмани наши,
„ Шта нам мисли друга невјерија?
„ Ено с Турцим' боја имадосмо!
„ Шта л' нам мисли Мађар и Латинин,
„ Што се боје силе и јунаштва,
„ Те не смију за сад задијевать?
„ Шта би било од неких војвода,
„ И од оног бана Босанскога,
„ А било би ласно потуткача,
„ Да их дижу на цара нејака,
„ Обричући њима самосталност?
„ Те су синоћ мене бриге црне
„ Напопале, и са мном заспале.
„ Како, прото, брижан бити не ћу,
„ Кад још сада за живота мога,
„ За оваке снаге и управе,

„ Што оштроћом све обузда мојом,
„ Свађају се, и мени се туже
„ Наопако један на другога.
„ Видим данас, горе бити мора
„ За овака нараштаја клета.
„ То ме љути, то ме мори, прото,
„ То ми не да уживати с миром
„ Своју трудбу како трудбенику.
„ Више, прото, казат' не умијем,
„ Шта си хтјео, то с' од мене чуо."
Вели њему протопоп Недјељко:
„ Вољан буди, царе господине!
„ Казао си доста и сувише,
„ Да ме стара мука напопада
„ И грозница од чуда потреса.
„ Јесте, царе, баш истина права,
„ Ум царује, али није властан
„ Од времена, што ће да наиђе
„ Ја по срећи само богоданој,
„ А она се не да ујармити
„ Нити умом, нит' икаквом снагом,
„ То је међа сили човјечијој.
„ У ноћ, царе, ушао си брижан,
„ Богу си се милом помолио,
„ Он ти бригу створи и раствори
„ Саном страшним, ал' се куда не ма;
„ Видим, царе, Господ наређује,
„ Овако би санак толковао,
„ Он је зао, а горе ће бити,
„ Није добра, нити ће нам доћи,
„ Кад се јави такав санак глави.
„ Послушај ме, хоћу прорицати:
„ Што с' уснио тића соколића,
„ Гдје ти сједе на рамо јуначко,

„ То ћеш наћи голема јунака;
„ Што на Лаза нагазила гуја,
„ Необична, страшна и голема,
„ Лежећива што га притиснула,
„ И утегла од пете до главе,
„ То ће удрит' Турци изпенада,
„ И пред њима султан Отмановић,
„ Што је крсту она гуја љута,
„ А Лазо ће нешто иштетити
„ И остати, ка' на сну, без снаге,
„ А султан ће на њег' навалити,
„ И са свијех сколити га страна,
„ Да му не ће одољети Лазо;
„ Што је соко потргао гују,
„ Султана ће јунак уморити;
„ А што видје круну на Лазару,
„ И на њему што се не задржа,
„ То ће царство остати на Лазу,
„ Но му бити дуговјечно не ће,
„ И Лазо ти хоће погинути;
„ А што Лазу ребра поломљена,
„ Изломљене и ноге и руке,
„ И од муке очи искочиле,
„ И из главе попадали зуби,
„ То ће Српство и Хришћанлук тужан
„ Пострадати од тих безвјерника,
„ И нико му ни помоћи не ће;
„ Што с' од неба отворила крвца
„ Меште росе тихе јутарњице,
„ Меште дажде беријетне красне,
„ То се на нас небо расрдило,
„ Пак ће пустит' погибао страшну
„ На свјетину, што се изопачи,
„ Нек се каје, док се не покаје;

„ Што с' у крви соко утопио,
„ То ће јунак, што ће ти се дати,
„ Прву муку мучит' од Србаља,
„ И на муци хоће умријети
„ Од јединог Бога створитеља,
„ Јер он не ће моћи погинути
„ Од јуначке руке и оружја,
„ Душманина над њим бити не ће.
„ Ето, царе, санак какав ти је,
„ Нама коби, а и догодиће,
„ Е Хришћанлук чини безакоње
„ Јагмећи се о земаљско благо,
„ Те је Богу гори од Турчина.“
Тако цара разумљује прото,
Тако злогук њему прорицаше.
Цар је брижан, ал' је и силовит,
Сила ј' жива, а брига је даљна,
Хоће сила бригу да надвлада,
И помисли опет силовито,
Јер је себи поуздање сама,
Пак вјерује а и не вјерује,
И ломи се и тамо и амо.
Али истек по ријечи старца
Оде ловит' по Церу планини,
И намјери свакој је мукает,
Еда б' штогод данас запазио,
По страшноме да се сану јави.
Цар ходаше три бијела дана,
Не улови ни тице ни звјерке;
То му санак прво погодио.
А када се низа стране баци,
Намјера га чудно нанијела,
На чобанче једно код оваца,
Чобан лежи под грмом у хладу,

Кад дијете из травице дихне,
Од грма се узвијаше гране,
Кад дијете у се пару вуче,
Доље су се повијале гране.
Спаваћиву цар се зачудио,
Е виђе се малијех година,
Мислио би до дванаест љета,
Узраст би му момку доликова'
Најжешћему од двадесет љета.
Разгранало било се дијете,
Бјеше лудо врло наочито,
А главито како и дјевојка;
Господ га је украсио дивно,
Те удари у очи цареве.
А војводе, пратиоци царски,
Уза цара што у лову бише,
И ондје се неки придесили,
А за царев сан су нешто знали,
(Пораштa се и цар подигао
Лов ловити по Церу планини,)
Међу собом тихо позборише:
„ Нуто санак хоће да догоди,
„ Ето цару голема јунака!“
Чобан спава ништа не опажа,
А стадо му по тој коси пасе
Око њега, гдје он почиваше.
Цар опази сјекиру у пању,
И о њојзи објешену торбу.
Цар хотија сјекиру измаћи,
Па пробудит' дијете чобанче,
Да му види бриге за сјекиром,
Пак се пови са коњица свога,
Да одвоји сјекиру од пања.
Но да видиш чуда великога!

Цар је силан помјерит' не мога.
Кад видјеше лале и војводе,
Шта цар смјера и шта му се хоће,
Попадаше са добријех коња,
Своју срећу окушаше редом,
Пред својим се царем обрукаше,
Е сјекира оста у дрвету,
Ни од једне не маче се руке,
Како да је у дрво урасла.
Кад то видје силан цар Стјепане,
Сам пробуди млађано чобанче,
Те му вели, да их дома води;
Ев' цар хоће, да очима види,
Шта ће чобан са сјекиром својом,
Хоће ли је опростити паља,
Или ће је 'нако оставити,
Јер је чудно ударена била,
Упала је шака до ушица.
Дијете се цару изговара:
Да му не мож' навршити хатар,
И напусто стадо оставити,
Оставити и козе и овце.
Не зна чобан за цара силнога,
Да он главом бесјећаше шњиме.
Но цар рече својим војводама,
Да му стадо са попаска крену.
Види чобан, не ма куд ни камо,
Немарљиво до сјекире дође,
Док је на њу наслонио руку,
Опрости је паља, и не шкрипну.
Те на рамо завржe је с торбом,
Журно чобан понапријед хити,
И појави свеколико благо,
Тако цару калауза своме.

А кад чобан дође двору своме,
Оставио и госте и стадо
И замаче боље међу зграде.
Цар се боји, да му не измакне,
И да брже силан не изгуби,
Што нашао по намјери бјеше,
Те сја с коња, да га главом нађе.
И нађе га код његове мајке,
Но мајка му чудна женска глава;
Цар је виђен и висок и крупан,
Да је мало људи на свијету,
Његовога стаса и узраста,
Ал' је оно женска силесија,
Висином је цара домашила,
Ако није мало надмашила,
А крупна је према створу своме,
И пристала жена на очима,
Прекрстивши на прсима дојке
На рамена истурила била,
Припевши се те јој се јединац,
А она се над нађве надвела,
Те шенична хљеба закухава.
Кад то спази силан цар Стјепане,
Длан лијеви десним ошинуо,
А од чуда проговори друштву:
„ Обила је породила мајка
„ Цару своме обила јунака.
„ Оваки је Марко и Страхиња,
„ Оваки је зар и Реља био.
„ Е без чуда, гдје би било чуда.“
Пита мајку „како му је име?“
„ Милош му је име“, вели она.
Цар Милоша тад је посинио,
И даде му благо и господство,

У Поцерју силно достојање,
Гдјено су му и дворови били,
Што Двориште село и сад каже,
И по тадај „Обилић“ се пазва;
А Обилић какав јунак бјеше,
И пјева се и приповиједа,
И не ће му име погинути,
Док је људи на овом свијету.

## 6. Двије царице, двије удовице.

Царице су двије процвиљеле,
Једно љуба силна цар' Стјепана,
Друго љуба Царевић' Уроша,
Цвиљеле су и туговале су
У Призрену граду царевоме,
Гдје пријестол силну бјеше царству
За Душана силна цар' Стјепана;
Мука им се чула надалеко.
Није шала, осташ' удовице
Обадвије за кратко вријеме,
Кад се нико не би ни надао,
За један'ест несретних година
Два су цара оне сахраниле,
Изгубиле и оца и сина,
Нестаде им блага земаљскога,
И осташе сиње кукавице
Обадвије, те се понуждише,
Е несрећа срећу замијени.
Зла је срећа пуно необична
И свакоме, некмол' госпоштини,

Што одрасте у цареву двору
На узуру и нези и миту.
Цвиле тужне сиротне царице,
Јадикују како страдалице,
А не смије нико да утјеши,
Да охрабри ни да разговори,
Нит' да узме под своје окриље
Мученице оне праведнице,
Од онога Вукашина краља.
Мало би им одлахнула туга,
Да имаду пријатеља драга,
Коме би се могле туговати.
Али неста славе и господства,
И нестаде дике и обране,
Неста власти и нестаде блага
Удворица ка' и пријатеља.
Удворице сад су одметници
И душмани, пак само цвијеле
Госпоштину, што несрећа љута
Порушила, грдно забацила.
Краљ Вукашин сједе на пријестол,
Круну пусту — са злочинства свога —
Преузео грдном пријеваром,
Што ријетко бива на свијету.
Свом је цару погазио кумство,
За царице, како да их није,
Нити пита, нит' хоће да знаде.
Зато краљу нико не помиње,
Не смијаху ни јадне царице,
Е тирјанин, а власт му у руци,
Озлојеђен може иштетити,
И сироте нагрдити страшно.
Све се мучној улагује власти,
Разма што су цигла петорица:

Два му сина Марко и Андрија,
Трећи бјеше Бановић Страхиња,
А четврти Реља Крилатица,
Пети млађан Милош Обилићу.
Синци не ће на свог родитеља
Дићи руке, ма најцрњи био,
Е боје се Бога великога;
Нису ради огријешит' душе
Кидишући родитељу своме;
Но нијесу на једном огњишту:
Синови су у Прилипу своме,
А бабо им у Призрену живи.
Силан јунак Бановић Страхиња
Ка' и онај Реља од Пазара
Са младијем Милош' Обилићем
Ништа не ће краљу пакленоме,
Све за хатар Марку и Андрији,
Ка' рођена што се браћа друже
И вазда су једни код другијех,
Никад нису једни без другијех.
Но још бјеше некаква небојша,
Што се не хтје улагиват' краљу;
То је била праведница вила
Јасногрла, што свијету јавља
Сваку правду и сваку неправду.
Кликнула је са планине Шаре,
Јасно кликће, грдно кара краља:
„ Вукашине, да од Бога нађеш!
„ Шта учини, море, пред свијетом,
„ Нашто ли си пошао лакомац?
„ Ја шта ли си премислио грдан,
„ Када куму не свјерова своме?
„ Камо вјера, што зададе цару
„ На умрлу часу његовоме?

„ Нијеси л' се цару затекао
„ Меште њега, меште родитеља
„ Да му будеш јединоме сину
„ Нејакоме Царевић' Урошу;
„ Да Урошу предаш царевину,
„ Да царује, а ти да краљујеш,
„ И да будеш цару уз колено,
„ А доглавник да му је тек Марко,
„ Што ти синак не хоћа преда те?
„ Смијеш ли се опоменут', краљу,
„ Царевијех пошљедних ријечи,
„ Што говора пред твојијем Марком
„ На самрти прије но премину?
„ Није ли ти 'вако бесједио:
„ „ Аманет ти, Вукашине куме!
„ „ Мој јединац и пространо царство:
„ „ Аманет ти моја госпоштина
„ „ Достојање моје свеколико,
„ „ А по данас домовина тужна;
„ „ Надгледај ми јадну удовицу,
„ „ Пази мени млађана Уроша.
„ „ Побрини се, како ваља, куме,
„ „ Да по мени нико не опази,
„ „ Да ме није више на свијету,
„ „ Но овако нек је без промјене.
„ „ Поздрави ми све војводе моје,
„ „ Што су вјерни мени и јуначни
„ „ Вазда били, како и требује,
„ „ Нек Урошу поклоне се моме,
„ „ Нек му буду као мени вјерни,
„ „ И онда их благосиљам редом
„ „ Како дјецу како браћу драгу;
„ „ Урош ће им бити меште мене,
„ „ Е син ће се владяти по бабу.

„ „ А ти, куме, буди уз Уроша
„ „ И његова доглавника Марка,
„ „ Сина твога, љубавника мога,
„ „ И у гробу остаћу му дужан
„ „ За честитост, што сам био шњиме
„ „ Свагдје дичан и напредан свагдје,
„ „ Бог му сваку жељу испунио!
„ „ Слажите се и пазите, куме,
„ „ Тако ће вам свашто у напредак
„ „ Са Божијим поћи благосовом.
„ „ То цар рече, ти му се затече,
„ „ Претворица овако му рече:
„ „ Мио куме, силан цар' Стјепане!
„ „ Сјајна круно, наше сунце јарко!
„ „ Жао ми је, што се растајемо,
„ „ Чини ми се, пребољет' те не ћу,
„ „ Студено ми срце у грудима,
„ „ Кад помислим на овом свијету
„ „ Да се више састат' не можемо,
„ „ Ни видјети ни проговорити;
„ „ Свега ме је мука обузела
„ „ За таковим добрим господаром.
„ „ Али кад се не може на ино,
„ „ Од мене ти Бож'ја вјера тврда,
„ „ Примам ти се аманета твога,
„ „ И на своју узимам га душу.
„ „ Када теби суђен часак дође,
„ „ Позовете Господ на истину,
„ „ С миром пођи са овог свијета
„ „ И без бриге и без сваке муке.
„ „ Не скрби се ничим на свијету,
„ „ Меште тебе, бићу ти јединцу
„ „ До зрелости и до снаге праве.
„ „ Царевине ето му у руци,

„ „ Марко му је, што и теби вазда,
„ „ И ја ћу му бити уз колено.
„ „ Твоје силно, царе, достојање,
„ „ Јасна твоја данас домовина,
„ „ И свијетла госпоћа царица,
„ „ Само тебе што ће ожалити,
„ „ А за бригу другу знати не ће,
„ „ Та за нас се не ће понуждити.
„ „ За војводе не старај се данас:
„ „ Е у мене два рођена брата,
„ „ Бан Угљеша и војвода Гојко,
„ „ И два сина, два добра јунака,
„ „ Ето Марка, ено Андријаша;
„ „ Војводе смо узаптити кадри,
„ „ Да не смије нико дићи главе
„ „ Од нас, царе, од Мрњавчевића.
„ „ Ни зашто ти по сад бриге није,
„ „ Све по жељи хоће бити твојој.
„ То си река' самртнику куму
„ И на бољи свијет испрати га
„ Добровољна цара и безбрижна.
„ Цар премину, покојна му душа,
„ Ти остаде опак и невјерап,
„ По све мучан, по све непогодан,
„ Ријеч газиш, вјеру губиш своју.
„ Рашта паде у Косово, крању,
„ С браћом твојом Угљешом и Гојком,
„ Поведосте огњевите војске,
„ И позваste Царевић' Уроша,
„ Свога цара, свога господара
„ К' Самодрежи – Грачаници цркви,
„ Те вам и он на Косово дође.
„ Кам' ти образ, камо ти поштење,
„ Камо вјера, што зададе цару,

„ Како смједе отворити уста,
„ И Уроша цара упитати:
„ На коме је остануло царство?
„ Цар се Урош теби насмијао
„ Шале ради, како старјешина.
„ Ти си звао твога сина Марка,
„ Доглавника, првог љубавника
„ Царевога, да вам ондје суди,
„ И да каже: на теби је царство.
„ Али синак није на бабајка
„ Већ на ујца, војводу Момчила,
„ И на мајку, и на себе сама,
„ Јер га више онакога не ма.
„ Каза Марко по лијепој правди,
„ Што је мило Богу и свијету,
„ Каза Марко: „На Урошу царство,
„ „ Од оца је остануло сину,
„ „ Дјетету је од кољена царство.
„ Но ти си се помамио, краљу,
„ И кидиса своме сину Марку,
„ Који би те стопити могао,
„ Но Марку се бити не хтијаше
„ Са својијем грдним родитељем,
„ Веће уђе у бијелу цркву,
„ Ти ошину злаћеним ханџаром
„ Меште сина, твоју вјеру праву,
„ Што је више никад стећи не ћеш,
„ С паклеником невјера се дружи.
„ Мало л' ти је краљевине било
„ Од Дунава тиха дебелога
„ Сва Трација до града Солуна?
„ Зар и браћи мало ти бијаше:
„ Арбанија, Скадар на Бојани

„ Твоме брату војеводи Гојку?
„ А Угљеши земља Тесалија?
„ Мало вам је било од царева,
„ Бог ће дати, остаће вам пусто.
„ Незаслужну уживања не ма,
„ Кад захвалан није бити кадар.
„ Ти преузе земље Урошеве,
„ Мучну тури у војводе кавгу,
„ Расу царство силна цар' Стјепана
„ И његова јединога сина,
„ Краљевину старих Немањића.
„ Јазук теби, и такву господству!
„ Е отето биће ти проклето.
„ Та премисли, памет изгубио!
„ Од какве си лозе и кољена,
„ Ко ти бјеше и отац и мајка,
„ И шта су ти твоји стари били,
„ Каквим ли се послом занимаше:
„ Неко ралом, неко риболовом,
„ Неко, јадан, танким пастирлуком,
„ Аргатари туђи измећари
„ Да се хране, ишли су по најму;
„ Свакојако у богатству нису
„ Живовали, ни господовали:
„ Сиротиња, голотиња тужна
„ Из дома ти није избивала.
„ Вукашине, јада дочекао!
„ То премисли, пак погледај на се,
„ Виђи милост цара великога
„ Немањића, како те извуче
„ С браћом твојом из гнојишта пука,
„ И поклони благо и господство,
„ Све за хатар твоме сину Марку
„ Цар учини, те сте госпоштине.

„ А ви томе ни мукает нисте,
„ И свијет би силом натјерали,
„ Да друкчије мисли и говори,
„ Али ено села Опанака
„ И Имоског и Ловреħа малог,
„ И градине, што си сазидао,
„ Те прикрио јадно колибиште,
„ Нека није више петљарије
„ На очима, да вам се не свете
„ Познаници, што су бољи били.
„ Из чаħаве оне колибице,
„ Вукашине, сједе на пријестол,
„ Меште капе, окореле мале,
„ Што се не зна, какве боје бјеше,
„ Јер се давно протурила чаħи,
„ Ти натаче круну Немањића.
„ И то дјело кад учини црно,
„ И када си вјеру изгубио,
„ Те остао скотски на свијету,
„ Ја шта те је онда навратило,
„ Да изгубиш и опаклиш душу,
„ И убијеш цара пошљедњега,
„ Кума свога Немањић' Уроша?
„ Кад науми једном иштетити,
„ Зло чинеħи свијет заплашити,
„ Кам' ти образ и понос јуначки,
„ Као јунак барем да разгрнеш?
„ Подмукли си крвник и зликовац,
„ Те крв лијеш тајно пријеварно.
„ Цар ти Урош у гостима бјеше,
„ Пак ти дочек својом крви плати,
„ Уби кума, уби господара
„ Милостивна добротвора свога.
„ Има л' грħе штогод на свијету?

„ Када једнош на истину дођеш,
„ Питај браћу твоју пакленике,
„ Имаду ли у својему друштву
„ Још једнога такова грјешника?
„ Мучан кражу! несретни народе!
„ Очима се гледати смијете,
„ Зазора вам није, ни срамоте!
„ Не видите гдје провире крвца
„ Покојнога цара Царевића!
„ Бож'ја ће је покајати правда,
„ Не мислите: може бити ино.
„ Поријетко бива на свијету,
„ Да по дјелу крвноме убилац
„ Дуго шеће, и поживи мирно;
„ Вријеме је осветљиво само,
„ Не подноси да прође убиство
„ У потаји, да се не покаје.
„ На свијету мало је убица,
„ Својом смрти што умиру дома
„ Ја без туђе руке, ја насиља.
„ Вукашине грдни тирјанине!
„ Да се туђим очима погледиш,
„ Видјео би таки и дознао,
„ Да си сваком крвав пред очима,
„ И да ти је удворичка хвала,
„ Хула права, поруга и грдња.
„ Јер за твоје насилице власти,
„ Што ти ј' ближе, то ти слађе лаже,
„ И клања се злотвору од страха;
„ А ко ти се удворан покаже,
„ И на памет тебе наговара,
„ Том' је мало од тебе користи,
„ Рад би више, пак те на зло диже,
„ Да је лакше њему уловити,

„ Када земљи побркаш рачуне
„ Узимљући преко реда данка.
„ Гдје у владе није сталне правде,
„ Бијело се и од црна гради.
„ А шта велиш, Вукашине краљу,
„ Сад да скочи Бановић Страхиња,
„ И да скочи Реља од Пазара,
„ И да скочи Милош од Поцерја,
„ Да пристану уз Југа Богдана,
„ Ил' онога Бранковића Вука,
„ Ил' онога Грбљановић' Лаза,
„ Да не гледе твојим синовима
„ Ни хатара нити пријатељства,
„ Већ душмански да те потјерају,
„ Протјерају и поруше тебе,
„ Би л' ти кога у невољи било?
„ Би ли опак тад нашао друга,
„ Плачидруга добра пријатеља,
„ Да ти прими пола јада на се,
„ И да с тобом невољу дијели
„ Без невоље, тек теби за хатар?
„ И сам знадеш, да ти се не каже,
„ Како бјеше старијех прилика,
„ Немањићи када пострадаху,
„ Вас је шињима пристајао народ,
„ И плакао, кад се њима плаче,
„ И за сваку господарску длаку
„ Давао је радо своју главу.
„ Чистосрдна честиту је љубав.
„ Тога не ћеш дочекати, краљу,
„ Јера љубав по милости дође,
„ Милост срце угодљиво даје;
„ Но тирјанство зато и не хаје.
„ Је л' ти кадгод на ум пало, краљу,

„ Када слави светој цркви дођеш,
„ Ил' на сабор светом манастиру,
„ Како народ, чим опази тебе,
„ Уклања се од тебе на страну,
„ Како стадо од звијери љуте;
„ Страшиво те неко погледује,
„ Али неко хоће попријеко,
„ Мрко на те очима стријеља,
„ Види му се, шта би учинио,
„ Тебе краља дочекао свога,
„ Да ти није силних пратиоца,
„ Што чувају око тебе стражу
„ И у цркви, како у планини,
„ Гдје никоме, као дома није.
„ А јеси ли Вукашине, краљу,
„ Увјеџбао, пак и запамтио,
„ Кад цар Стјепан и Царевић Урош
„ На сабора светој цркви дође,
„ Како свијет обисне о њему,
„ И како се нико не раздваја,
„ Нити реве, нити се пријечa,
„ Већ је једно и срце и душа
„ Свуда била, да је радост била
„ По народу нашем погледати.
„ То си, краљу, све ти иштетио,
„ Суновратце окрепуо царство,
„ И у пропаст жив турио народ;
„ Да си пола поклао га ножем,
„ Да му ниси дирао у царство,
„ Убио му јуначко поштење,
„ Те остаде без поноса свога,
„ И без главе силна царевина,
„ Што настала, да свијетом влада,
„ Прије би се теби опростило,

„ Све би лакше земља прежалила,
„ И ране би своје извидала,
„ И била би силна ка' и била,
„ Када има с киме и уз кога;
„ Ал' је ово она рана грдна,
„ Која земљи није од пребола,
„ Нит је може икад прегорјети,
„ Јер изгуби, што се не добија
„ Ни за благо нити на јунаштво;
„ Нестаде јој што већ стећи не ће,
„ Нити има с киме, ни уз кога.
„ Гледам тебе и тај народ тужни,
„ Ка' двојицу несретника људи,
„ Кад се даве на мору сињему,
„ Какву даску ограбе од лађе,
„ Но нејаку, да се оба спасу,
„ А један се може избавити,
„ И по њојзи и до суха доћи;
„ Тад ће јачи слабијега друга
„ Потиснути, нека се удави,
„ Само своју да сачува главу.
„ Србадија може пропетљати
„ И за више по сад вијекова,
„ Но она ће ма кад препетљати,
„ И сретније дочекат' вријеме;
„ Ал' на теби остануће клетва
„ До страшнога суда Божијега,
„ И онда ће сапрети те, крађу,
„ Те се никад опростити не ћеш
„ Вјечне муке, огњенога мрака,
„ И грднога пакленога друштва.
„ Узаман ти мучно напрезање,
„ Црна трудба на овом свијету,
„ Кад потоме ужитка ти не ма!

„ Ког' не воли, тога и не жали,
„ Нит' ће свијет за њим туговати,
„ Ни сузом му гроба поросити.
„ Јеси чуо, очима гледао
„ Јаок и плач по свој земљи Српској,
„ И по силној овој Царевини,
„ И по оним новим државама,
„ Тесалији и Маћедонији,
„ За Стјепаном за својијем царем,
„ Како земља жали господара,
„ Што јој тако рано преминуо!
„ Од срца је оно, море, било.
„ Да си чуо јадну Србадију,
„ Шта од тешке говораше туге,
„ Кад глас пуче, да јој цара не ма
„ Царевића Немањић' Уроша,
„ Гостована у твојему двору
„ Својом руком да си усмртио!
„ Да си чуо, нашто свијет слути,
„ Побјегао б' с туђег пријестола,
„ Краљевања мануо се клета.
„ По времену земан путује ти,
„ Кам' тирјанин, да без муке прође!
„ Наћиће се, ко ће покајати
„ На крвнику пролевену крвцу."
Тако вила са планине виче,
Краљ Вукашин невјешт јој се чини,
Ка' за њега да није запела,
Те он силан зато и не мари;
Тек уходе пратио по земљи,
Но да чују, пак да му докажу,
Шта му мисле, шта ли веле људи,
Има ли се чега побојати,
Ваља ли му бити на опазу?

Уходе му по земљи познате,
А неке му нијесу ни вјерне,
Те свом ништа не казују краљу.
Ко је чуо, те разабра' вили,
Тај се клони, ка' да и не чује,
Још не смије сили кидисати,
Те не збори ниједне ријечи.
Добро ј' чуо јунак Николица,
Вјерна слуга цара Царевића,
И 'вако је говорио Нико:
„ О давори добри господару!
„ Хоће тебе, ако Бог да здравља
„ И срећа ми од Бога јуначка,
„ Како ваља покајати Нико."
Како рече, онако се стече.

---

## 7. Први бој на Косову и смрт Вукашинова.

Мили Боже на свему ти хвала!
Мили Боже, големе несреће,
Што наиђе на земљу Србију,
Немањића силну царевину,
Кад нестаде правих господара,
Господара својијех царева,
Немањића, од кољена света,
Краљ' Немање сина краља Теша,
А унука Примисава краља,
Праунука Вукана жупана,
А бабајка светитеља Сава
И Стјепана првовјенчанога.

Од Стјепана круна останула
Њег'ву сину Раду рапавоме;
А од Рада краљу Владисаву
Његовоме брату рођеноме;
Урошу је остала по Владу,
Што најмлађи братац им бијаше,
И што г', брате, народ добровољно
Великијем позивао краљем,
Са доброте и са честитости;
Од Уроша остаде му сину
Старијему краљу Драгутину;
А од овог остаде краљевство
На млађем му брату рођеноме,
По имену краљу Милутину;
По овоме сједе на пријестол
Краљ Дечански, синак старији му;
А од краља оста Дечанскога
На Душану на његову сину,
Што се силан био зацарио,
И зваше га силним цар' Стјепаном;
А од цара силнога Стјепана
Остало му царство на јединцу,
На јединцу Царевић' Урошу,
Што га стопи и поједе млада
Кум Вукашин, невјера проклета.
Двијеста је и педесет љета
Држало се то кољено свето
На Српскоме силном пријестолу,
И поносно круну носило је;
Србија је вазда били дична
И са благом и са госпоштином,
И с лијепом вјером и јунаштвом,
Сусједству је и мила и страшна,
Како с киме у љубави бјеше.

У љубави ил' непријатељству,
Кад бојеви пресуђују правду.
Добро бјеше и до Немањића
Шест стотина пуних вијекова,
У напретку све Србија бјеше.
Што су били најстариј' жупани
И краљеви Српски и цареви,
Јесу били управљати кадри
Земљом својом господски и мудро.
Но кад сједе онај на пријестол,
Што се роди, да другога двори,
А не знаде, шта ваљаде влади,
А за мудра свјета и не пита,
За удесне прилике не мари,
Нити пази чему ј' кад вријеме;
Разликоват' данас не умије
Пријатеља од непријатеља,
Ни јунака добра од страшивца;
Све по ћуди самовољно ради,
И клони се истине и умља;
А држи се лаже и безумља,
Што по ћуди лијепо му гуди;
Нити могла сила дознавати
Од јогунства са отете власти,
Удворице, улизице клете,
Што ласкају и улагују се,
Да су куге и отрови прави
Својој земљи и од земље глави,
И да земља пропјевати не ће,
Гдје проклиње свијет поглаваре;
Гдје се један опак удворава,
Ту стотина честитијех страда.
Не могаше премислити умом,
Да је друга тешко наћи краљу,

Вјерна брата, вијећника мудра,
Што на добро годе му ријечи,
Да краљ може свуд по њима поћи,
Но ваљан се наметати не ће
Ни сам собом нити по другоме,
Ваља њега тражити, пак наћи,
Повити се за добротом умом;
Злу се честит приљубити не ће.
Краљ Вукашин, да ће више, суди
По намјери наћи и добити,
Пег' по хаку и заслузи правој,
Кад се човјек на срећу ослања,
А не пита за велики разлог,
Нити пази, шта би путно било.
Краљ Вукашин своју корист гледи,
Самовољно да краљује само;
Гинуо је свакаде за власти,
И тај га је отров окужио,
Од човјека и од вјерна слуге,
Изишао и краљ и злочинац.
Опак влада, а свијет се јада,
Снага пада, како земља страда,
И натрашке по злој срећи пође.
Краљ Вукашин мучна госпоштина
Рогобатно како краљеваше,
Замрзише на њ рођени синци:
Јунак Марко с братом Андријашом,
Замрзише и одуставише,
Ни да знаду за бабајка не ће,
Нит' питају за онака краља.
А војводе и главни јунаци
Ускочише, те се одметуше,
Оставише наметника краља,
Те свак по се у подручју своме

Самовољно влада и краљује.
Расула се силна царевина,
Те се дуго саставити не ће,
А да силна буде, као била.
Силан зулум и наметак страшан
Кукавну је земљу притиснуо.
Малоснажне што војводе биле,
Те јунаци не бијаху кадри
Од краља се отети бијесна,
Мучали су, а светили су се,
И трпљели свакаке биједе.
Најсилнији бјеше на господству
Главан јунак, велика војвода
Од Сријема, Мачве и Подриња,
По имену Грбљановић Лазо,
Што зет бјеше стару Југ-Богдану,
А пашеног дели – Страхињ' бану.
Краљ Вукашин бојаше се њега,
Но мучан се убојати не ће.
Лазару су, главну поглавару
Додијала јадна туговања,
Љуте тужбе сиротиње тешке,
Што јој превећ сила отежала,
Те не може да под њоме дише.
Све то трчи у Дебрца града,
До бијела Лазарева двора,
О Лазару све је обиснуло,
Процвиљело и протужило је:
„ Господару, Грбљановић' Лазо!
„ Помози нам, ако Бога знадеш!
„ Опрости нас муке и невоље
„ Ну отми нас од невјерна краља.
„ Тако нам је нешто досадило
„ По младоме цару Царевићу,

„ По Уропу, нашој рани грдној,
„ Да на Бога вичемо грјешници,
„ Што нам трпи проклетника краља.
„ Та и ти си соја Немањића
„ Господар си, и господски син си,
„ Ну устани, да се подигнемо,
„ Да крвнику дохакамо краљу,
„ И вратимо нашу царевину
„ Земљу нашу опет оснажимо,
„ Нека буде, као што је била.“
Тако свијет навали на Лаза,
И помоћи у њег' богоради.
А Лазо је срдa милостивна,
Милостивна пуно жалостива,
Сузе рони, тјеши сиротињу,
И овако говораше њојзи:
„ Не јадајте, Богу не гријеште!
„ Не срдите Бога праведнога,
„ Он ће дати, те ће боље бити.
„ Зло и добро, срећу и несрећу
„ Бог дијели кушајући људе.
„ Горка мука и невоља љута
„ Малодушна човјека обара,
„ Али стална, пуно разборита
„ Заникада забушити не ће;
„ Јер у Бога он вјерује чврсто,
„ Те помоћи дочека на правди.
„ Ко не може данас поједнако
„ Подносити срећу и несрећу,
„ У свијету није од потребе,
„ Нити ваља себи ни другоме.
„ Кад је човјек у добру једнако,
„ Ум дријема, памет батали се,
„ Санана му и потешка душа,

„ Мртво билом удара му крвца,
„ А срце му у њедрима куња,
„ Васколики у мртвилу студи,
„ Е не има ни жеље ни нада,
„ Немио му живот на свијету.
„ А са патње човјек осиједи,
„ Постара се, но и изоштри се,
„ Јер невољник мисли и премишља:
„ Еда б' како боље проживљео;
„ Памет оштри јербо умом ради,
„ Труд' не жали, гдје се бољем нада,
„ Малаксати не да поуздање,
„ Већ животно удиљ напредује.
„ Пак каква је онда радост драга,
„ Кад се својим зла опрости трудом.
„ Како срећу лијепо цијени,
„ По мукама кад му Господ даде,
„ Како ли је поштује и чува,
„ Ка' највеће на свијету благо.
„ Зато, браћо, не јадајте лудо,
„ Од Бога нам зло и добро дође,
„ На Бога нам викати се не ће,
„ Ни његовој вољи противити;
„ Од свих наших Бог је јачи жеља.
„ А ја ћу се мало постарати,
„ Бога молећ' да на боље пође
„ Добра срећа по сву царевину."
Тако тјеши, тако учи Лазо
Сиротињу, што је закукала,
Брању храбри у невољи тешкој.
Рече Лазо, старати се хоће,
Бога молећ' да на боље пође,
И злу срећу добра замијени.
Хоће ријеч да одржи Лазо,

И свјерује својој Србадији,
Те дохвати дивит и хартију,
Пак је другу књигу написао,
Другу књигу Вукашину краљу,
У књизи му говораше Лазо:
„ Вукашине по невољи краљу!
„ Зар си мучан на зор наумио
„ Да све сатреш, и да упропастиш
„ Нечовјештвом дјелом најгрђијем?
„ Кам ти умље и паметовање,
„ Да расудиш и премислиш главом:
„ Немањићи кад се мијењише
„ На Српскоме силном пријестолу,
„ (А то су ми моји стари били,
„ И јасам им, море, Кољеновић,)
„ За двијеста и више година,
„ Нису били добри поједнако,
„ И њих бјеше лоших и добријех,
„ Као људи по срцу и глави.
„ Ал' и они, што су лоши били
„ Одусташе, круну оставише,
„ Ил' се бољем нечем научише,
„ Исправише и дотјераше се,
„ Не чинише покора никако,
„ Нити својој земљи досадише,
„ Ка' ти што си данас, Вукашине,
„ Нечовјештвом за кратко вријеме.
„ А зар не знаш, не знали те дани,
„ Кад се више иште у свијета,
„ Што се чини земљи необично,
„ Е не даје оно добровољно,
„ Да је данак мучан њему намет,
„ А намет је глоба неугодна,
„ Те завади са народом владу,

„ Најмирније изопачи људе,
„ И одбије гори у хајдуке,
„ А потоме свијет се поквари,
„ По злу пошав путу и занату,
„ И злочинци буду злосретници.
„ Зла је с тебе земља допанула,
„ Јер јој уби цара господара
„ Честитога Царевић' Уроша.
„ Свијет знаде, шњим би дичан био,
„ А с тебе је Богу омрзнуо,
„ Е гријеши у злу на невољи.
„ Том убиству, а твоме крвништву
„ Иште земља од тебе убилца
„ Одговора данас пред свијетом.
„ Вукашине, зло те не минуло!
„ Дај одговор крви и убиству,
„ Светој крви Царевић' Уроша,
„ И несрећи, што Србију снађе
„ Кад јој просу снагу и господство.
„ Нудер узми на ум, Вукашине,
„ Док невоља сузе истјерује,
„ Дотле сузе муку разблажују,
„ И нечем се бољем нада народ;
„ Но кад посве невоља додија,
„ Тад пресане извор у очима,
„ И мука се муком растјерује.
„ Бог ће вјерују догодити, краљу,
„ Те ће тебе крвна силецију
„ Стићи напаст, наћи напасници.
„ С несрећом се несрећа убија,
„ Кад јој срећа не прекине пута.
„ Најнесретниј' брат је на свијету,
„ У несрећу који брању баци,
„ Што му браћа добре среће била,

„ Но противна самовољној ћуди,
„ И користи саможивиличкој.
„ Вукашине, разумидер томе:
„ Можеш ли се како подобрити,
„ Попустити од зле своје ћуди,
„ Од отете одустати власти?
„ Царевину ми би саставили,
„ Опет би се повратило царство,
„ Само тебе да скинемо с врата,
„ Јер нам данас у свачему сметаш.
„ Но мени се нешто не допада,
„ Да спашено што од тебе дође,
„ Танко ми је поуздање у те,
„ Јер те давно већ на своју руку
„ Преузела опачина страшна,
„ Те не могу данас вјеровати,
„ Да ћемо се тебе опростити
„ За живота проклетога твога.
„ Куд те мучна глава занијела,
„ Да превариш војводу Момчила,
„ Као својту и шурака свога,
„ Да превариш у његову дому,
„ И отрујеш онака јунака,
„ И потребна брата гдје му драго,
„ Родбину му ископаш јуначку:
„ Девет си му рођенијех брата,
„ И дванаест првобратучеда,
„ Што су млади на мејдану били,
„ И јуначко срце показали,
„ Потровао курварски подмукло?
„ Но ти си се од њих препадао,
„ Јер онаки не трпе неправде,
„ А ласно ти преварити било
„ Као своје и поштене људе,

„ Што нијесу помислити кадри,
„ Грдно тако да би учинио.
„ А рашта си био иштетио,
„ Те се свади са Страхињом баном?
„ Којино је Србу десно крило;
„ Страхиња је соја јуначкога,
„ Од заманде од како се памти,
„ Бановићи били су јунаци
„ Уз краљеве своје вазда први;
„ А ти пође на њега са војском,
„ Али штета, домакао писи
„ У његову бановину красну,
„ Да те нађе Страхињина рука,
„ Но нешто ти засмрдјело било,
„ Или те је повратила слутња,
„ Те здрав читав оста наопако.
„ А шта ли си био наумио
„ Са младијем Милош' Обилићем?
„ Што ј' војвода данас од Поцерја;
„ Момчиловим хођаше га трагом
„ Оправити, да га не одврати
„ Бан Страхиња, да те не походи,
„ По ријечи т' у госте не иде,
„ Могла би му гозба присједнути;
„ Жалости би било од Србаља,
„ Ка' за оним војводом Момчилом;
„ Сва је земља сад очи упрла
„ У Милоша млада наочита,
„ Познаје се, ка' и по другима,
„ Да ће бити силна јуначина,
„ Србадији дика и обрана.
„ Шта хотија с Рељом од Пазара?
„ Кад је био код твојих синова,
„ Честитога Марка и Андрије,

„ У гостима у Прилипу граду,
„ Пак када се назад повратио,
„ Пратио си чету Арбанаса,
„ Да убију Рељу Крилатицу
„ Из бусије, засједе проклете;
„ Пратио си хиљаду момака
„ На једнога Рељу од Пазара;
„ А смијеш ли право казивати:
„ Колико их оста у клисури,
„ Колико се натраг повратило
„ И утекло од силна јунака?
„ Кад се Реља био ражљутио,
„ Што му под њим коња обранише
„ Пуштајући на њега стријеле,
„ Пак учини јуриш на бусију,
„ Те разбаци твоје најамнике,
„ Исијече и потлачи страшно.
„ Ја како си тако заборављан,
„ Те за Рељу не знаш Крилатицу,
„ Којино је од крајине глава,
„ Нити има без Реље мејдана,
„ Гдје се деси, ту је наша хвала.
„ А каква те навратила злоћа,
„ Да насрнеш на Југа Богдана?
„ Југ је Богдан рода великога,
„ И његова тече породица
„ Од Немање и од Немањића,
„ По свој земљи ријеч му се прима,
„ Слушају га мали и велики;
„ И Југ-Богдан заслужна је глава:
„ Шта је досад изјео бојева
„ Од онога краља Милутина
„ До данашњег несретнога дана,
„ Кад ти сједе злопак на пријестол?

„ У Југа је породица дивна,
„ Југовићи, девет пособаца,
„ Сви су девет војводе, јунаци,
„ Дали гласа са свога јунаштва
„ И доброте свуда по свијету;
„ Сви душмани од њих паши стрепе,
„ Поноси се шњима Србадија;
„ А ти кавге хоћеш с тијем, краљу.
„ И то би се болан опростило,
„ Не вјерујеш никоме невјеран;
„ Чини ти се сваки на свијету,
„ Ко је честит, ко је јунак главан,
„ И онако чувен по народу,
„ Да је теби већ душманин прави,
„ И хоће ти да изједе главу;
„ Јер несрећа кобити ти мора,
„ Злослутна ти мора бити глава,
„ Пак несретну пошљетку се нада,
„ Те невјера проклиње се сама.
„ Но са шта те оставише синци,
„ Твоји синци Марко и Андрија?
„ Та Марко је, од како се знаде,
„ Да се јунак опасао снагом,
„ Све доглавник био пријестолу;
„ И над војском, ка' и на вијећу
„ И на сваком мјесту гдјему драго
„ Први бјеше по срцу и глави;
„ Та над Марком не ма на свијету
„ Правичнија нити јуначнија;
„ Поједнако свуда хвале Марка
„ Порад дивна племенита дара;
„ Јер је јунак погодан и вјеран,
„ Ни душманин не нађе му мане;
„ Млађи братац на старијег гледи,

„ Те и њега хвале по свијету,
„ Да се исто држи ка' и Марко.
„ Ваљани те оставише синци,
„ С невјером је вјера непогодна.
„ Све то видиш, и сам себе трпиш
„ На свијету, нек је веће мане,
„ И големе ђаге Србадији,
„ С тебе, море, одљуде опаки.
„ За све знадеш, за честитост само,
„ У рачун ти, да дознадеш, не ће.
„ Од главнијех Српскијех војвода
„ Сваки ти је кидисати кадар,
„ Али не ће огријешит' душе,
„ Ни гријеха примити ти на се;
„ Ја ко би те узео на душу,
„ Да пакленик буде довијека?
„ Ево т' свјета од мене лијепа:
„ Одустани, бјежи из државе,
„ Ил' у нашу иди Гору Свету,
„ За тебе ће бити испосница
„ У нашијех славних задужбина,
„ Тамо чини покоре покорник,
„ Не би л' својој олакшао души,
„ Да не пати јадна довијека,
„ Да не страда и не изгуби се.
„ Ако ли ме не послушаш, краљу,
„ Чекај мене и браћу осталу,
„ Дођићемо теби и у госте,
„ Да нам круну свијетлу повратиш,
„ И царево оно обиљежје,
„ И да сиђеш с царска пријестола,
„ Пак ти иди, куда теби драго,
„ Кудгод пођеш, почуј шта ти кажем,
„ Мораш собом своје дјело црно

„ Понијети, да ти срце гризе
„ И отровну да ти једе душу.
„ Сила ти је ево на измаку.“
Кад је Лазо књигу написао,
Додаде је хитру татарину,
Да је носи преко земље дуге,
Док не нађе краља Вукашина,
Који стална не имаше станка
У столици, и на пријестолу,
Већ он хода од града до града,
Тражи мира, тражи разговора
У доглавних својих пријатеља,
Браће своје Угљеше и Гојка;
Све га гони, све га нешто мори,
Не да му се мјеста утријати.
И сада је књига тумарала
Од Призрена Скадру на Бојани,
Гдје находи краља Вукашина
У гостима код војводе Гојка,
Његовога брата најмлађега;
И брат средњи ту се придесио,
Бан Угљеша од Сереза равна,
Што је глава од Маћедоније
И Тракије до Дунавског ушћа.
Ту се часте три Мрњавчевића,
У пијанци проводе вријеме,
Како, брате, мучне беспослице,
Штоно живе да ију и пију,
Не брину се, нити зато маре,
Пораштa су на овом свијету.
Краљ је таман чашом наздрављао
Браћи својој срећу и напредак,
И хоћаше да им и напије,
(Но мучан је искапити не ће

У радости, како наздрављаше,)
Ал' удари пошта књигоноша,
И донесе књигу Лазареву.
Краљ од уста чашу одујмио,
Прими књигу и отвори нагло,
Кад је чуо од кога му дође.
Књига дуга зла је била гласа,
Без муке се учити не даде.
Свакако се мијења по лицу,
Час црљени, а часком блиједи,
Понекада ка' жуч позелени,
А од муке зној га пробијао,
И од гњева и љутине тешке
Дрхташе му и ноге и руке,
Тешко књигу држи пред очима,
Из руке му хоће да испадне;
Очи му се помутиле биле,
Чини му се, слова играју му,
И да врста скаче мимо врсте;
Бре једва је књигу проучио,
Ал' је добро био разабрао,
Шта се пише, и каква је гласа,
По чему се више не ће краљу,
Да напија и чаше испија.
Но напржит краљ зликовац бјеше,
Од пакости мучан онијемље,
Што се није осветити кадар
За укорбу војводи Лазару.
Е гњев голем, кад срце прекипи,
Ни с ким не ће добра разговора,
Већ он тражи освету и кавгу.
Снађе краља дрхат и помама,
Нити гледа браће ни гозбине,
Нити пази дочек' ни поштења,

Књигоноши ни мукает није,
Уморницу да уморну пружи.
Ласно изда памет осорљива.
Ка' ван ума мучно повикује:
„ Ој давори, давори Лазаре!
„ Ил' ја, ил' ти, ино бити не ће."
Чудио се Угљеша и Гојко,
Чудили се сви гости остали,
(Јер бијаше пуно удворица,
Улизица око госпоштине,
Што им чанке облизују масне,)
Сва трпеза у чуду се нађе,
А не смије нико да га пита:
Од куд књига, и каква је гласа?
Сваком бјеше мила своја глава,
Шак се боји краља крвничкога,
Што је много узео на душу,
И ништа му зазорно не бјеше.
Бан Угљеша, јунак најжешћи је,
Што се деси у дружини ондје,
Најзад брата упитује свога:
„ О мој брате, Вукашине краљу!
„ Од куд књига, шта л' се у њој пише,
„ Те си забун са ње, ка' ван ума?
„ Јер помињеш и пријетиш Лазу,
„ Да л' војводи главној од Сријема?
„ Зар ти и он о невјери ради?
„ Вољан буди мени на ријечи,
„ Своје јаде своме брату кажи."
Но Вукашин не зна, шта да каже,
Голем гњев му језик савезао,
Тек му даде књигу Лазареву,
Тешко рече двије-три ријечи:
„ Ова ј' књига од Дебрца града,

„ Од војводе од Грбљановића,
„ Што је Мачви и Сријему глава,
„ Он ми пише и кори ме љуто,
„ Погрђује, да већ црње није
„ Остало му на срцу ријечи.
„ Ето књиге на глас проучите,
„ Е од гњева и велика једа
„ Нијесам је ни ја проучио,
„ Како ваља, да све разумијем.
„ Сва је књига тек моја срамота,
„ Што од млађег застиђује краља.“
Бан Угљеша ситну књигу чати;
Ту синија како изумрла
Умучала, и слуша ријечи.
Но гости се чуде и препасте,
Страшивији што су, камене се,
Понајтеже понајгоре бјеше
Бан' Угљеши и војводи Гојку,
Е уз краља, ка' уз брата свога,
Најглавније данас госпоштине,
Пак је мучно њима и зазорно,
Кад сад чују, како грди краља,
Како љуто пријети му Лазо;
Ја шта, мисле, може од њих бити,
И од њина господства помлада?
Када гоне с пријестола краља,
И круну му скидају са главе,
И у Свету Гору упућују,
Да покору чини за гријехе,
Ка' најцрњи што грјешници раде.
Бан Угљеша када књигу сврши,
Те је јунак добро разумјео,
И схватио умом и памети,
Куда смјера Грбљановић Лазо,

Угљеша се одмах освијести:
Види правду, а види неправду,
Види јунак, не ће Лазо криво,
Види брата краља Вукашина
На пресрти среће и несреће,
Пред њим пропаст како пукла бјеше,
И Вукашин како суновратце
У њу пада, у паклени бездан.
Ваљан јунак бан Угљеша бјеше,
Но браћа га грдна покварила,
Уз штетнике и он иштетио,
За двојицом да пристане, мора,
Ласно им га залудјети било,
Лазова га књига опамети,
Те се њему чисто учинило,
Ка' изнова да на свијет дође.
Војвод' Гојко подла страшивица
Узмуха се и узмучи љуто,
Није што је муханат од срама,
Е невјеру, хрђава јунака
Ништа није застидјети кадро;
Но Гојко се био препануо:
Туђа мука да ће бити туђа,
Како стече, да ће и растећи,
И нестаће власти и господства,
Што му мукте уза брата дође;
Са тога се усплахири Гојко,
Те се с краљем поплашено згледа.
Све је књига госте препанула
Из почетка, док је не схватише,
Како ј' који боље разумјео
Те се брже и освијестио,
Тако му се све мањи и мањи
И све грђи и грђи чинио

Краљ Вукашин, док га не познаше,
Злопачија да није злочинца.
Кад им магла са очију сиђе,
Своју бруку и несрећу Српску
Осјетише, те се застидјеше
Побратиме, један од другога,
Та стиде се дому доћи своме,
Погледати у очи свијету.
Сваки себи тврду вјеру даје,
Да се подло издавати не ће,
Ни крвничком покорават' краљу.
Бѣн' Угљеши старо срце гракну,
Врати му се јуначко поштење,
Те не преза јунак ни од чега,
Јер је свакад погинути кадар
За истину и лијепу правду;
Пак отиде 'вако бесједити:
„ Нуто, браћо и господо Српска!
„ Нуто наше бруке и срамоте,
„ И укора страшна од свијета!
„ Заисто смо иштетили ружно.
„ Јаох нама! куд ће наше душе?
„ Сапреће их суза сиротињска,
„ Сапреће их клетве праведничке,
„ За највеће Урошева крвца
„ И хљеб и со, што смо погазили,
„ Душе ћемо наше изгубити,
„ Вјечне муке допашће нам душе.
„ Него, браћо, боље за времена,
„ На овоме грјешноме свијету,
„ Сиротињи да се подобримо,
„ Царевину опет саставимо,
„ И Србији повратимо царство,
„ Те код Бога мјесто ухватимо;

„ Земаљско је благо за вријеме,
„ Док нам хода по земљи тијело,
„ Што ј' од земље, те и земља бива,
„ Почем њега одустане душа,
„ Кад да пође вријеме јој дође
„ На истину, од куда и сиђе,
„ Што јој никад краја бити не ће,
„ Јер небесно вјечито је царство,
„ Пак потоме и мука и благо."
Кад су браћа брата саслушала,
Краљ Вукашин и војвода Гојко,
Ка' горопад да их нека снађе
Побјеснише, и помамише се,
Да смијаху, кидисат' хоћаху
На Угљешу брата рођенога;
Ал' је мука уд'рит' на јунака.
У ту муку у ту непогоду
Друга књига по мезилу дође
По Турскоме наглом татарину,
Но Турчин је у руке додаје
Самом краљу по заповијести.
Краљ је чати, а љуто се пати,
Књига била од Турског султана,
Амир Мурат 'вако пише краљу:
„ Чујеш мене, Вукашине краљу!
„ Крив си Богу, крив си и свијету,
„ Кад изгуби господара свога,
„ Цара свога Царевић' Уроша,
„ И преоте круну пријеваром,
„ Пак краљевство учини од царства,
„ Те се царски понизи пријестол.
„ Ја цар цара хоћу да покајем,
„ Иштем твоју за цареву главу,
„ И што оте, да се земљи врати;

„ И траг ћу ти, море, ископати.
„ Позивљем те на мејдан јуначки,
„ Купи војске, колико ти драго,
„ Три мјесеца рока теби дајем,
„ А рочиште, гдје је теби драго,
„ Или, море, гдје се удесимо.“
Краљ се нађе у чуду голему,
Види данас да већ куда не ма:
Срб га не ће, Турчин војшти на њ'га,
Оба с једне мрзе на њег' мане;
Нигдје није његовијех јада.
Ко од добра б'јесни и полуди,
Најмања га невоља обара;
Та ко није богатоват' кадар,
Ја како ће сиротоват' тужан.
Кол'ко силан Вукашин се гради,
И поносан бјеше, и јуначан
За синијом пуном пред гостима,
Што му ријеч сваку повладише,
Толико се снужди и покуњи,
Ни сам не зна, шта га брже снађе
Ни како му око срца бјеше;
А страшивац обумрије Гојко.
Бан Угљеша држи се јуначки,
Јако ласно ништа њега неће
Ни препасти ни усколебати,
У јакој је јуначкој свијести,
Све премисли, шта ће учинити.
Жао му је браће за синијом,
Што су тако срце изгубили,
Да их ружно погледати бјеше.
И гостима зазорно је било,
Неко жали, а неко се руга,
Ко је злорад, тај им се и свети.

Но Угљеша диже госпоштине,
И учини краја гостовању,
Кад званице диже од синије,
Да се браћи не брукају ондје.
А кад сва три остадоше сами,
Краљ Вукашин мало к себи дође,
Поврати се од гњева и страха,
Те је браћи својој говорио:
„ Браћо моја, Угљеша и Гојко!
„ Ова ј' књига од Турског султана,
„ (Злослутница хрђаво нагађа,
„ По злој срећи може погодити;)
„ Амир Мурат овако ми пише:
„ „ Чујеш мене, Вукашине краљу!
„ „ Крив си Богу, крив си и свијету,
„ „ Кад изгуби господара свога,
„ „ Цара свога Царевић' Уроша,
„ „ И преоте круну пријеваром,
„ „ Пак краљевство учини од царства,
„ „ Те се царски понизи пријестол.
„ „ Ја цар цара хоћу да покајем,
„ „ Иштем твоју за цареву главу,
„ „ И шта оте, да се земљи врати;
„ „ И траг ћу ти, море, ископати.
„ „ Позивљем те на мејдан јуначки,
„ „ Купи војске, колико ти драго,
„ „ Три мјесеца рока теби дајем,
„ „ А рочиште гдје је теби драго,
„ „ Или, море, гдје се удесимо.
„ Ето Турчин на мејдан зазива,
„ Цар' Уроша хоће да покаје,
„ Турчин Српско да обнови царство!
„ Силни цар му зар на срцу лежи,
„ Кад разбере за бој код Кестене,

„ Гдје му бабо мало не заглави
„ С побратимом са Грчким ћесарем,
„ Погубивши обадвије војске
„ И војнички пртљаг у околу.
„ Ја не могу боја учинити,
„ Ни Турчину на мејдан изићи,
„ Главни су ме издали јунаци,
„ А војводе мене одустале,
„ Нико поћи сад уз мене не ће.
„ И синови сад реву од мене:
„ Ено Марка, ено Андријаша
„ У Прилипу граду бијеломе,
„ Тамо живе како одметници,
„ Сбратили се са Страхињом баном,
„ И са оним Рељом од Пазара,
„ И с Милошем младим Обилићем,
„ Шњима живе, шњима погинуће,
„ За баба им ни хабера није,
„ За стричеве никад не питају,
„ Ка' да нисмо своји ни родбина.
„ Ја не могу ни с ким бојак бити.
„ Но слушајте мене старијега,
„ Више памтим, пуно више знадем
„ Од вас оба, те сам и мудрији,
„ Пак на зло вас научити не ћу.
„ Зато хоћу да ме послушате:
„ Да ми наше покупимо благо,
„ Да идемо од куда смо дошли,
„ Гдје сам тврда саградио града
„ Између Сиња, између Имоскога,
„ У сусједство граду Дубровнику.
„ Србију ћу земљу напустити,
„ Ето њојзи њенијех војвода,
„ Нек се бију, нек узбију Турке
„ Осим мене, кад за ме не знаду,

„ Ја Уроша створити не могу
„ Ни вратити силна цар' Стјепана.
„ Тако мене, браћо, послушајте!"
Умо Гојко! томе каил бјеше,
Он се држи свога брата краља.
Бан Угљеша другу разговара:
„ Авај мени, код такијех брата!
„ Јесте л' људи, имате ли душу,
„ Искру једну јуначка поштења?
„ Зар вам није од Бога страхота,
„ А од људи зазор и срамота,
„ Своју земљу данас напустити?
„ Да ли нисте у доброј свијести,
„ Мож' да вас је преузело пиво,
„ И у пићу говорите ружно?
„ Јер је пијан грђи од будале.
„ Камо образ кад се подхватисте
„ Земљу држат', па не уздржати?
„ Камо хвала, Вукашине краљу!
„ Кам' зидови, бијели градови,
„ Камо данас у тврђави тврђе?
„ Што до згоде или до незгоде
„ Поуздање јадно или једро.
„ Виђи данас и погледај, краљу,
„ Љубав ваља и слога лијепа
„ У зидове, бијеле градове,
„ Те да буду неко поуздање.
„ Није камен темељ царевини,
„ Већ је вјерност и слога послушна.
„ У нас тога није ни искати,
„ Пак етоти краја госпоштини.
„ Али прије но се обрукамо,
„ Боље нам је свијет промијенит';
„ Прем покору смрт је мала шала.

„ Свијет не ће бруке ни срамоте,
„ Ни покора, да му господари;
„ Непогодно коме је угодно,
„ Исто нико мучно не милује.
„ Или данас, браћо, ил' никада
„ Послушајте мене брата свога,
„ Ја вас на зло наговорит' не ћу.
„ Сваки своје дижите подручје,
„ Гдје се слуша, и како се може,
„ И крећите на Турчина војске.
„ Ја ћу главом по свој земљи поћи
„ Од војводе једне те до друге,
„ Позваћу их на бој на Турчина,
„ Нека бране своју постојбину,
„ Нек подигну земљи царевину,
„ Што се јадна стрмо окренула.
„ Порад злобе и вике на краља,
„ Да Србију не застану Турци
„ Непреправну, да је не ујарме.
„ Ако сретно узбијемо Турке,
„ Нека земља старјешину бира,
„ Који ће јој знати угодити,
„ Нек му преда и круну и царство,
„ Ми ћемо му вјерне бити слуге."
Млађег слушат' зазор старијему,
Кад му ријеч неповољну каже.
Пут је прави неваљалцу тежак.
Кад то јунак бан Угљеша видје,
Гдје га браћа попријеко гледе,
Не хоћаше чекат' поговора,
Но им рече некол'ко ријечи:
„ Један идем по свој земљи нашој,
„ Хоћу звати и дизаћу браћу,
„ Нек устану данас на оружје.

„ Ја ко на бој пође, ја не пође,
„ Ја ћу један ударит' на Турке,
„ Волим мријет', но срамотно живјет'.
„ Но и вама тврду вјеру дајем,
„ Ма гдје били, ма се како крили
„ И од људи, и од себе самих,
„ Од освете по судишту правом
„ Не ма кривцу мјеста скровитога,
„ Јер убића ни невјере клете
„ Не ће нико примит' под окриље.
„ Приморје вас заштитити не ће
„ Од јунака Васојевић' Васа,
„ Ни од опог Бранковића Вука,
„ Када земљи, својој царевини,
„ И свом цару на освету пођу.
„ Бранити вас, кад сте тако грдни,
„ Нико не ће, ни најрођенији,
„ Ја не смијем од образа мога
„ Исто тако Марко и Андрија,
„ Е пуно је био поцрњео
„ С твога јада, брато Вукашине,
„ Па нам ваља данас освјетлати,
„ Ко је какав нека се покаже,
„ Нек се чисти правда од неправде."
То им рече, пак с мјеста отиде,
Шћима више разговора не ће.
Оба брата за средњега знаду,
Штогод рече, да поређи не ће,
Шта науми, хоће учинити,
До поштења кад дође јуначког.
И они се за њим поведоше,
Отидоше, да подижу војске.
Бан Угљеша посједе кулаша,
Те полази све градове редом,

И у њима Српске поглавице,
Свима каже, како јунак прави,
Сву истину, како Мурат пише,
Вукашина на међан зазива,
И шта мисли Турчин да учини
Са неслоге, са Српског расула.
Бан Угљеша 'вако говораше:
„ Браћо моја, Српске поглавице!
„ Не браните Вукашина краља,
„ Њега нико одбранити не ће
„ Ја од Бога и његове правде,
„ Већ браните Српску државину,
„ Постојбину милу домовину
„ Течевину своју од старина;
„ Нек је земља од душмана мирна,
„ А ласно ће стећи господара
„ Сојевића и Кољеновића.
„ Остан'те се пизме и опасти,
„ Докле ову сузбијемо напаст,
„ Краљ Вукашин досадит' вам не ће,
„ Ни владати, нити краљевати.
„ Ја сам јемац за ту ријеч моју.“
Вјерују му Српске поглавице,
Јуначку му ријеч прихватише.
Та Србина не ма на свијету,
На Турчина који радо не ће
Ударити, да га затамани,
Да биједу укине свијету,
Што га таре сваким безакоњем,
Од јачега када не зазире.
Васојевић дигао се Васо,
И он диже Зету и Морачу,
И до мора ломну Гору Црну.
Пак се диже Бранковићу Вуче

Од Требиња на Херцеговини,
Собом диже огњевиту војску,
Херцеговце до мора Приморце,
Далматинце равне Котаране,
И поведе Лику и Крбаву.
Бан Босански диже се Милутин
Од Маглаја украј Босне града,
Шњиме пође Босна и Крајина.
Подиже се велика војвода
Од Пазара Реља Крилатица,
Чувен јунак и крајини глава,
И он води биране јунаке
Од Сјенице и Нова-Пазара,
Суходола и Старога Влаха.
Подиже се Брановић Страхиња,
Што га силна међанџију знаду,
А јуначку десницу му памте
Поједнако и Грци и Турци,
И од боја Моришког Мађари,
Бановци су шњиме полазили,
И он бјеше велика војвода.
Од бијела Вучитрна града
Дигоше се три Воиновића
Једно Петар, а друго Вукашин,
А Милош је трећи и најмлађи,
Три сестрића силна цар' Стјепана,
Три јунака три војводе царске,
Са њима су Косовци јунаци.
Од Прилипа чувенога града
Подиже се Краљевићу Марко
С Андријашом братом рођенијем,
Но Марко је вазда јунак први
И свој царској человођа војсци,
Шњиме никог напоредо не ма,

Од свијех је далек' одскочио.
С Марком дође покајвише војске:
Каравлашка и Карабогданска,
И Бугарска и оближа Српска.
И Југ-Богдан од Прокупља града
Викну силан силну дјецу своју,
Викну бабо девет Југовића,
Девет сина девет војевода,
А велика војвода је бабо,
Сви развише свилене барјаке,
Под барјаке позивљу јунаке.
Подиже се Милош Обилићу,
Што га силан цар Стјепан посини,
Од Поцерја од Соколовњака,
Он војвода бјеше Поцерини,
Рађевини и потому Јадру;
Диже Милош све своје подручје.
Подиже се Милан Топличанин,
Што од скора јунак војводује,
Уз јупака пошли су јунаци.
И војвода Иван с Косајнице
Подигао своје подручнике.
Милош пази Милана и Ива,
И воли их како браћу своју.
Пак се диже Грбљановић Лазо
Што војвода велика одавно
Још за цара силнога Стјепана,
Диже Мачву, диже Шумадију
И Подриње до Раче бијеле,
Но Сријѐма не ће, ни Баната,
Да им земље не остану пусте;
Свака земља на Крајини страшна
Од душмана, злијех јабанлија,
Што су саме шићарџије клети,

Те насрћу на Крајине туђе.
Подиже се Јакша војевода
Од бијела града Биограда,
Напоредо шњиме капетани:
Прво бјеше Орловићу Павле
Од Бањице и од Драгачева;
А друго је Диздарић Огњане,
Мио сестрић Краљевићу Марку,
Из Рудника града бијелога;
Треће бјеше Мусићу Стјепане
Од Ваљева и од Колубаре;
А четврто Шаинић Дамљане
Од Космаја јуначког' гнијезда;
Дигоше се с Јакшом војеводом
Под барјака Грбљановић' Лазу.
Још се диже Јуришићу Јанко
Од Пожеге и од Драгачева,
Те отиде Рељи под барјака.
Подиже се старац Владисаве
Од Видина на Дунаву града,
Уз војводу три су капетана:
Прво бјеше Карапанца Вујо
Од Тимока и Ријеке Црне;
Од онога ломног Подунавља
Бијелићу Мирко капетане,
А трећи је Златокосић' Раде,
Од онога краспог Поморавља.
Подиже се Лека капетане
Од питомог оног Дукађина,
И он прије под барјака краљу,
Кад се и он диже на Турчина.
Од Солуна војвода Дојчине,
И он иде са Угљешом баном.
Војвод' Гојко диже Арбанију,

Уза њ иде Муса Арбанаса.
Све војводе и главни јунаци
Устадоше, подигоше војске,
Постојбину своју да одбране
Од зла госта Турчина проклета.
Док се Срби на бој опремише,
(Е не бјеше силна цар' Стјепана,
Да је стидно закаснити с војском,
Укоран се дома не враћаше,)
И рок прође три мјесеца дана.
Још се Срби и купе и стичу
Око својих главнијех војвода:
Око Марка, Реље и Страхиње
И онога Грбљановић' Лаза,
Али Мурат већ препрaван дође,
Насрнуше на Србију Турци.
Силну Мурат саставио војску:
Од Мисира два силна везира,
Осман'-пашу од Каира града;
Етен'-пашу од Александрије;
Од Алгира Ахмет' учтуглију;
Од Марока и од Феца свога
Некаквога Осман' султан-пашу;
Од Туноса и од Триполице
Дођоше му до двије дахије,
Два су брата: Рашид и Мухамед;
Још четири паше учтуглије
Од великог Шама пространога:
Од Багдада паша Сулејмане,
Јусуф'-паша од Мосула града,
Али-паша од Дамашка старог,
Од Алепа паша Ибрахиме;
Два везира од земље Арапске:
Исак'-паша силан Бедујинац,

Што ј' од Меке од светиње Турске
Поглавица, и серашћер војсци,
Још га кажу најжешћег јунака
У Турћији, и од Турске војске;
Од Медије Мурате везире;
Од Азије, Анадола, мале,
Серашћеру паша Хусеине,
И Мемеде паша учтуглија.
Велики је везир уз султана
По имену Адем-мухурлија,
Што султану сједи уз кољено,
А свом дрма Турском и Арапском,
Тимар му је сва земља Друзија,
Што му даде, е бјеше му вјеран,
И јуначан на сваком мејдану.
То тек кажем силне поглавице,
Све везире, паше учтуглије,
И војводе Турске серашћере,
Не хесапим паше ићтуглије,
Ни пониже паше аскер-паше,
Не помињем силне капетане,
Ни бегове од Турских санџака,
Што по земљи забити су царски,
Ни помање оне мир-алаје,
Ни бегове од алај-барјака.
Е пјесма би одвећ дуга била,
Да свакога по имену кажем,
И колико који води војске.
Силна војска била у султана,
По тефтеру како њину кажу:
Три стотине педесет хиљада.
Тек трећина била пјешадија,
А остало на добријем коњма,
Све хатлије силне миздраклије.

Нико Турцим' на пут не стајаше,
Пребродише оно море сиње,
Прегазише Грчку царевину
И државе, што су уз пут биле,
Пусте Србске до Косова равна,
До Ситнице и Марице р'јеке,
И Лаб воду Турчин ухватио.
Ту је сила у хордије била,
Одмара се, чека Вукашина.
Кад глас пуче по земљи Србији,
Да су силни дојурили Турци
До Косова, усред царевине,
Пред свијетом Србе застидјели,
На врат на нос Срби похитјеше;
У Косово паше за три дана,
Да се Турска зачудила војска,
Од куда се створи Србадија.
Но Срби се ражљутили страшно,
Није шала гледат' душманина
По Косову, ка' по срцу своме,
Гдје се баши, те пркоси грдно.
Зазор бјеше Србу најтишему,
Те се Српска усколеба војска,
Ни час ондје на Косову не ће
Да почине према душманину,
Већ навали на војводе своје,
А војводе на свог человођу,
На јунака од Прилипа Марка,
Једну ријеч сва завика војска:
„ Јуриш одмах боље на Турчина!
„ Очима га гледат' не можемо!“
Та се ријеч чула и у Турке,
И они се на бој азурају.
Све војводе Српске и јунаци,

Што су главни и чувени били,
Скупили се код најглавнијега,
Војсковође, Краљевића Марко,
Под шатором вијеħ учинише,
И тако су догодили били,
Да стишају мало и умире
Напрешиту своју силну војску,
Два – три дана нека отпочине,
Одмори се од наглости тешке.
Између себе тадај су обрали
По војничком тадај обичају
Међанцију Србу замјеника,
Што ħе прије међан да дијели
Са Турчином, Турским замјеником,
Док се нису удариле војске.
Бан Угљеша ту је одсудио,
Јер је јунак путно бесједио:
„ Ником, браħо, није данас пречe
„ Од мог' Марка, од мога синовца,
„ Да замјена буде нашој војсци.
„ Јер му бабу, Вукашину краљу
„ Султан Мурат у књизи вељаше:
„ Да је на њ'га данас завојштио,
„ Да покаје Царевиħ' Уроша;
„ Зар на срцу лежи безвјернику
„ Српско царство и срећа Хришħанска!
„ То је главно, што нагони Марка,
„ Да замјену зазове султанску;
„ А и то је још ħе узрок главан,
„ Што су тако насрнули Турци,
„ До Косова земљу прегазили.
„ Нек се Туре према Марку бира,
„ Јер какав је данас јунак Марко,
„ Добро знаду и Срби и Турци,

„ И мало је далека свијета,
„ Да за Марка још'те чуо није.“
Мило било свој господи Српској,
Бан Угљеша кад каза за Марка,
Да замјена буде Српској војсци.
Јер над Марком не бјеше јунака
На јунаштво ни лијепу правду,
Ни душманска јабана не нађе
Завидљива опадача Марку;
Јер је био огледало сјајно
Војницима по свему свијету.
Кад су Срби тако уредили,
Тад послаше по свом договору
До султана једнога телала,
Те преправу јавише му своју.
Ал' им Мурат одмах отпоручи:
Да у њега мејданџије не ма,
Што је јунак подобан, и кадар
Мјерити се с Краљевићем Марком,
Ни са оним Бановић' Страхињом,
Ни са оним Рељом Крилатицом,
Ти су свијет заплашили давно,
Од јунака данас обичнијех
Нико на њих помислити не ће,
Да им иде на мејдан јуначки;
Но нек нађу Срби замјеника,
Осим оних силнијех јунака,
Кога хоће од све своје војске,
Пак ће и он мејданџију наћи,
Нек се они прије огледају,
И покажу срећу својој војсци.
Кад се телал од Турчина врати,
Те на Српском показа вијећу,
Како султан мисли за замјену,

То Србима није мило било,
Но Марко их ријечима храбри;
„ Не бун'те се, већ се охрабрите,
„ Према нама кад не ма јунака
„ У Турчина нашег душманина,
„ Ми ћемо му крдисати војску
„ С нашом браћом, како и досада.
„ Него, браћо, ви обрасте мене,
„ Да замјена будем на мејдану,
„ Но кад Турци данас мени не ће,
„ Ни ономе дели Страхињ' бану
„ Ни нашему Рељи крилатоме
„ Да изађу на мејдан јуначки,
„ Ваља мени вашем замјенику,
„ И стоји се ка' глави од војске,
„ Да оберем једнога јунака,
„ У кога се могу поуздати,
„ Да ће мене замијенит' дивно;
„ То је јунак Милош Обилићу,
„ За ког знадем, како и за себе,
„ Да ће свакад јунак отворити
„ На мејдану, ка' и ми, јунаштво.
„ Вјерујте ми, док га данас виде
„ На мејдану, и познаду Турци,
„ Да по данас ни на њега не ће
„ Ударати туђи замјеници.“
Сви су Марку ријеч послушали,
Јер га знаду, да ништа не квари,
Нити хоће неправо ни криво.
Милошу је врло мило било,
И лијепо захвалио Марку,
Што му славу справља на мејдану.
Но и Турци нису застајали,
Изабраше силна мејданџију

Бедујинца Исака везира,
Најчувенијʼ што је у Турака.
Све то чека рока од три дана,
Пак ће онда срећу окушати.
И Срби су избројили војску,
И пису је пребројили били
Кад рекоше до триста хиљада
Да имаду одабране војске.
Кад је Марко прегледао војску,
Тадај јунак војску подијели
На војводе и главне и мале,
А војводе главне дијелише
Међу собом све војводе мале,
И од земље оне капетане.
Опет онда наређује Марко:
Ко ће главом ићи по сриједи
До њега ће од десне му руке
Богдан бити са девет синова;
До Југа ће Бранковићу Вуче
Са онијем Васојевићʼ Васом;
А до Марка биће из лијева
Главан јунак и војвода главна
Од Дебрца Грбљановић Лазо
Са јунаком Милошʼ Обилићем,
И војводе мање с капетаним';
Десно јʼ крило зачинио Марко
Са јунаком дели Страхињʼ баном
И даде му брата Андријаша,
И Угљешу и бана и стрица;
Лијево је зачинио крило
Са јунаком Рељом од Пазара
И даде му баба Вукашина,
И свог стрица војеводу Гојка.
Уз војводе и главне јунаке

Пристале су мање поглавице.
Марко узе стара Владисава,
А уз старца Карапанцу Вуја,
Бијелића и Златокосића.
И султан је тако наредио,
Према Српској своју силну војску,
Он ће главом поћи по сриједи
Са својијем великим везиром,
А везире и паше остале
По војсци је султан разбацио,
И на десно ка' и на лијево,
Како ј' коме мјесто находио
По јунаштву и по честитости.
Тако стоји војска према војсци
На уранку од онога данка,
Кад ваљаде, да се огледају.
Али прије нег' се ударише
Огњевите на Косову војске,
Од Српске се војске указао
Силан јунак Милош Обилићу
На његову Ждралу од мејдана.
Но Милош је чудо на очима:
Само што је понижи од Марка,
Ал' се не да Рељи ни Страхињи
Ни у чему млађан на погледу
Осим браде и јуначка брка,
А и ждрал му силно одговара,
Што га доби од цара силнога,
Поочима, коња према себи.
Чим се Милош у пољу указа,
Ал' ето ти Турског мејданџије
По имену Исака везира;
Јесте јунак хата појахао
Зеленога, ка' зелена трава,

Бедевија, што га ождријеби,
Од онијех Арапскијех коња,
Што им прадјед бурак Мухамедов,
Пасмина је и одвише скупа,
Цијене је пуно и поштују,
Рад светиње, Арапи и Турци.
Кад се Милош срете са Арапом,
Један другом' Бога називаше,
И биљеге своје ухватише.
Но Арап се мало зачудио,
Кад сагледа Обилића млада,
Јер је Турчин, гледећ' из далека,
Помислио, да изађе Марко
Шале ради, да га плаши само,
А сад види Милоша ка' Марка,
Тек година што једнијех нису.
Чуди с' Арап, пак и проговори:
„ Та вјере ти, незнани јуначе!
„ Јеси л' својта Краљевићу Марку
„ Или Рељи и Страхињи бану?
„ Благо Србу, док таких имаде!“
Вели њему Милош од Поцерја:
„ Ми родови ни смо никакови,
„ Осим што се знамо и пазимо
„ Вазда боље, но родови прави.
„ А обично наше Српске мајке
„ Наочите рађају јунаке.
„ Већ чу ли ме, хоћу да ти кажем,
„ Удри, море, ти на мене први,
„ Вјеруј мени, ја ти се не хвалим,
„ А рад нисам тебе поплашити,
„ Но могу те копљем похарчити,
„ Те се са мном ударити не ћеш,
„ А камо ли погнат' по мејдану.“

Но Арапин њему одговара:
„ Видим и ја, да си јунак виђен,
„ Ти си јунак, ни ја нисам шала,
„ И с тога ме султан опремио,
„ Да изврстна замјена му будем.
„ Држ' се добро мени на биљези.“
То му рече пусти копље бојно
На јунака Милош' Обилића,
Маче Милош тешку топузину,
Те дочека копље Арапово,
Сатръо га свега у млијево.
До Арапа догоњаше Ждрала,
Бојно копље силан и не дира,
Но потеже шестопера страшна
На Арапа да га куцне њиме,
Ал' Арапин њему говораше:
„ Бијемо се, не познајемо се,
„ Како тебе зову по имену,
„ Јасам главом паша Исак–паша,
„ Бедујинац серашћер од војске
„ Од Арапске, од светиње наше;
„ Камо теби копље убојито,
„ Зашто њиме не удараш редом?“
Вели њему Милош од Поперја:
„ Јасам, пашо, Милош Обилићу
„ Посинак сам силна цар' Стјепана,
„ И војвода у тој нашој војсци.
„ Но прођи се мога копља бојног,
„ Е кантара не има у руци,
„ Пак се бојим, могу иштетити,
„ И под тобом коња покварити,
„ А већ сам га и намијенио
„ Некојему побратиму моме.
„ Нудер макни топуз са џикаша,

„ Ил' потегни сабљу од бедара,
„ Да се тако мало огледамо."
Арап мора, јер није на ино,
Трже своју сабљу димишћију,
Да јунака посијече млада,
Но подбаци Милош топузину,
Бритка сабља топуз' засијече,
Ал' јунаку ништа не досади.
Скупи Арап снагу и вјештину,
Замахује и силно и нагло,
Но и Милош није дријемао,
Што подбаци опет буздохана,
И што одби сабљу Арапову,
И у маху истом замахнуо,
Те му изби сабљу из деснице,
И догоди силнијем ударцем
Исак' пашу у прса јуначка.
Како га је сила ударила,
Из седла га мртва избацио,
На плећи му изгонио груди.
Хвата Милош хата зеленога,
И дохвати сабљу димишћију,
Својој војсци поврати се славно;
Арап' пашу Милош оставио
Да га Турци сахране цијела.
Весели се она Српска војска,
Али Турци били су зловољни,
Е зла им се срећа показала,
Кад им паде Арап Исак паша
Од деснице Милош' Обилића.
Кад се овај мејдан подијели,
Готове су обадвије војске,
Да с ударе, да се огледају.
Пусти Марко по војсци телале,

Те телали гласовито вичу:
„ Поздрав вам је од свијех војвода,
„ И поздравља человођа Марко:
„ Ка' отприје држ'те се јуначки,
„ Свак' по једног Турчина гледајте,
„ Усмртите, јера их и не ма
„ Пуно више овдје на мејдану,
„ Што претече, хоће докнадити
„ Поглавице и главни јунаци.
„ Сваки с' Србин на четири писа
„ Душманина за времена царска;
„ Данас ваља жешћи да будемо,
„ Да стечемо и да повратимо
„ Царевину и име јуначко."
Знаде Марко, мејданџија стари,
Шта му ваља, да у живац дирне
Српској војсци и Српском јунаку.
Тад дадоше обадвије војске,
Да с' ударе; од боја зламење.
Тек што знака опазише војске,
Полетјеше копља утакмице,
И јуриши она Српска војска
Ка' слијепа на ту силу Турску.
Боже мили, на свему ти хвала!
Ко би икад мога' помислити,
Једно око да ћ' остати здраво
Кад с Голије планине погледи
На ограшје у Косову равну.
Бојна копља и хитре стријеле
Поклопиле војске закрилиле,
Мучно звижде, горе ударају,
Та челичне парају штитове,
Како не би јуначко тијело.
Док се ситно истроши оружје,

Тад из кора сабље полетјеше,
Те насрну пјешак на пјешака
Коњик пусти коња на коњика,
Са Турчином Срб се измијеша.
Ту је сјеча, ту је покољ страшан:
Мач и сабља промашити не ће,
Те набрзо тару се јунаци.
Султан Мурат посред своје војске,
Око њега биране делије,
Што се траже жешћи од жешћијех
По Турћији дугој и широкој,
Уз падишу да се нађу свога
Особито кад је на мејдану.
Делије све и хатлије царске,
Миздраклије и панцијерлије,
А вични су боју и мејдану.
Иште Мурат Вукашина краља,
Ка' да би му мејдан остануо,
Да изгуби оног злосретника;
Пак када га већ на земљи није,
Мисли Турчин, сам би царовао.
Човјек једно, а намјера друго,
Када срећа вољи не угађа.
Тражи Мурат Вукашина краља
Према себи по сриједи војске,
А лако му у сусрећу дође.
Меште баба Вукашина краља,
Ето Марка краљевога сина,
Где искрсну посред своје војске,
И створи се силан на погледу
Султан-цару, те се догледаше,
Догледаше пак се и познаше.
Но да видиш јада од султана,
Кад опази према себи Марка!

Крије очи и од себе сама,
Јер не може Туре поднијети
На очима страшнога јунака,
Пак делије пустио преда се,
Тек да сметне са очију Марка,
И страхоту избаци из главе.
А чудно се разрадова Марко,
Кад сагледа Турску поглавицу;
Ни онако не дангуби Марко,
Сад му воља необична дође,
Предвостручи снагом и јунаштвом,
Пробија се кроз делије царске,
И коси их како косац траву,
Коњем тлачи да пута прокрчи
До султана, да до њега дађе,
И од једнош боја да прекине,
Да бадава не кољу се војске
За султана једноумца грдна.
Ал' је тешко до султана доћи,
И мучно је множину делија
Похарчити, или разбацити,
Кад не бјеже ни од Марка клети,
И од силе воле погинути,
Само цара да заклопе свога,
А задрже, док се склони, Марка.
Марко крчи, за собом гомила,
Трагове му ласно познавати,
Леш по лешу испрекрштао се.
Види јунак ону Турску љубав,
Како млађи свог старијег чува,
И за њега гине и умире.
То је мало забунило Марка,
Јер је Марко јунак племенити,
Пак поштује послушно јунаштво,

Добровољце жали самртнике,
Штоно гину за свога султана.
Ка' два срца да бјеху у Марку,
Једно му је, мислиш, жалостиво,
Што јунака пуно задржава,
Да онако немило не туче,
А за друго срце рекао би,
Крвничко је, што свијет тамани,
У јунаку када се распали,
Понајмање кад назре султана,
Те му на ум падне погибија,
Што је Турчин данас узрокује.
Смишља Марко, разбацује Турке,
Понекада гази и сијече,
Кад уочи Мурата султана,
Те од гњева срце му ускипи,
Јер је каил до султана доћи.
Даде Марко добру вољу Шарцу,
Зоран Шарац силна носи Марка
Кроз делије поближе султану;
Мал' да не би Туре ухитио,
Ил' му русу осјекао главу,
Да султану срећа не прискочи,
Те се мало позабави Марко
С делибашом, што му и зет бјеше,
Што га љепшег ни жешћега не ма
У свој земљи Турској и Арапској,
Сва хордија на њега је Турска
Погледала тамо на разбоју
Ка' на свога главнога јунака.
Намјера га тадај наниједа
У коб Марку, у коб смрти црној,
Кад час суђен да погине доће,
Смрт засјени очи самртнику,

Те не види муку ни страхоту
Према себи, што му већ пријети,
Да г' укине са овог свијета.
Делибаша у коб иде Марку,
И очима неприлику гледи,
Ал' се њему тако не учини,
Смрт га гони, те се појуначи
И удари у зао час по се,
Но Марко га дочекао страшно
На десницу и на сабљу бритку,
Штоно сабља никоме не прашта,
Од како је у Марковој руци;
Посијече и тог делибашу,
Дохвати га по лијевој страни,
На десну му излетјела бритка,
Пред њом душа зету султанову;
Један Турчин на дв'је паде стране.
Ту је муку и цар угледао,
Но бијаше добро измакао,
И сретно се сакрио од Марка,
Да му јунак ни за траг не знаде,
Кад побјеже у Арапску војску;
А Марко га не би оставио,
Да бој траје за недјелу дана,
А хордије да је Турске пусте
Од Косова до града Солуна,
Док га мало само назираше,
Да му воља са срца не сиђе.
На мејдану осташе делије,
Те се шњима поиграо Марко,
Док и они изгубивши главу,
А не виде својега султана,
Не прскоше, мејдан оставише.
Напредна је средина са Марком,

Е раздвоји ону Турску војску.
Но да видиш силнога мушира
Адем' пашу великог везира,
Када види шта учини Марко
Од онога султанског дундара,
Хоће Турчин да с' освети Марку,
Те удари на његова баба
Вукашина немилога краља.
Јунак везир потисну му војску,
И брата му погубио Гојка.
Гони мушир несретнога краља,
Но под краљем добар коњиц бјеше,
Те угради у Голеш планину,
А војску је своју напустио
На мејдану, да је тару Турци;
Би јој Турци пуно досадили,
Да јој Реља у помоћ не дође
Са синовцем Злопоглеђом Срђом,
Којино је још'те недораста',
Тек му бјеше седамнаест љета,
Но у њега дјетинства не бјеше,
Лакрдија, ни несташне шале,
Дијете је но мушки се влада,
Озбиљна је лица и погледа,
И око му да је јунак каже,
Сад се учи боју и мејдану
Уза стрица Рељу Крилатицу
И уз Марка и Страхињу бана.
Ко је зашто, ласно се научи,
Исто Срђо с Рељом напоредо
Куша срећу, куша срце своје,
Куша младу и јуначку снагу.
Адем' пашу оба нападоше,
Угазише у његове Турке.

Кад упаде Реља у пашинце,
И кад сташе полијетат' главе
Испред Реље старог међанџије,
Одмах позна паша мухурлија,
Да је на њег Реља ударио,
Или сила Бановић Страхиња,
Пак повика на своје војнике:
„ Недајте се, држте се јуначки!
„ Не бјежите, не раздвајајте се,
„ Дочекајте у хрпи јунака,
„ Пак на њега сложно управите
„ Бојна копља и љуте стријеле,
„ Еда би га како обранили,
„ Ил' са добрим коњем раставили,
„ Те би га се лакше опростили."
Учи паша и сјетује мудро,
Али свијет кад се усплахири,
И поплаши кад му игра глава,
И од сваке звјерке страшивиј је,
Те не види ништа, и не чује,
Само бјежи, камо не знајући.
Исто Турци ти Адем – пашинци,
Кад их Реља разметати пође,
Изгубише срце, побјегоше
Са међана, свак на своју страну,
А паша се од гњева помами,
Што му главни побјегоше Турци,
У Марицу неки поскакаше,
Неки бјеже ка води Ситници,
Помоћ' ишту у Арапске војске,
А Срби их гоне и сијеку.
И Адем је паша побјегао,
Са огрђа да изиесе главу,
Ал' убјећи Турчин не могаше,

Запази га Реља Крилатица
Стиже силан мухурли-везира,
Удари га по голоме врату
И русу му посијече главу.
То је Рељи силноме јунаку,
Што га Српство и слави и хвали,
И што му се никад не надиви,
Јер вријеме млађе помлађује
Рељи спомен, и диже захвалност,
То је нашем Рељи Крилатици
Најпотоњи мејдан и јунаштво.
Ја кад Турци чудо опазише,
Како ласно великог везира
Адем' пашу Реља посијече,
Бјеже пусти с главом без обзира
Преко вода и преко планина.
За Турцима Срби напливаше,
Да их гоне, да их не оставе,
Докле једног виде у животу.
Но и Срби збунише се љуто,
Силан Реља од наглости тешке,
Не пазећи ни воде ни згоде,
Нит' гледећи брода на ријеци,
На вртлог је води ударио,
Што од себе усклобучао се
Са дна свога а по тајној снази,
Те на себи ништа не подноси,
Ни корице од јагњеда суха,
Е све смота и све на дно баца, —
И Рељу је онака јунака
Под оружјем с коњем прогутала
Та крвничка вода на Косову.
Когођ спази од Рељине војске
Ту несрећу по сву земљу Српску,

Остави се боја и потјера,
Поврати се тужан и невољан,
Око воде, мјеста убилачка,
Јадикује сваки и нариче:
„ Јаох Реља! јаох славо наша!
„ Ко ће посад водити крајине,
„ Ко л' јуначки мејдан односити?
„ Уза те се ласно јуначити.“
Тако паде, што Србу ваљаде,
За ваљаним лете сузе саме,
Сва је земља за њим проплакала.
Млади Срђо зато и не знаде,
Од стрица се одвојио бјеше,
Те је сретно воду пребродио,
Гони даље и сијече Турке.
Тако Милош Обилић га нађе,
Што ј' од Срђа јачи и старији,
А пази се с Рељом Крилатицом,
Те уза њ'га оде боја бити,
И гонити те Шамлије Турке.
Страдале су те Шамлије страшно,
Што умаче, у Арапе уђе,
А тамо је малина измакла
Од јунака Милош' Обилића,
Од његова два ваљана друга:
Од јунака Топлице Милана,
И витеза Косајчић' Ивана,
И од оног Злопоглеђић' Срђа.
Српска Турску савила је војску
Схрпила је ближе и смотала.
Најжешће се држи Арапија,
Уз Арапе Мисирлије Турци,
Те се главни сви Српски јунаци
Ту стекоше, на њих ударише,

Да сву Турску затамане војску.
Ту је био Краљевићу Марко,
Ту је био стари Југ-Богдане
Са својијех девет силних сина,
Што су војсци и војводе били,
Ту му зето Грбљановић Лазо,
Бан Угљеша ту се придесио,
До њега је Бранковићу Вуче,
Обојица велики јунаци.
Ту је силан Бановић Страхиња
С Марковијем братом Андријашом.
И остале Српске поглавице
Све јунаци како жеравица.
Бан Угљеша отвори јунаштво,
Догони се до Мурат' везира,
Од Медије што султану дође,
И доведе силну Арапију,
Угљеша је на њ'га кидисао.
Мурат паша добар јунак бјеше,
Ал' му тадај ништа не помаже,
Кад је жешћи на њег' ударио,
Те г' удари копљем убојитим,
Кроз панцијер - кошуљу продрло
Изађе му на плеће јуначко.
На копљу га из седла дигао,
Свој Арапској показа га војсци.
Препаде се силна Арапија
Од грднога од везира свога;
Али везир брата имађаше
Ићуглију пашу од аскера,
Који брату на освету пође,
Бан' Угљеши очи заварао,
Кад погледа горе изнад себе,
Како му се још на копљу бојном

Издишући Мурат копрцаше,
Запе Турчин стр'јелу за тетиву,
Угљешу је мучно загледао,
У гола га устријели врата,
Прободе му грло у коталцу,
Закла њега, те одмах премину.
Види јунак Краљевић Андрија,
Како му је погинуо стрико,
И како га Арапин подмукао
Устријели силна испријека,
Чим опази, тим и коња пусти,
До стричева душанина дође,
Пак потеже копље убојито,
Да освети стрица на крвнику,
Но десна му пресилила рука,
Не погоди пашу иђуглију,
Већ под њиме ата алатаста,
У чело је коња ударио,
Кроз чело му копље протјерао,
Сагнао га седлу под ункаша.
Коњ је бадар скочи упропнице,
Ударац га претури на леђа,
Те притиште пашу господара.
Но Андријаш к њему долетјео,
Те крвничку посијече главу.
Угљешу је покајао стрица,
Ал' Арапин има брата свога,
Што је чувен стрјељач у Арапа,
Те он иде јунак и стријеља
Отровнице звекетаре гује,
И џин-змије, и тигрове љуте,
Кад на стоку чију наваде се,
Те насрћу на зор и на људе,
Промашила из његове руке

Никад није нишана стријела.
А на жалост ни сад нашу неће,
Јер загледа силна Андријаша,
Кад му брату осијече главу,
Пак како се јунак поисправи,
Тад Арапин испусти стријелу,
Те погоди брата Марковога,
Исто 'нако ка' Угљешу бана,
Да се смјеста пови по коњицу,
Хотијаше пасти на земљицу,
Но му Срби боље притрчали,
Дочекаше на руке јунака,
Побратиме, мртва од стријеле.
Кад погину Краљевић Андрија,
Истек лакси и захлади сунце,
А за хлада вољни су јунаци;
Но множина у Турчина бјеше,
Силно мноштво може погинути,
Да му свака не осјећа војска.
Ал' кад црна доби Марко гласа,
Да му братац погину једини,
Још да види хоће брата свога,
Мисли Марко, мало у животу,
Но кад види мртва Андријаша,
Рођенога брата једиnога,
Обневидн јунак од жалости,
Те на мртва паде брата свога
Изван себе како у незнању,
Но јунак се брзо повратио,
Мртва брата и грли и љуби,
И нариче тужно и жалосно:
„ Ах мој брате, што ми рано паде,
„ Што ме брата остави без брата,
„ Без рођена свога на свијету?

„ Ти си меши рана без пребола,
„ Што се никад опростити не ћу,
„ Јер те, брате, повратит' не могу,
„ Да ми моје срце залијечиш.
„ Смрт је твоја мила душманину,
„ Он се њоме поноси и слади."
И дуље би нарицао Марко,
Но Страхиње доказала војска,
Да се бави око брата Марко,
Да за братом плаче и јаоче,
А за мејдан не ће ни да знаде.
Страхињ-бан му викну иза леђа:
„ Побратиме Краљевићу Марко!
„ Коме није жао Андријаша?
„ Има л' Срба, да г' ожалит' не ће?
„ Сад га ваља, брате, покајати,
„ И затрти ову силу Турску.
„ Хајде брату на освету своме!"
Тад се збиља разабрао Марко,
После брата загрлио бана,
Лије сузе јунак од очију,
Страхиња га држи у наручју,
Док је тужну срцу олакшао,
Пак посједе помамна Шарина,
А Страхињ-бан бијесна ђогата,
Напоредо на бој ударише.
Да се коме придесити било,
Те да види од Прилипа Марка
По помами, по жалости тешкој
У љутини брату на освети!
Гњеван Марко пусти дизген Шарцу,
Да га носи кроз ту Арапију,
И кроз опе Мисирлије Турке,
Да га носи, куда њему драго.

Силан Марко и онако страшан
Необична стаса и узраста,
(Још у оно јуначко вријеме,
Кад су људи подрукчији били,)
Подруг јунак бјеше у висину,
Исто тако, брате, у ширину,
Ја какова ока и погледа,
Кад од ока муње сијеваху,
Црне масти а кушљава брка,
Мрки брци у рамо упрли;
Кад је добар, кад је вољан Марко,
Страшиво је у њег' погледати,
А некмо ли кад је мучан Марко!
Такав Марко у Арапе уђе,
Пак им стаде црне дизат' главе,
И набијат' на копље јунаке.
А какав је на очима Марко,
Онакав је Бановић Страхиња.
Куда они силни допираху,
Онуд Турска прореди се војска.
Напоредо коњи су им вични
По мејдану носит' господаре,
Нит' ће отић' један од другога,
Док га силна не одврати рука;
Под њима су коњи осјећали,
Како им се пазе господари.
Осим Марка и Страхиње бана,
Ту су мејдан силан отворили,
И јуначки ту се показали:
Првог кажем Милош' Обилића,
Што га пази Страхиња и Марко,
Од како га Душан посинио,
Те видјеше, да ће чудо бити;
Још ти кажем Топлицу Милана

И до њега Косајчић' Ивана;
И ту су ти девет Југовића,
Побратиме, како и лавови;
И ту ти је Злопоглеђић Срђо,
Што се истек окрвави малко,
Те се млађан данас намамио,
И жао му, што сад бјеже Турци,
Те се мејдан прекинути мора.
Не бијаше Српскога јунака,
Да се тадај није показао.
Силна Турска ту погину војска,
Што остало, плећи окренуло,
Те побјеже мору дебеломе.
Султан Мурат понајбржи бјеше,
Измакао далеко пред војском,
Да га нико догледат' не мога.
Далеко су забасали Турци
Од синьега мора до Косова,
Пуно бјеше бјежати конака
Преко туђе земље душманима.
Гонио их и сјекао Србо
Чак до међе Грчке Цариградске.
Силне главе Срби посјекоше,
Пети Турчин утекао није,
Силан шићар Срби задобише,
Вас су Турски преузели логор.
Оста мејдан Србу и без краља.
Вукашину ни гласа ни трага,
Нико не зна, да за њега каже,
Куд се стопи, куда ли се спрати.
Неко знаде, коме и ваљаде,
Знаде Нико, Немањића слуга,
Те се дао у потјеру био,
Да свог цара покаје на краљу.

Гони Нико по Голешу краља
На јагрзу коњу Урошеву,
Ал' га стићи не могаше Нико,
Те коњицу оде бесједити:
„ О јагрзу, крило соколово!
„ Опомени с' хране и снажења,
„ Опомени с' добра господарска,
„ Достигни нам царева крвника,
„ Да покајем, нашег господара.“
Нуто чуда! коњиц разабрао,
Завриштао, сав се Голеш тресе,
А опружи, и придаде снагу,
За час тињи достигао краља.
Краљ познаде Немањића слугу,
А знаде га главнога јунака,
Е од њега вазда зазираше,
Но сад му се срце окамени,
Осјети се, е сам себи вазда
Кобит' мора, злочинац проклети,
Осјети се, добра бити не ће;
Краљ се моли Немањића слузи:
„ Молим ти се, остави ми главу,
„ Честита ћу тебе учинити,
„ Богатијег да Србина није,
„ Ни у земљи већег достојанства.
„ Пожали ми моју стару главу.“
Вели њему Немањића слуга:
„ Молиш ми се, обећаваш благо,
„ А цар силни свега теби даде,
„ Пак си грдан све то погазио,
„ И уби му јединога сина,
„ Свога цара, море, господара
„ За онаке младости лијепе,
„ А ти хоћеш, да те жалим старца!

„ Убилац си и крвник си грдан,
„ Та севап је теби дохакати,
„ Покајати Урошеву крвцу.“
То му рече, трже палошину,
Посијече царева крвника.
Онда Нико и сам говораше:
„ О Уроше, мој честити царе!
„ Биће просто од Бога и људи,
„ Што покајах тебе, господару.“
Досад било и бити ће одсад,
Да крвници умиру крвнички.

# Садржај.


| | Стр. |
|---|---|
| 1. Душан узе од Грка Маћедонију . . . . | 1 |
| 2. Силни цар Стјепан и Бан од Босне . . . . | 18 |
| 3. Силни цар Стјепан и краљ Људевит . . . | 49 |
| 4. Грчки цар и Турци војште на Србе . . . . | 78 |
| 5. Силни цар Стјепан посини Милоша Обилића | 129 |
| 6. Двије царице, двије удовице . . . . . | 141 |
| 7. Први бој на Косову и смрт Вукашинова . | 155 |

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19 Ср II 831.2